LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 190. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, Eßlingen/N., Breite Str. 6—5. Printer: Ungeheuer & Ulmer, Ludwigsburg, Körner-str. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 93 (317)
Trešd., 1949. g. 21. sept.
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čuītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals. J. Jēkabsons, B. Ķiselis, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Eßlingen/N., Breite Straße 6—5, telefons 17339.

Mārciņas kurss pazemināts par vienu trešdaļu / 16 VALSTIS JAU SEKOJUŠAS ANGLIJAS PIEMĒRAM

Londona (I). — Anglijas finanču ministrs sērs Stefords Kripss svētdienas vakarā paziņoja, ka Anglija devalvējusi savu mārciņu par 33⅓ proc. Attiecīgi grozīta arī zelta cena. Devalvāciju jau akceptējis Starptautiskais valūtas fonds, un Anglijas piemēram dažu sundu laikā sekojušas jau 10 valstis, tāpat devalvējot savu valūtu. Sakarā ar mārciņas kursa grozīšanu Anglijā paaugstināsies maizes cena par 25 proc. un paredz, ka vispārējā dzīves dārdzība jau tuvākajā laikā pieaugs. Pirmdien gandrīz visā Rietumeiropā bija slēgtas visas bankas un biržas.

Lavīna, kas sāka velties pāri visai pasaulei svētdienas naktī, turpināja satraukt ļaužu prātus arī pirmdien un otrdien. Pl. 8 vakarā BBC ziņoja, ka savas valūtas jau devalvējušas 13 valstis, pl. 10 vakarā šis skaits bija pieaudzis uz 14, bet otrdien pl. 6 no rīta dolara pazemināšanu par 10 proc. paziņoja arī Kanāda. Līdzīgs lēmums pieņemts Parīzē — franks kļuvis par 10 proc. lētāks. Vienīgā britu imperijas sastāvdaļa, kas savu valūtu nav devalvējusi un laikam arī nedevalvēs, ir Pakistana. Pie agrākā naudas kursa bez tam vēl paliek Beļģija, Šveice, Brazīlija, Turcija, Sīrija un Libanona.

Jau pirmdienas vakarā Ņujorkas biržā bija ārkārtīgi dzīvs angļu mārciņas pieprasījums. Par to maksāja pat dažus centus vairāk nekā oficiālajā kursā noteikts. Amerikāņi intensīvi iepirka arī — Skotijas viskiju. Visai nepatīkamā situācijā nonāca tie britu tūristi, kas atradās ārzemēs. Daudzās vietās pēc mārciņas kursa pazemināšanas viņi vairs nevarēja samaksāt viesnīcu lēses. Britu konsulāti tāpēc bija spiesti viņiem piešķirt aizdevumus.

*

„Šis solis ir pats nopietnākais, ko Anglija pašreizējos apstākļos varēja spert," teica sērs Strefords, komentējot radiorunā jauno situāciju. „Ar devalvāciju britu tautas cīņa ar kaŗa radītajām grūtībām iegājusi jaunā posmā. Mums bija jāizšķiras par šo ceļu, jo neredzējām citas izejas mūsu dolara krizes novēršanai. Smago lēmumu mēs pieņēmām paši, tikai vēlāk par to informējot pārējo valstu valdības. Mums tagad ir izredzes palielināt eksportu uz zemēm, no kuŗām mēs saņemam maksājumus dolaros, kā mums pēdējā laikā sāka trūkt, neraugoties uz Maršala plāna palīdzību. Jaunais kurss ir tāds, ka to droši vien varēsim noturēt, vajadzības gadījumā varbūt pat atkal paaugstināt. Pašā Anglijā mārciņas pirktspēja nemainīsies, izņemot importpreču izmaksu. Tā kā mēs ārzemēs iepērkam daudz labības, tad maizes un miltu cenas tuvākā laikā varēs celties līdz 25 proc., bet vispārējā dzīves dārdzība laikam gan nepieaugs vairāk nekā par vienu proc."

Tālāk Kripss uzsvēra, ka šī jaunā finanču politika patiesībā esot tikai līdzšinējās turpinājums. ASV un Kanādas palīdzība nevarot turpināties mūžīgi, kādēļ Anglijai tagad jātaupa pašai. Anglijas draugi Amerikā un Kanādā solījušies atbalstīt angļu saimniecību arī vēl citiem līdzekļiem. Samazinot savus muitas tarifus, ASV pavērusi durvis arī tādiem angļu ražojumiem, kam Amerikas tirgus līdz šim bijis slēgts. „Anglijas izšķiršanās ir ierosinājums pārējām brīvajām demokratijām rīkoties tikpat radikāli," savu komentāru nobeidza Kripss. „Mēs darām tikai to, ko prasa no mums jauno laiku gars."

Šinī sakarībā jāatceras, ka aizbraucot no finanču konferences Vašingtonā, Kripss bija izteicies visai atzinīgi par tajā gūtajiem panākumiem. Viņš atzina, ka dolaru krizes kārtošanā panākta agrāk neiedomājama ASV un Kanādas pretimnākšana, bet ne vārda neminēja par mārciņas devalvēšanu. Par to nebija nekas teikts arī kopējā komunikē, un vēl pagājušo ceturtdienu Londonas oficiālās finanču aprindas noraidīja domu, ka Kripss kādreiz varētu izšķirties par tik radikālu rīcību. Vairākos komentāros pat pavīdēja uzskats, ka mārciņas liktenis izšķirsies tikai pēc nākošajām angļu parlamenta vēlēšanām.

Simptomatisks turpretim bija jau visu pagājušo nedēļu noskaņojums Starptautiskā valūtas fonda konferencē, kurā nepārprotami dominēja uzskats, ka vienīgā iespējamā izeja no krizes ir tieši mārciņas devalvācija. Tuvāk neinformētās aprindās no tā vienīgi sprieda, ka Volstritā un Londonas sitijā apstākļus novērtē citādāk nekā Vašingtonā un Londonas ministru kabinetos. Tagad nu izrādās, ka arī valdības nav redzējušas cita ceļa, un viņu klusēšana tik svarīgā lietā izskaidrojama vienīgi ar to, lai novērstu nevēlamu spekulāciju, un ka diplomāti savos izteicienos bijuši uzmanīgāki un atturīgāki par baņķieŗiem. Pēc Kripsa runas Anglijā tūliņ slēgtas visas bankas, un pagaidām nedarbojas arī biržas.

Jaunais angļu mārciņas kurss noteikts uz 2,8 dolariem par vienu mārciņu agrāko 4,03 dolaru vietā. Tik straujų kursa maiņu neviens nebija gaidījis. Visaugstākais rēķinājās ar 20 procentu vērtības samazinājumu. Tiklīdz kļuva zināma angļu izrīcība, to pašu vakaru savu valūtu devalvēja arī valstis, kas savos tirdzniecības darījumos un finanču lietās vairāk vai mazāk saistītas ar Angliju. Tās piemēram tūliņ sekoja Norvēģija, Dānija, Somija, Ēģipte, Izraēla, Īrija, Austrālija, Dienvidāfrika, Jaunzēlande un Indija.

Jaunā situācija visumā atgādina 1931. gadu, kad Anglija tāpat devalvēja savu mārciņu, kam sekoja autarķijas ziedu laiki Eiropā ar valūtas komisijām un klīringa kamerām visās valstīs. Šoreiz devalvācija notikusi itin kā tieši ārējās tirdzniecības veicināšanas nolūkā, bet atliek uzgaidīt, kā tā iedarbosies praksē un vai izpildīsies rožainās cerības, ko uz to liek mārciņai piesaistītās nācijas.

Sagaidāma arī vācu markas kursa pazemināšana

Līdz šim vēl visai neskaidrs ir vācu markas stāvoklis. Apvienotās joslas saimniecības padome Frankfurtē dementē informāciju, ka pazeminās arī marku. Daudzās apspriedēs, kas svētdien un pirmdien notikušas Bonnā, Frankfurtē un Godesbergā, turpretim liecina, ka arī vācu markas kursu vajadzēs pazemināt. Preses konferencē Londonā pirmdienas vakarā sērs Stefords Kripss, atbildot uz kāda žurnālista jautājumu, paskaidroja, ka tā ir pašu vāciešu iekšējā lieta. Informētas aprindas jau tagad izsakās, ka markas devalvācija būs pirmais jautājums, ar ko vajadzēs nodarboties jaunajai Rietumvācijas valdībai.

Pavisam skaidru valodu runā Stuttgarter Nachrichten, kas pāri trim slejām likusi virsrakstu D-marku pielīdzinās mārciņai. „Nav nekādu šaubu," raksta Stuttgarter Nachrichten, „ka markas kurss jāpielīdzina dolaram, lai vācu eksports un imports spētu pielāgoties stāvoklim pārējā pasaulē." Šajā sakarībā tad arī notikušas ministru prezidenta Dr. Adenauera, prof. Erharda un vairāku vācu financistu apspriedes Bonnā. Kā zināms, vācu marka pašreiz maksā 30 centu. Frankfurtē runā, ka markas jaunais kurss varētu būt 25 centi. Vācu zemju banka pirmdienas vakarā publicēja oficiālu paskaidrojumu, ka par markas devalvāciju tik ilgi nevarēs runāt, iekām nebūs pilnīgi skaidrs stāvoklis pārējā pasaulē. Prof. Erhards un Hesenes finanču ministrs Dr. Hilperts paskaidro, ka markas kurss, ko noteica, mainot valūtu, jau pašā sākumā bijis „par daudz augsts". Tāpēc esot iespējams, ka marka būs jāpazemina uz 21 centu.

Mārciņas devalvācija un citu valūtu kursa pazemināšana dabiskā kārtā radījusi lielu saviļņojumu arī Rietumvācijā. Jau pirmdien veikalos bija vēl nepieredzēti liels cilvēku pieplūdums, kas centās nodrošināties ar visādām vajadzīgām un nevajadzīgām precēm. Šī iemesla dēļ daudzi veikalu īpašnieki paaugstināja cenas. Vācu saimnieciskās aprindas brīdina pircējus nepārsteigties, jo cenu stabilizācija pēc īslaicīga konjunktūras laika esot noteikti sagaidāma.

5 aizsardzības apgabali rietumu pasaulei

Vašingtona (E). — Sestdien Vašingtonā notika pirmā Atlantijas pakta signatārvalstu apspriede, kurā ievēlēja līgumā paredzēto padomi. Atskaitot Īriju, ko pārstāvēja vēstnieks Vašingtonā Tors, pārējās valstis reprezentēja ārlietu ministri. Par pirmo padomes priekšsēdi uz vienu gadu vienbalsīgi ievēlēja Dīnu Ečesonu. Turpmākajās apspriedēs signatārvalstis izraudzīja arī īpašu aizsardzības komisiju, kurā ieies aizsardzības vai kaŗa ministri. Šīs komisijas pirmā sēde notiks Vašingtonā 5. oktobrī. Aizsardzības komisija bez tam izraudzīs speciālu apakškomisiju. Lemšanas tiesības tajā būs visu signatārvalstu ģenerālštābu šefiem. Vašingtonas apspriedēs ārlietu ministri sadalīja pasauli 5 aizsardzības apgabalos. Pirmajā, kas saucas par Ziemeļeiropu, ieiet Dānija, Norvēģija un Lielbritānija. Ja būs nepieciešami, tad darbosies līdzi arī ASV. Rietumeiropas aizsardzības joslā ietilpst Lielbritānija, Francija, Beļģija, Holande un Luksemburga. Dienvideiropas josla ietver Vidusjūru. Tās aizsardzība uzticēta Francijai, Italijai un Lielbritānijai. Ceturtajā joslā ir Kanāda un ASV, bet piektajā Atlantijas okeana ziemeļu daļa, ko arī aizstāvēs ASV ar Kanādu.

Manevri arī angļu joslā

Londona (DM). — Pēc plašajiem manevriem amerikāņu joslā, kas nupat nobeigušies, līdzīgas „kaŗa spēles" gatavojas arī angļu okupācijas joslā. No 9. līdz 14. oktobrim Paderbornas apkārtnē Anglijas kaŗa ministra Šinvela klātbūtnē angļu, franču, beļģu, norvēģu un amerikāņu apvienotās vienības atrisinās vairākus komplicētus stratēģiskus uzdevumus. Liela loma manevros paredzēta angļu aviācijai gaisa maršala T. M. Viljamsa vadībā.

IRO ģenerāldirektora aicinājums imigracijas zemēm

Ženēva (Jj). — IRO ģenerāldirektors Donalds Kingslejs šinīs dienās brīdinājis, ka lielai daļai DP nāk. gada jūnijā būs jāpaliek Vācijas un Austrijas iestāžu aprūpē, ja imigrācijas zemju valdības nepalielinās ielaižamo ieceļotāju skaitu. Kingslejs izteicies, ka pēdējā laikā Eiropu gan atstāj caurmērā 1000 DP dienā. Tomēr vēl arvien nav atrisināts it īpaši grūti izvietojamo DP grupas liktenis, kurā ietilpst apm. 170.000 personu. „Ir skaidrs," norādījis IRO ģenerāldirektors, „ka gadījumā, ja emigrācijas valstis nemīkstinās stingro mērauklu ieceļotāju izlasē, šiem grūti izvietojamiem DP būs jānonāk vācu un austriešu žēlastībā."

Kā ziņo New York Herald Tribune (17. 9.), ģenerāldirektors Kingslejs dienu iepriekš sniedzis preses interviju Romā, starp citu atzīmēdams, ka komūnistiskās Austrumeiropas zemes pēdējā laikā ievērojami pastiprinājušas savu robežu apsardzību, līdz ar ko bēgļu straume uz rietumiem kļuvusi mazāka. Tomēr pēdējās nedēļās Rietumeiropu sasnieguši apm. 100.000 bēgļu, kam visiem pēc Kingsleja izteicieniem ir tiesības uz IRO aprūpi.

„IRO līdz nākamā gada jūnijam droši vien nebūs vēl savu uzdevumu paveikusi," piebildis ģenerāldirektors Kingslejs. „Mēs domājam, ka UN pilnsapulce piekritīs dot mums vēl dažus papildu mēnešus laika, lai IRO varētu izvest savu milzīgo darbu līdz galam."

Izstrādāta sūtņa K. Zariņa viesošanās programma Vācijā

LCK protestē pret veidu, kā latviešus iekļauj vācu saimniecībā

LCK amerikāņu joslas delegācijas sēdi Valkas nometnē 16. septembrī vadīja priekšsēdis H. Klarks, piedaloties vicepriekšsēžiem: V. Lambergam, L. Rozentālam un J. Lavenieкam, Dr. K. Vētram, J. Dobulim, V. Skaistlaukam, P. Greizim, A. Šteinhardam, Daugavas Vanagu pārstāvim E. Stīpniekam un LCK informācijas nozares biroja vadītājam G. Galiņam.

LCK apsprieda sūtņa K. Zariņa paredzamā apmeklējuma programmu Vācijā. LCK jau agrāk griezusies pie sūtņa K. Zariņa ar lūgumu apmeklēt amerikāņu joslas latviešu nometnes Vācijā un, izlietojot šo gadījumu, apspriesties arī ar mūsu trimdas dzīves vadītājām organizācijām un personām. Sūtnis aicinājumu pieņēmis, un jau šī mēneša beigās vai oktobŗa sākumā ieradīsies Vācijā. Sūtnis būs ASV ārlietu ministrijas un armijas oficiāls viesis. Viņš ar lidmašīnu ieradīsies Frankfurtē, kur to sagaidīs LCK priekšsēdis H. Klarks, vicepriekšsēdis V. Lambergs, J. Niedra un P. Greizis. LCK pieņēma nometņu sarakstus un laika sadalījumu, kur un kad sūtnis ieradīsies.

Priekšsēdis H. Klarks ziņoja par iesniegumu un sarunu rezultātiem IRO galvenā štābā Bad Kisingenā padomdošanas lietā. Viņš vispirms cēlis iebildumus par tautiešu izvietošanu vācu saimniecībā tādā veidā, kā to paredz IRO. Ja DP nodod vācu bēgļu komisāram, tad šāda rīcība nekādā ziņā nav apzīmējama par izvietošanu vācu saimniecībā. Turpretim, ja IRO tiešām uzņemtos rūpes par Vācijā paliekošiem tautiešiem, tad būtu nepieciešams viņiem palīdzēt atrast dzīvokli, apmešanās atļauju, saziņā ar vācu attiecīgām iestādēm novietot darbā, un mazas izpeļņas gadījumā sniegt arī pabalstu.

Pārrunājot aptaujas gaitu dažādās nometnēs, IRO galvenais štābs atzinis, ka izceļošanas akcija uz ASV vēl nav beigusies, bet par reāliem uzskatāmi tikai tie gadījumi, ja par DP jau tagad rūpējas kāds draugs vai tuvinieks. Daži aptaujas darbinieki viņiem dotās instrukcijas pārpratuši. Tomēr visumā aptaujas gaitā jūtamus pārgrozījumus panākt nav izdevies. Mūsu pārstāvis Ženēvā A. Skrēbers iesniedzis IRO galvenā mītnē rakstveida protestu par notiekošām aptaujām amerikāņu un angļu joslas latviešu DP nometnēs, uz ko saņēmis visai izvairīgu atbildi ar norādījumu, ka šīs lietas kārtojamas atiecīgos IRO apgabalos.

(Turpinājums 4. lappusē).

Bīskaps J. Rancāns apmeklē Mekloju

Saeimas priekšsēža vietnieks bīskaps J. Rancāns 16. septembrī apmeklēja Amerikas savienoto valstu augsto komisāru Vācijā Mekloju (Mac Cloy) viņa galvenajā mītnē Frankfurtē. Bīskaps J. Rancāns apsveica Mekloju ar viņa iecelšanu augstajā amatā. Apspriedē pārrunāti daži politiskas dabas jautājumi, kā arī akūtas bēgļu problēmas, par kurām augstais komisārs izrādīja dzīvu interesi. Viņš apliecināja, ka tiem bēgļiem, kam būtu lemts palikt Vācijā un iekļauties tās saimniecībā, saskaņā ar okupācijas statūtu okupācijas varas protektorāts paliek nodrošināts arī uz priekšu, un ka viņu pavalstniecība nav apdraudēta. Apspriede ilga 40 minūtes.

Izceļotaju bērnu traģedija Austrālijā

„Austrālijā nenormāli plašos apmēros mirst iebraukušo DP bērni" — šī ziņa pēdējās nedēļās pēkšņi radījusi lielu satraukumu tālā kontinenta sabiedrībā, presē un radiofonā. Par šo traģisko parādību, kuŗas cēloņi vēl nav pilnīgi noskaidroti, šinīs dienās īsumā ziņoja arī Londonas BBC raidītājs. Uz mūsu redakcijas galda guļ tikko saņemtā Austrālijas avīžu izgriezumu kaudze, kas rāda, ka arī austrāliešu valdības iestādes velti šim nopietnajam jautājumam visu iespējamo uzmanību. Viens pats laikraksts — Melburnas The Herald triju dienu laikā (3., 5. un 6.9.) sniedz vairāku lappušu gaŗus aprakstus par nenormāli augsto ieceļotāju bērnu mirstību. Visu šo ziņu kopsavilkumā pagaidām izlobāms šāds faktiskais stāvoklis.

Desmit nedēļu laikā līdz septembŗa pirmajām dienām Austrālijas imigrantu nometnēs resp. slimnīcās miruši pavisam 19 ieceļotāju mazbērni: Bonegillā 12, Betherstā 5, Grētā 1 un Urankvintijā 1. Bonegillas slimnīcā vēl atrodas 25, bet Alberijas slimnīcā 10 ļoti smagi slimi imigrantu zīdaiņi, kuŗu dzīvība pēc ārstu atzinuma ir briesmās. Spriežot pēc publicētā mirušo bērnu vārdiskā saraksta, latviešu to vidū nav.

Pagaidām nav bijis iespējams ar simtprocentīgu drošību noteikt ieceļotāju bērnu nāves cēloņus. Vairums informāciju liecina, ka miršanas gadījumi notikuši sliktās un nepietiekamās zīdaiņu barības rezultātā, kādu tie saņēmuši uz dažiem transporta kuģiem braucienā no Eiropas uz Austrāliju. Uz šo faktu norādījis arī imigrācijas ministrs Kalvels savā ziņojumā parlamentam. Kalvels kopīgi ar veselības ministru Mekennu pats ievadījis stingru izmeklēšanu katrā mazbērnu nāves gadījumā. Veselības ministrijas ārsti pēc pirmo satraucēju ziņu saņemšanas tūliņ devušies inspekcijas braucienā pa visām ieceļotāju nometnēm, lai ikvienā no tām uz vietas noskaidrotu medicīniskās palīdzības stāvokli. Bez tam kā zīdaiņu nāves cēloni atsevišķos gadījumos min arī smadzeņu iekaisumu, plaušu karsoni, šarlaku un pat tādas parasti vieglas slimības kā masalas, kas paviršas ārstēšanas dēļ tomēr sagādājušas negaidīti traģiskas sekas. Betherstas ieceļotāju nometnes slimnīcā 11 dienās ar dažādām slimībām ievietoti pavisam 332 imigrantu bērni, pie kam slimnīcas rīcībā esot tikai puse no absolūti nepieciešamā penicilīna daudzuma, lai spētu ar šiem slimību gadījumiem sekmīgi cīnīties.

Alberijas apgabala slimnīcas vadība savā ziņojumā valdības iestādēm par bērnu nāves gadījumiem starp citu raksta: „Stāvoklis ir ārkārtīgi nopietns un prasa steidzamu rīcību. Kopš 18. jūlija slimnīcā ievietoti jau 17 uz nāvi slimi zīdaiņi, kas saslimuši nepietiekamās un nepiemērotās barības dēļ. Neraugoties uz slimnīcas medicīniskā personāla pašaizliedzīgajām pūlēm, 8 no tiem miruši. Ziņojuma rakstīšanas laikā vēl arvien turpina ierasties jauni, gandrīz neglābjami slimi bērni. Pēc visām zīmēm spriežams, ka, uzkāpjot Eiropā uz kuģa, šo bērnu veselības stāvoklis bijis normāls. Dažos kuģos medicīniskā palīdzība un pārtika ir laba, turpretim citos stāvoklis šajā ziņā bēdīgs, un dažkārt zīdaiņiem visu ceļojuma laiku praktiski dots tikai vārīts ūdens."

Bonegillas slimnīcā ar smagi slimajiem zīdaiņiem pilna vesela nodaļa. Pierādījies, ka slimnīca šādam kritiskam stāvoklim nav ne mazākā mērā sagatavota, jo trūkst tiklab nepieciešamo ārstniecības līdzekļu, kā arī piemērotu medicīnisko darbinieku. Bez tam smagas situācijas rodas arī tādēļ, ka satrauktie un izmisušie vecāki grib nepārtraukti būt savu slimo bērnu tuvumā un neklausa personāla norādījumus ievērot pastāvošos slimnīcas noteikumus. Daudzos gadījumos satracinātie tēvi un mātes burtiski saplēsuši slimnīcas logu aizsargstiklus un ar varu ielauzušies istabās pie saviem mirstošajiem mīluļiem. Divas mātes ar savu nepārdomāto rīcību īstenībā sagādājušas

(Turpinājums 4. lpp.)

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 93 (317) 1949. g. 21. septembrī.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

UN TOMĒR MĒS ATGRIEZĪSIMIES

Tā ir vecu vecā patiesība, ka lieli koki aizēno mazos — mēs esam pārāk mazi, lai mūsu sāpes kāds lielais uzklausītu un padomātu par tām ilgāk par īsu brīdi. Kā stāva klints mūsu priekšā stāv baigais, neatbildētais jautājums: kas būs ar mūsu tautu un mums pašiem? Mums tas ir galvenais jautājums.

Vispirms konstatēsim dažas negrozāmas lietas. Mēs cenšamies līdzrunāt par savu likteni, bet panākumu vēl nav. Citas varas un spēki vēl vienmēr noteic mūsu likteni. Kaŗa iznākumā mūsu tauta bija sadalīta trijās daļās: dzimtenē lielākā daļa, tad deportētie un izklīdinātie pa Padomju savienību un trešā lielā grupa te — šaipus padomju tiešās varas. Par spīti mūsu protestiem un rakstiem pasaules presē, padomju vara turpina mūsu tautas iznīcināšanu. Mūsu skaits dzimtenē sarūk, bet Padomju savienībā izklaidēto skaits pieaug. Lai atceramies, ka pēc pašas Padomju savienības oficiālās statistikas nevienā padomju republikā tas iedzīvotāju skaits, kuŗas vārdā republika nosaukta, nesastāda vairāk par 40 proc., bet parasti svārstās ap 20 līdz 30 proc. No tā mēs gaužām labi apzināmies, kas notiek arī ar mūsu tautu. Ja mums tas ir dzīvības un nāves jautājums, tad lielajām valstīm to apgaismo kā iedzīvotāju izvietošanu. Kas visā pilnībā nepārzina Padomju savienības uzbūvi un īstenību, tam grūti ticēt šai baigajai ainai.

Bet arī mūs trimdā izklīdina pa visu pasauli, un te ir mūsu stāvokļa traģika. Mēs paši apzināmies, ka Vācijā palikt nevaram. Bet mūsu izvietošana notiek, nemaz neievērojot to, ka mēs te atkļuvām ar visiem veciem, darba nespējīgiem, slimiem un maziem bērniem. Mēs tiekam svērti, mērīti un atlasīti kā prece kādā kupča vezumā. Mēs nevaram par to klusēt, jo tas, ko te nodara pie mūsu tautas dzīvās miesas, nav saskaņojams ar cilvēcību. Mēs domājam, varbūt nepamatoti, ka arī te iespējama caur dažādiem kanāliem tās varas iedarbība, kas visu laiku taustās pēc mūsu dzīvībām. Citādi mums pavisam grūti izskaidrot šādu rīcību. Sāpīgākais ir tas, ka pasaule un tās sabiedriskā doma to redz un vāji reaģē.

Toties pār mūsu galvām pārpilnīgi līst dažādi padomi. Mums pazemojoši prasa pierādīt savu vērtību, parādīt savu bezgalīgo pateicību utt., aizmirstot, ka mēs pratām visīsākā laikā uz drupām uzcelt ziedošu valsti un paēdināt ar tās ražojumiem daudzus tagadējos padoma devējus. Mēs bijām pēc pirmā pasaules kaŗa it kā Eiropas saimniecības un dzīves sarga lomā, jo bijām vistuvāk tam mežam, no kuŗa iznāca vilks, kas tagad kāri siekalojas pēc visas pasaules, lai to aprītu. Bet vai Eiropa mūsu dēļ pirkstiņu pakustināja, kaut gan pat visvienkāršākais zemnieciņš dodas savam sunītim palīgā, ja uzbrūk vilks? Ja šodien ļaus aprīt sunīti, tad kādu nakti, neviena netraucēts, vilks atradīs arī ceļu uz saimnieka rīkli. Bet pat tādā sanāksmē, kā nupat notikušajā Eiropas vienības pamatu likšanā Strasburgā, tikai vienīgi Čerčilam, un tad arī tiešā vārdā nesaucot, bija drosme ieminēties par nospiestām tautām, kas jau guļ zem asinskārā vilka kājām. Pārējie klusēja. Sak', gan jau izkārtosies. Cik dīvaini! Šis krievu slavenais slinkuma sauklis, tagad pārmainījis saimnieku, un to dzird tikai rietumos. Šī saukļa izgudrotāji vairs nepaļaujas izkārtojuma nejaušībai, bet kārto paši. Bet mēs—sasaistīti uz dzīvību un nāvi ar rietumu pasauli — velti pūlamies vērst tās uzmanību uz draudošām briesmām. Jā — mums pat jāuzmanās šinī ziņā. Mums nereti pārmet, ka mēs gaidot kaŗu. To kāri uzķeŗ tā melnā, resp. sarkanā roka, kas taustās pēc mums. Tik daudz cietuši no citu kaŗiem, mēs tomēr gribam mieru, bet mieru brīvā Latvijā.

Bet miera nav — mūs kā tautu izklīdina pasaulē, un mums jāturpina ciest par to, ka esam iedrošinājušies nostāties pret komūnismu. Dīvainā kārtā mums ieteic pēc iespējas ātrāk aizmirst, ka mēs esam tauta. Bet mēs to nevaram un nekad arī negribēsim aizmirst. Mūsu lietu izšķirs ozoli, kas sīksti pratīs izturēt visas vētras. Un paldies Dievam, tādu vēl ir daudz.

Ko darīt? Kā rīkoties? Vispirms sakļauties ap mūsu organizācijām, jo tikai organizācijā ir spēks. Šajos laikos attālumi vairs nav tik bīstami. Kad pamats zem kājām — palīdzēt citiem tautas brāļiem. Tiešā palīdzība materiālā ziņā, bet netiešā — bez kavēšanās pacelt balsi pret ģimeņu skaldīšanu, veco un nespējīgo pamešanu, šķirošanu un visu to rīcību, kas ar to sakarā. Nepagurt ar aktīvu rīcību visās lietās! Neatstumt šķietami vienaldzīgos, bet arī tos pievilkt pie kopīgas lietas. Veidojot organizāciju izpildu organus, nerēķināt pēc „iespaidiem un attiecībām", bet gan meklēt pie radošām personībām, kaut arī to vārdi tikai tagad sāktu parādīties. Neizšķiŗ vārdi, bet darbi.

Mēs nezinām, kad pavērsies citas iespējas, bet mūsu dzīvei būs brīnišķs saturs, ja mēs tomēr turpināsim domāt, iecerēt un dzīvot tam, kam esam piedzimuši un dzīvojuši. Nekas ik labi neatgādina lietas, kuŗas nedrīkstam aizmirst, kā simboli, kaut arī tie būtu sīki un citiem sveši. Radīsim arī sev, lai kur mēs būtu, šādu simbolu, kas mūs sauktu un atgādinātu mūsu pienākumu diendienā. Tas varētu atrasties mūsu pa pasauli izkaisīto tautiešu biedrību un organizāciju karogos un zīmogos, tas varētu greznot mūsu aploksnes un rakstus, mūsu laikrakstu galvas un parādīties visur, kur vien runā latviski. Paturēsim savas krāsas sirdī un domās — citās zemēs mums ar cieņu jāizturas pret tās valsts krāsām, kuŗā dzīvojam. Bet mīlēt var tikai to, kam pieder sirds. Brīnišķie dzejnieces Veronikas Strēlertes vārdi — „jo svēts ir Dieva likums, un gudrs, kas viņu tur — kas savā zemē paliks, tas nezudīs nekur" — taisni pravietiski saka, ka mums vienmēr jāpaliek savā zemē un, ja to nevaram fiziski, tad savās domās un prātā mums jāpaliek tur arvien. No turienes plūst tas spēks, kas mums par spīti visām nedienām, dod gribu un ticību izturēt. Un kāds mazs dzimtenes putniņš iztur kā ziemu, tā vētras, un ir dzīvības un cerības simbols visniknākā salā un tukšumā. Tā ir mūsu zīlīte. Liksim to maza ozola vainadziņa ietvertu sev pie krūts, liksim šai zīlītei būt visur, kur mēs esam. Tā neviena sveša jūtas neaizskars un nevienu neapvainos. Par kaŗa kūdītāju arī šo putniņu nepataisīs. Bez apstājas tas mums turpinās atgādināt to, ko mēs vārdos neteiksim, bet, šo simbolu uzskatot, zināsim bez vārdiem—un tomēr mēs atgriezīsimies!

R. Osis.

Brāļi Slaucītāji gūst panākumus La Platas universitātē

„Divi brāļi, abi starptautiski ievērojam zinātnieki, palīdz izveidot Argentīnas universitāti La Platā par vismodernāko Dienvidamerikā," vēstī IRO Dienvidamerikas informācijas daļa Eiropas un Amerikas laikrakstiem izsūtītā ziņojumā.

Ziņojumā minētie brāļi ir latviešu profesori Dr. Leonīds un Dr. Sergejs Slaucītājs, kas kopš astoņiem mēnešiem dzīvo Argentīnā. Par spīti tam, ka tie tur bijuši tik īsu laiku, abi tagad lasot savas lekcijas universitātē spāņu valodā.

Leonīds Slaucītājs esot jaunas ģeofizikas nodaļas vadītājs ar visām profesora tiesībām. Viņš esot pirmais zinātnieks Dienvidamerikā, kas lasot lekcijas par terrestriālu magnetismu. Ziņojumā piebilsts, ka arī ASV esot tikai trīs universitātes, kur studentiem mācot jaunākās atziņas šajā laukā.

Sergejs Slaucītājs ir tās pašas universitātes astronomijas daļas vadītājs un viņa rīcībā līdz ar to esot viena no vismodernākām Dienvidamerikas observatorijām. Nākošā gadā viņš vadīšot jaunās observatorijas iekārtošanu Paganonijas ezeru apgabalā.

Abu brāļu ģimenes dzīvojot vienā stāvā kādā ērtā dzīvokļu ēkā La Platā, no kurienes līdz galvas pilsētai Buenos Airesai esot tikai stundas brauciens vilcienā. Jau tagad viņi abi esot universitātē ļoti populāri.

IRO ziņojumā, kur īsi atstāstītas arī abu latviešu zinātnieku biografijas, vēl piebilsts, ka katram no viņiem ir pa meitai — viena precējusies ar angli, bet otra ar austrālieti. Leonīda Slaucītāja 16 gadus vecais dēls tagad studējot Buenos Airesā un arī gribot kļūt par zinātnieku.

JAUNZĒLANDE UZŅEMS 100 DP BĀREŅU

Jaunzēlandes valdība paziņojusi IRO, ka vēlas uzņemt 100 bāreņu no 14 līdz 17 gadu vecumam un nodot tos audžu vecākiem, kas rūpēsies par tiem līdz viņu pilngadībai.

Arī izceļotajiem uz Braziliju izlase stingra

Fallingbosteles emigrācijas transitnometnē jau 6 nedēļas uz Brazīlijas transportu gaida vairāk kā 800 izbraucēju. IRO medicīniskā daļa šo transportu sagatavoja jau augusta mēneša sākumā, bet nevarēja to tālāk nosūtīt, jo kavējās Brazīlijas misija, kas ieradās tikai apm. pēc mēneša, kad Brazīlijas braucējiem sāka jau piedāvāt citas izceļošanas zemes un daļa pārreģistrējās uz Austrāliju. 5. septembrī Brazīlijas misija beidzot ieradās, bet no visa transporta izmeklēja tikai 200 personas, pie kam neprecētos tikai līdz 35 g., bet precētos līdz 45 g. vecumā, noraidot vecākus cilvēkus un ģimenes ar lielāku bērnu skaitu.

Šos pašus noteikumus attiecināja arī uz tiem, kas bija saņēmuši no Brazīlijas galvojumus un vēlējās izceļot individuāli. Tā daudzas ģimenes netika uz Brazīliju pat ar galvojumiem, jo nevēlējās atstāt Vācijā savus vecos tēvus un mātes. Kāda māte, kuŗai dēls jau atrodas Brazīlijā, sūdzējās, ka arī viņai nav atļauts izbraukt.

Pieņemtos 200 izbraucējus 10. septembrī nosūtīja tālāk uz Zēdorfu, un tad uz Italiju. Jāpiezīmē, ka šis ir pirmais gadījums, kad arī Brazīlija piemēro tik stingru izlases principu.

Sds.

Nometņu dzīve

ESLINGENAS latvieši 15. 9. noklausījās Luthehran World Federation pārstāves E. Gintneres (Günthner) priekšlasījumu par pašreizējām izredzēm izceļošanā uz Savienotajām valstīm. Lektore uzsvēra, ka šīs izredzes pēdējā laikā gan ievērojami sašaurinājušās, tomēr Luterāņu pasaules apvienība savu palīdzības darbu bēgļiem Vācijā nedomā pārtraukt arī turpmāk. IRO 2. apgabalā vēl arvien ir 10.000 luterāņu DP, kam nav izdevies sagādāt galvojumus.

TIRPICAS emigrācijas nometnē pie Brēmenes, kur caurmērā uzturas apm. 1200 izceļotāju uz ASV un Kanādu, ieradušies tautieši var dabūt dažādus nepieciešamos padomus un norādījumus NCWC birojā (A. blokā 11. ist.) pie latvietes Sokolova kundzes, kas apsolījusi iespējami palīdzēt tautiešiem bez konfesiju izšķirības.

LATVIEŠU MASIEŖU BIEDRĪBA TRIMDĀ uzaicina biedrus izņemt samaksātās biedru kartes par 1948. gadu, kā arī nomaksāt biedru naudu par 1949. g. un izņemt jaunās kartes ar fotografijām pie valdes locekļa O. Gubiņa, Esslingen/N., Stuttgarter Str. 24—1.

MINCHENES augstskolas lauksaimniecības fakultāti ar agronoma gradu beidzis Pēteris Bolsaks. Jaunais agronoms praktiski strādājis Veienstefanas selekcijas stacijas izmēģinājumu laukos un pabeidzis diplomdarbu Iedzimtības un selekcijas nozīme augu valstī.

Latviešu nometnē Dānijā grib iekārtot sarkano stūrīti

Latviešu nometnes Dānijā vēl joprojām ar apciemojumiem apgrūtina Padomju savienības sūtniecības pārstāvji. Septembŗa sākumā b. Kašins atkal centies atgriezt „noklīdušās avis", mēģinot izdalīt nometnēs propagandas literātūru un rīkojot filmu izrādes. Protams, tāpat kā iepriekš, arī šoreiz skatītāju solos sēdējuši tikai daži policisti un pats dižbiedrs.

Kašina neatlaidība un uzbāzība pat gājusi tik tālu, ka viņš pieprasījis Jonstrupas nometnes dāņu administrācijai atsevišķu istabu, kur iekārtot sarkano stūrīti. Lai reiz pa visām reizēm atkratītos no komūnistu aģitātoru uzbāzības, visu tautību bēgļu pārstāvji iesnieguši kopīgu sūdzību Dānijas ārlietu ministrijai, lūdzu pasargāt bēgļus no krievu apciemojumiem. Pēdējo apmeklējumu laikā saniknotie latvieši un pārējo tautību DP tikai ar pūlēm atrunāti no asākas izrīcības pret padomju sūtniecības propagandistiem. Šajā secībā Dānijas latviešu informācijas biļetens norāda tautiešiem atturēties no visa, kas varētu novest līdz sadursmei, bet savu noraidošo nostāju pierādīt vienīgi ar klusu boikotu. Esot vērojamas pazīmes, ka komūnistu aģenti ar savu uzbāzību un neatlaidību tieši cenšas asākas sadursmes izprovocēt, lai pēc tam būtu iemesls, sūdzēties par Dānijas valdību, ka tā „nespēj aizstāvēt Padomju savienības diplomātus pret fašistisku elementu uzbrukumiem".

Neiburga gaida mūsu invalidus

Jau otru mēnesi Neiburgā pie Donavas, IRO arodskolā darbojas arī invalidu pārskološanas centrs (IRO Area 5 Vocational Training School & Rehabilitation Center, Neuburg/Donau), kuŗā notiek invalidu priekšsagatavošana pārskološanai.

Priekšsagatavošanā invalidus sagatavo praktiskiem darbiem attiecīgos arodos. Vispirms pielāgo un pasūtina piemērotas darba protēzes. Ļoti svarīgi tas ir tiem invalidiem, kas nesaņem ne pabalstus, ne pensijas no vācu iestādēm. Mācības notiek no plkst. 9—12 un 14—16. Pirmā posmā notiek dažādas sporta nodarbības un spēles, lai invalidi atgūtu ķermenisko spraigumu. Invalidu rīcībā ir moderna sporta zāle ar dušām un citām labierīcībām. Bez tam māca valodas, rokdarbus un pakāpeniski arī amatus. Nodarbības vada anglis, kas 1½ gadu darbojies līdzīgā vietā Anglijā, un kāda holandiete.

Skolā invalidiem iekārtotas glītas un mājīgas telpas, kuŗās dzīvo 2—3 personas vienā istabā. Apstākļi ļoti labi, telpu tīrīšanu izdara sanitāri un apkopējas. Veļu mazgā skolas veļas mazgātavā.

Invalidu centrā iekārto telpas 200 invalidiem, bet pašlaik ir tikai 52, no kuŗiem 12 latvieši, 3 igauņi, 24 ukraiņi, 12 poļi un 1 čechs. Atpūtas centrā palikšanas ilgums ir nenoteikts, atkarībā no tā, kā invalids ir sagatavots darbam un no attiecīgu protēžu saņemšanas. Priekšsagatavošanas posms domāts apmēram 2 mēnešiem un tad invalidus pārskolos Neiburgas arodskolā.

Neiburgas pārskološanās centrs ir labākais un priekšzīmīgāki iekārtotais ne tikai amerikāņu joslā, bet visā Vācijā, kā to atzinusi nupat notikušā inspekcija, kuŗā bija pārstāvji no Ženēvas, Bad Kisingenas un pārējiem amerikāņu joslas IRO apgabaliem. Šeit invalidiem un pārējiem DP ir iespējams pārskoloties sekojošos arodos: mūrnieku, būvgaldnieku, krāsotāju, kurpnieku, polsterētāju, smalkādas izstrādājumu, mechaniķu (arī metināšanā), auto mechaniķu, auto elektriķu, kino mechaniķu, radio techniķu, elektriķu, techniskās zīmēšanas, tekstilražotāju un kungu drēbnieku. Sievietes var pārskoloties speciālos šūšanas un dāmu modistu kursos. Notiek arī kursi angļu valodā, ar stenografiju, mašīnrakstīšanā un komerczinībās.

Latviešu invalidi, kas jau šeit dzīvo, atzīst, ka šo pārskološanās centru ieteicams apmeklēt visiem mūsu invalidiem. Skolas gars un iekārta ir laba. No skolas darbiniekiem apm. puse ir latvieši. Darbojās arī Daugavas Vanagu nodaļa, kas var vienā otrā gadījumā dot atbalstu un padomu.

Invalidi atzīst, ka uzturs ir labāks kā pamatnometnēs (saņem strādājošo normas), vienīgi vakariņas varētu vēlēties stingrākas. Invalidi ēd atsevišķā kopējā zālē, kur tiek apkalpoti. Arī tie invalidi, kuŗiem ir tikai DP statuss, pa kursu laiku saņem uzturu no IRO.

Par invalidu piederīgo nometināšanu Neuburgā pagaidām vēl nav domāts. Līdz šim praktiski pastāvēja iespēja iesaistīties pie skolas darbā. Skolā ir apm. 500 skolnieku un 250 algotu darbinieku, kas pēdējā laikā strauji emigrē, tā ka atbrīvojās vietas.

Pārskološanās un invalidu centru vada direktrise Miss E. P. Ailvarda ar direktoru mūsu tautieti A. Lindi.

R. A.

Izdaiļos latviešu karavīru kapus Ostendē

Kad latvju kaŗavīri atradās Beļģijā Cēdelgemas gūstekņu nometnē, saslimušos ievietoja Cēdelgemas vai Ostendes slimnīcā. Laikā no 1945. g. septembŗa līdz 1946. g. maijam tur nomira pavisam 73 latviešu kaŗavīri, un viņus apglabāja Ostendes militārajos kapos. Šo latviešu kaŗavīru kapu apkopšanai Beļģijas latviešu organizāciju padome ievēlēja sevišķu komiteju un tanī pašā laikā aicināja latviešu organizācijas ziedot vajadzīgos līdzekļus. Jau samērā īsā laikā savāca prāvas naudas summas. Komiteja tagad izstrādājusi jau krustu un kapu izdaiļošanas projektus.

Minēto darbu pagaidām pārtraukuši neparedzēti apstākļi. Baltiešu kaŗavīri bija guldīti kādā ar dzīvžogu apstādītā kapsētas nodalījumā, kur jau agrāk bija apglabāti vairāki simti vācu kaŗavīru. Pirms neilga laika tieši šo kapsētas nodalījumu sāka izrakt un visus tur guldītos kaŗavīrus (to vidū arī latviešus, igauņus un lietuviešus) pārveda uz citu vietu. Pašreiz Beļģijas latviešu organizāciju padome noskaidro mūsu kaŗavīru mirstīgo atlieku jauno atrašanās vietu.

VĒSTULES REDAKCIJAI

PĀRPRASTS IETEIKUMS

Sakarā ar manu rakstu Latvijā „Kāpēc viņi nav asimilējušies?" — pēdējā laikā saņemu katru dienu vēstules ar lūgumiem sameklēt darbu ASV. Lai rakstītājiem nerastos veltīgi izdevumi, paskaidroju, ka man nav nekādu iespēju šajā lietā ko darīt, jo pat pāris radu ģimenēm nav izdevies līdz šim palīdzēt. Tuvākajā apkārtnē darba spēks nav vajadzīgs, bet ar tālāko man nav sakaru.

Rakstā minētās iestādes adresi uzdevu tādēļ, ka tur saplūst visi darba piedāvājumi, kaut gan, cik man zināms, pēdējā mēnesī galvojumi arī tur vairs neienāk. Tam par iemeslu ir pieaugošais bezdarbs un pašu atbraukušo DP nostāja. Daudzi, kas pirms izbraukšanas uzdevušies par lauksaimniekiem, ierodoties darba vietā, nedz prot, nedz grib strādāt. Man pašam uzkrājusies vesela kaudze iesūtījumu ar ziņām par darba meklētājiem... Bet gandrīz visi lūgumi ir latviešu valodā. Diemžēl, personas, kuŗām tos varētu dažkārt parādīt, latviešu valodu neprot, tāpat kā es angļu. Bēdīgākais tomēr tas, ka visās ziņās ailē par nodarbošanos figurē: grāmatvedis, ierēdnis, nodaļas vadītājs (?!) utt. ar blakus atzīmi — „var strādāt arī lauksaimniecībā."

Jādomā, daudzi būs paši rakstījuši pēc uzdotās adreses. Ja arī tur iesūtītas tādas pašas ziņas, tad esmu pārliecināts, ka tās visas ielidos papīrgrozā. Ja kāds grib vērst uz sevi uzmanību, tad jāuzdod kaut vai kāda lauksaimniecības nozare, un ziņām pievienojams arī oficiāls IRO arodu pārbaudes apliecības noraksts.

R. Apenītis, Kokato, ASV.

VAI BLOĶĒTĀ IZCEĻOTĀJU NAUDA JĀATSTĀJ VĀCIEŠIEM?

Personīgi pazīstu vairākus tautiešus, kas emigrējot atstājuši vācu bankās sakarā ar valūtas reformu bloķētās lielākās vai mazākās naudas summas un nav arī nevienam atstājuši pilnvaru šo summu vēlākai izņemšanai. Šādu latviešu kopējais skaits katrā ziņā būs stipri liels. Līdz ar to visi šie noguldījumi iet latviešiem zudumā un paliek Vācijas valstij.

Gribu ierosināt, lai katrs tautietis, dodoties projām no Vācijas, atstātu vai nu savai komitejai, vai kādai citai latviešu organizācijai pilnvaru bloķēto summu vēlākai izņemšanai un izlietošanai noteiktiem mērķiem. Domāju, ka no šīm caurmērā mazajām summām (5—20 DM) kopā tomēr sanāktu vesels kapitāls, kas labi noderētu trūcīgo tautiešu atbalstam vai citiem līdzīgiem nolūkiem.

J. N., Kleinkecā.

RUNAS VĪRI AIZBRAUC...

Valkas nometni atstājuši un uz ASV izceļojuši gandrīz visi nometnes vadošie darbinieki — policijas šefs, administrātors, komitejas priekšsēdis, draudzes vecākais mācītājs, emigrācijas un labklājības daļu vadītāji, vecākais ārsts utt. Mēs, palicēji, nevaram saprast vispirms vienu lietu: līdz šim aizvien sludināja, ka mums visiem jāturas kopā, un ka vienīgi kopībā mēs varam ko panākt, — bet tagad runas vīri paši aizbraukuši un pametuši mūs liktenim. Un otrkārt: kā gan visi šie kungi kā pirmie dabūjuši galvojumus?

Tanī pašā laikā mēs, „vienkāršie mirstīgie", kas sirsnīgi gājuši baznīcā, maksājuši nodevas un pildījuši citas tautas kopības saistības, esam palikuši tukšā un draudzes gana un komitejas priekšsēža sen solītos un gaidītos galvojumus neesam saņēmuši. Vai nebūtu bijis pareizāk, ja pienākušos bezvārda galvojumus visi kopīgi būtu izlozējuši? Tad varbūt arī vienkāršajam baznīcā gājējam tagad nebūtu jānoskatās, kā vadoņi aizbrauc, orķestŗa rīboņas pavadīti.

M. Ģirts, Valkā.

Redakcijas piezīme: Pēc mūsu jautājuma LCK kancelejas priekšnieks A. Grava Valkas nometnē paskaidroja, ka no nometnes tiešām izceļojušas vairākas atbildīgas amatpersonas. Nometnes dzīvē tādēļ tomēr sarežģījumi nav radušies, jo aizbraucēji jau iepriekš sagādājuši sev piemērotus vietniekus.

AUSTRĀLIJA UZŅEMS ARĪ BĒGĻUS NO CITĀM ZEMĒM

Pēc IRO Ženēvas štāba ziņām septembrī paredzams jauns rekords izceļotājiem uz Austrāliju. Paredzēts, ka šajā mēnesī uz piekto kontinentu dosies pavisam 10300 DP izceļotāju.

Štābs arī ziņo, ka Austrālija tagad lielākā mērā nekā jebkad agrāk pavērs vārtus tādiem bēgļiem, kas nedzīvo ne Vācijā, ne Austrijā, ne Italijā. Pirmo reiz kopš Austrālija sākusi uzņemt DP, austrāliešu misija devusies uz Šveici, kur dzīvo 14.000 bēgļu no citām zemēm. Cita austrāliešu misija devusies uz Libanonu un Austrumāfriku.

DIVI CELSMĪGI SPĒKI / Saruna ar Ņujorkas ev. lut. draudzes mācītāju Richardu Zariņu par latviešu garīgo aprūpi ASV.

Ar katru dienu latviešu pulks ASV pieaug. Viņi izvietojas samērā izklaidus pa visu plašo milzīgās valsts teritoriju, līdz ar to garīgās aprūpes problēma te iegūst kāpinātu nozīmību. Kāds šajā ziņā ir stāvoklis pašreiz un kādas ir iespējas un izredzes, par to sarunā ar Latvijas līdzstrādnieku Ņujorkas ev. luterāņu draudzes mācītājs Richards Zariņš (adrese: Rev. R. Zariņš, 564, Second Street, Brooklyn 15, N. Y., USA) sniedza sekojošu informāciju:

„Latviešu jaunieceļotāji ASV garīgās aprūpes nodrošināšanai vispirms izmanto, kur pēc viņu jaunajām dzīves vietām tas iespējams, te jau esošās latviešu draudzes. Luterāņiem tādas ir Bostonā (Bostonas latviešu luterāņu draudze un Bostonas Latv. ev. lut. trīsvienības draudze) Čikagā, Filadelfijā un Ņujorkā. Šajās vietās latviešu garīgā aprūpe uzskatāma par nokārtotu. Dievvārdi notiek nevien šo draudžu baznīcās, bet mācītāji izbrauc arī uz savu apgabalu attālākajām vietām, un arī tur pulcina tautiešus uz latviešu dievvārdiem, pārrunām, izplata literatūru utt.

Tajā pašā laikā, ar jaunatbraucēju ieplūšanu, veidojas arī pavisam jauni latviešu centri. Nereti tautieši paši tur rūpējas un meklē ceļus, kā tikt pie dievkalpojumiem mātes valodā. Piemēra dēļ lai minēti ASV galvaspilsētas Vašingtonas un tās apkārtnes rosīgie latvieši. Viņu skaits strauji aug, un viņu sapratīgais organizēšanās veids der par paraugu — viņi paši bija gādājuši, lai tur varētu ierasties tuvākais latviešu mācītājs un viņi tiktu pie dievvārdiem. Ir arī tādas vietas, kur latvieši saradušies vienkopus lielākā pulciņā un viņu vidū ir arī mācītājs. Tur tad veidojas rīcība līdzīga tai, kā tas bija trimdas gaitu sākumā Eiropā.

Atsevišķi minami tie latvieši, kas novietoti tādos apvidos, kur pārredzamā apkārtnē citu tautiešu nav. Viņu garīgā aprūpe ir vissarežģītākā, bet arī te, liekas, radīsies pieņemams atrisinājums. ASV baznīca par jaunatbraucējiem parāda īpašu gādību. Tā pag. gada beigās, kad Senatobijā (Misisipi štatā) ieradās pirmā latviešu grupa, to savā interešu lokā tūdaļ ņēma šejienes Apvienotās luterāņu baznīcas svešvalodu nozare. Vispirms viņus apmeklēja turienes tuvākie mācītāji, bet, lai tiem sagādātu dievkalpojumu mātes valodā, uz Misisipi no 1200 jūdžu tāluma, sedzot visus izdevumus, aizsūtīja arī latviešu mācītāju. Šim mācītājam uzdeva noskaidrot arī savu turienes tautiešu saimnieciskos un darba apstākļus, lai viņus varētu aizstāvēt pret eventuālām pārestībām, pie kam to darītu amerikāņi, mums latviešiem esot tikai par starpniekiem.

Tā kā imigrācijas sekmēšana ir ASV baznīcu programmā, tad šejienes draudzes rāda lielu sirsnību jaunieceļotāju uzņemšanā, apdāvinot tos gan ar apģērbiem, traukiem, istablietām un citām dzīvē nepieciešamām mantām. Ar to pašu gan šos jaunatbraucējus iesaista arī turienes amerikāņu draudzēs, taču daudzi piemēri liecina, ka šejienes angliski runājošie mācītāji respektē arī mūsu nacionālās intereses. Tā kāds Kanādas mācītājs reiz no Ņujorkas pieprasīja latviešu Ziemsvētku dziesmas, lai tā varētu sarīkot saviem jaunajiem draudzes locekļiem jaukāku eglītes vakaru. Ņujorkas apgabalā kāds amerikāņu mācītājs bija braucis lielu gabalu pie kādas latviešu ģimenes citā draudzē, lai varētu iztulkot latviski to dievkalpojuma daļu, kurā tiek uzņemti jauni draudzes locekļi — jaunatbraukušie latviešu laukstrādnieki. Minams arī gadījums, kad amerikāņu mācītājs, vērodams, ka viņa draudzē kādā farmā nav tik laba saskaņa kā citās, kur arī strādā latviešu jaunie ceļotāji, telefoniski lūdz luterāņu imigrācijas centrāli Ņujorkā izsūtīt latviešu mācītāju. Abi mācītāji tad kopā ar darba devēju un ņēmēju mēģina nolīdzināt nesaskaņas. Tāpat ir gadījumi, kad šurpu pārvestajiem latviešu bāreņiem amerikāņu mācītājs meklē latviešu grāmatas un latviešu ģimenes, kas varētu viņam palīdzēt jaunajās attieksmēs. — Bet nevar noliegt, ka ir arī gadījumi, kur tieši bērnus šejienieši vēlas asimilēt iespējami ātri un pilnīgi.

Amerikas apvienotā luterāņu baznīca (United Lutheran Church in America) atzīst Latvijas universitātes diplomus par teoloģijas fakultātes beigšanu un Latvijas ev. lut. baznīcas mācītāju ordināciju. Tā augstu vērtē arī mūsu archibīskapa rekomendācijas. Apvienotajai luterāņu baznīcai ir īpaša nodaļa draudžu atbalstīšanai un jaunu draudžu organizēšanai (Board of American Missions), pie kuras pastāv īpaša nozare svešvalodas runātājiem luterāņiem (Division of Linguistic Interests). Tajā ir reprezentētas astoņas valodas, arī latviešu.

Archibīskaps Dr. T. Grīnbergs par savu pārstāvi un Latvijas ev. lut. baznīcas pilnvarnieku ASV ir iecēlis Baznīcas virsvaldes locekli zv. adv. P. Eglīti, kas še ieradies š. g. martā (dzīvo 230, East 78th Street, New York 21, N. Y.). Viņš ir apzinājis visus ASV iebraukušos latviešu ev. lut. mācītājus, un to 1. septembrī bija 18, bet Kanādā 4. Vairāki mācītāji ir arī vēl ceļā uz ASV. Daudzi no šiem mācītājiem jau atradušī Apvienotās luterāņu baznīcas atbalstu un iesaistīti dažādās šejienes draudzēs, lai vispirms iepazītos ar ASV baznīcas dzīvi un garīga darba paņēmieniem un lai nostiprinātu savas angļu valodas zināšanas. Līdz ar to šiem latviešu mācītājiem ir dota iespēja un uzdevums rūpēties par tuvumā esošo tautiešu garīgo aprūpi. Apsver arī plānus par jaunu latviešu draudžu dibināšanu un ceļojošu mācītāju institūta organizēšanu. Konkrētu formu jau guvis nodoms par latviešu draudzi Misisipi, kam šejienes sinode un centrālās autoritātes devušas savu piekrišanu."

Informācijai par svētdienas skolu darbu ASV latviešu luterāņu draudzēs māc. R. Zariņš norādīja, ka šīs skolas ir tieši ASV iestādījums, jo skolu programmās še ticības mācības nav un to māca pašas baznīcas svētdienas skolās. Tāpēc šīm skolām te ir bagātīgāki mācības līdzekļi. Svētdienas skolas darbojas pie visām latviešu luterāņu draudzēm, bet to apmeklētāju lielās vecuma starpības dēļ mācības bija grūti sistematizējamas. Trūka arī skolotāju. Jācer, ka ar latviešu pieplūšanu šie apstākļi nokārtosies. Lai gan īpašas svētdienas skolas mācības grāmatas nav, tomēr labi šim nolūkam var izmantot Adamoviča Dzimtenes baznīcas vēsturi, Ed. Ķiploka Tālā ceļā, un pazīstamā ASV latviešu sabiedriskā darbinieka J. Sieberga tēva jau 1920. gadā sastādīto un izdoto Svētdienas skolas lasāmo grāmatu. Ņujorkas ev. lut. latv. draudzes svētdienas skolā bērniem māca arī dziedāšanu, deklamācijas, lasa piemērotus latviešu autoru literārus darbus utt. Tātad blakus reliģijas mācībai ir likta arī tautiskās apziņas kopšana. „Ticība un tautība," pasvītroja mācītājs, „ir varens cilvēka dzīvē absolūti nepieciešams spēks, kas kopjams ar mīlestību un sirds dedzību. Ticībai un tautībai cilvēkā jābūt labā līdzsvarā, un ja tas tā ir, tad tas dod drošus pamatus kā atsevišķa indivīda, tā visas tautas harmoniskai attīstībai."

Ņujorkā, septembrī.

J. Noleja.

VIŅI VISI SMAIDA...

Latviešu grupa novāc bagātīgo augļu ražu kādā Hemptonas dārzā Konetiketas štatā. Uzņēmumā, ko 11. 9. kopā ar plašu rakstu par iebraukušajiem latviešu bēgļiem ievietojis laikraksts The Hartford Courant, no kreisās uz labo pusi redzami: uz kāpnēm Gustavs Kalniņš, Žanis Zimtnieks, Tenis Straubergs, zemē — 3 g. v. Baiba Kalniņa ar savu māti Zentu Kalniņu, darbu vadītājs E. Stokings, Lida Zimtniece, Katrīna un Harijs Dienavs. Visi šie tautieši ieradušies ASV pirms mēneša, bet paguvuši jau labi iejusties jaunajos normālās dzīves apstākļos.

„RŪGTIE PILIENI" ASV IMIGRANTU DZĪVĒ

Lasot izceļotāju vēstules un preses informācijas par jauno imigrantu darba un dzīves apstākļiem Savienotajās valstīs, iespaids visumā pozitīvs. Gandrīz visur vērojams, ka amerikāņi izprot bijušo DP likteni un vajadzības, cenšoties tiem iespējami palīdzēt. Objektīvitātes labad gribētos tomēr pieminēt arī dažus ziņojumus, kas liecina pretējo.

Latvietis B. S. vairākās vēstulēs no Ilinoisas štata stāsta par savu dzīvi un darbu kādā lauku saimniecībā. Viņa saimnieks ar S. darbu gan esot ļoti apmierināts, tomēr vienmēr visādiem līdzekļiem cenšoties viņu izmantot. S. neapmierinātības galvenie iemesli: nenoteiktais darba laiks, zemāks atalgojums nekā amerikāņu darba spēkam, slikti higiēniskie apstākļi, stipri izjūtamā ticības starpība (saimnieka ģimene pieder brāļu draudzei, bet S. ir luterticīgs) un citas domstarpības, kas dzīvi šajā farmā padarot grūti panesamu. Saimnieks kādu dienu, iepriekš neminot ne vārda, aizvedis S. uz pilsētu pie notāra, kur mēģinājis panākt formālu darba līgumu uz ilgāku laiku. Mūsu tautietis tomēr ar šo „triku" nav ļāvies saistīties. Par pašu darbu S. nesūdzas, jo viņam kā bijušam sportistam tas grūtības nesagādājot. Viņš iepazinies ar vairākiem citiem farmeriem savā tuvākajā apkaimē, kuru saimniecībās dzīves apstākļi izrādījušies nesalīdzināmi labāki, un kas labprāt viņu ņemtu pie sevis. Darbs piedāvāts arī kādā spiestuvē. S. tomēr negrib patvaļīgi pamest savu galvojuma devēju, kas samaksājis viņam ceļu no ostas līdz farmai. Nepatīkamo situāciju pilnībā izpratis turienes luterāņu mācītājs, kas, saziņā ar savu prāvestu un bīskapu, pašlaik pūlējas S no līdzšinējās saimniecības „izpestīt". Pēc pēdējām ziņām, tas jau izdevies.

Nebraskas štatā īstas nedienas piedzīvojis jugoslavu imigrants Stefans, par ko tuvāk pastāstīts žurnālā Time (15. 8.). Būdams pēc profesijas dzelzsgriezējs, viņš nesen pieņemts darbā Omaha Steel Works fabrikā. 300 fabrikas strādnieki pēc dažām dienām sākuši streiku, protestēdami pret „ārzemnieka" pieņemšanu, kamēr Omahā esot vēl 3000 bezdarbnieku. „Pasaciņas un žēlabas par to, ka šī puiša māte un māsa vajātas un noslepkavotas, mūs ne mazākā mērā neiespaido," ciniski izteicies arodb-bas priekšnieks Gordons Prebls. Sarūgtinātajam Stefanam beidzot nekas cits neatlicis, kā pašam no darba fabrikā atteikties.

Laikraksts Chicago Tribune (20. 8.) ievietojis kāda lasītāja vēstuli, kas sūdzas, ka DP dēļ zaudējis savu dzīvokli. „Mani izdzina no dzīvokļa, kurā biju mitinājies 13 gadus, lai atdotu to kādai DP ģimenei... Tagad es ar diviem bērniem dzīvoju pagrabā," Vēstules autors, kas parakstījies kā „Atstumts pilsonis" (Discouraged Citizen), ironiski jautā: „Varbūt kāds mani laipni informētu, kā arī es varētu kļūt par DP un līdz ar to iegūt piecu vai sešu istabu dzīvokļa nodrošinājumu?" No īsās vēstules gan nav izlobāmi nekādi tuvāki apstākļi un motīvi, kas šo konfliktu izraisījuši.

Latvietis A. C., kas aizbrauca uz ASV pavasarī bija nokļuvis īstā „ellē". Amerikāņu farmeris viņa ģimeni sākumā uzņēmis gan ļoti laipni, bet drīz vien izrādījies, ka tas uzlūko bijušos DP par lēti izkalpināmu darba spēku bez jebkādām cilvēcīgām tiesībām. Diviem strādājošiem C. ģimenes locekļiem veselas 5 nedēļas nav maksāts ne cents atalgojuma. Tad saimnieks pateicis, lai C. ģimene pērk pārtiku pati, un solījies maksāt 25 dol. nedēļā. Savus iepriekšējos strādniekus, kam maksāts 1 dol par stundu, saimnieks atlaidis Bet no tiem pašiem apsolītajiem 25 dolariem C. ģimene dabūjusi redzēt maz, un pēc 4 mēnešu nostrādāšanas farmeris tai bijis parādā apm. 200 dolaru. „Turpretim darba daudzums pieauga ar katru dienu," raksta C. saviem draugiem Eiropā. „Strādājām 12 un vairāk stundu dienā, brīžiem ļoti smagi. Jāstrādā bija arī sestdienās un svētdienu priekšpusdienās, lai gan parasti Amerikā sestdienas ir brīvas. Beidzot bijām novājējuši daudz vairāk nekā kādreiz pie vācu zemnieka. Nebija arī nekādu iespēju sastapties ar citiem cilvēkiem." Laimīgā kārtā par C. ģimenes izmisuma pilno stāvokli uzzinājuši daži citi tautieši un ar policijas palīdzību (!) aizveduši to prom no negodīgā darba devēja, kas beidzot bijis spiests arī samaksāt savu algas parādu 200 dol. apmērā.

Nobeidzot šo atsevišķo nelaimīgo gadījumu aprakstu, būtu vēlreiz jāpiemin arī latviešu emigrantu smagie dzīves apstākļi Misisipi štata kokvilnas plantācijās, it īpaši brāļu Kelikotu farmās, par ko gan trimdas presē jau rakstīts ļoti plaši. Vēl nesen Latvija sniedza sava līdzstrādnieka interviju ar plkv. Kelikotu. Tagad redakcija saņēmusi Kelikota farmā dzīvojošā tautieša D. S. vēstuli, kurā tas starp citu raksta: „Dažas plkv. Kelikota intervijā dotās atbildes nav pietiekami skaidras un šķiet ļoti diplomātiski formulētas. Fakts ir tas, ka latviešus, kas šeit atbrauca pag. gada oktobrī, novietoja pussabrukušās un caurās būdās, no kurām pat nēģeri bija aizbēguši. Ģimenes ar maziem bērniem bija galīgā izmisumā. Tāpat ir fakts, ka par ļoti smago darbu atalgojums ir niecīgs. Farmeri aizvien gan labprāt aizdod naudu uz nākamā gada kokvilnas ražas konta, bet tas nozīmē pastāvīgu atkarību no darba devēja. Šogad kokvilna stipri cietusi no kaitekļiem, un raža būs maza, tā ka pēc aizdotās naudas atvilkšanas strādnieku ģimenēm daudz nekā pāri nepaliks. Jāpiezīmē, ka daļa šejienes latviešu gan jau atraduši darbu labākās farmās."

Kalpam labi — kungam sliktāk

AMERIKAS FARMERA KALPA ĪSA 5 MĒNEŠU BILANCE

No pat pirmās līdz šai dienai man Amerikas krastā klājies labāk nekā šurp braukdams biju cerējis. To pašu man sarunās vai vēstulēs apliecinājuši arī daudzi citi, kas braukuši šurp ciešā pārliecībā, ka šeit būs kalpi un dzīvos kalpa dzīvi. To vidū ir gan latvieši, gan igauņi, bet katrā ziņā visvairāk bijušie lauku ļaudis, kas visā savā dzīvē grūti ēdušies cauri fiziskā darba sūrumam.

Kad dzirdu runājam vai lasu par Amerikas „sliktajiem štatiem", tad man vienmēr gribas jautāt: vai arī mūsu dzimtenē nebija sliktu saimnieku un sliktu kalpu? Un vai visbiežāk nebija tā, ka tāds ar tādu sazatikās? Kaut labi pazīstu dzimtenes novadu savādības un paražas saimnieku attiecībās ar kalpiem, es tomēr nekādā ziņā nevarētu atbildēt uz jautājumu: kurā Latvijas novadā bija visgodīgākie saimnieki? Pat vienā pagastā, pat vistuvākajos kaimiņos viņi bija ļoti dažādi. Un ļoti dažādi pie viņiem klājās arī ļoti dažādiem kalpiem.

Reizē ar mani uz Ameriku brauca kāds kādreizējais „telefona lauksaimnieks". — „Kā nu būs, kā nebūs?" viņš baiļojās uz kuģa. „Vai varēsim to Amerikas darba sutu izturēt, un kāds būs uzturs un dzīvoklis?" Gadījās, ka labi pazinu šī bajāra saimniecības no ārzemēm ievesto laukstrādnieku darba, uztura un dzīvokļa apstākļus. Pasmaidīju un atbildēju, pēc savas dabas, atklāti: „Mēs neviens nedrīkstam sagaidīt, ne prasīt kaut ko labāku, nekā paši savā laikā esam varējuši un gribējuši dot. Es vienīgi negribētu sastapties ar sliktāku saimnieku nekā biju pats." Mans sarunu biedrs pietvīka, klusēja, bet man šķita, ka viņa lūpas murmināja: „Dievs, piedod man manus grēkus."

Kad tagad 8 stundu ilgā darba diena mani atlaiž uz savu dzīvoklīti, un pa ceļam uz to es nopērku sev augstākās kvalitātes cigarešu paciņu, bet, lai laulene to nepārmestu, viņai 5 unces vislabākās šokolādes, kad nomazgājos dušā un paēdu katru vakaru vakariņas, par kurām labākas nekad savā mūžā neesmu ēdis, tad, savus nogurušos kaulus vislabprātāk nesdams uz mīkstu, baltu gultu savā atsevišķajā istabiņā, es skumstu un pārmetu sev: kāpēc maniem kalpiem Latvijā vajadzēja strādāt 10 un 12 stundas, kāpēc viņiem bija jāsmēķē Sports vai pat pašaudzēta tabaka, kāpēc viņu sievas nevarēja graust šokolādi, pasniegt vakariņās, ko nu katrureiz kārotu sirds, kāpēc nebija dušu, kāpēc istabiņa nebija tik noteikti sava un gulta tik balta?!

Pie tam tieši manās mājās laukstrādnieku jautājums skaitījās nokārtots; bija veselas trīs jaukas deputātnieku ģimeņu mājiņas, pie tām augļu un sakņu dārziņi, apstādījumi, puķu dobes, deputātniekiem savās kūtiņās daudz savu lopiņu un putnu, mēnesī vismaz 3 svētdienas un 2 darbdienas pilnīgi brīvas utt. Kalpi man dzīvoja un negāja projām, kamēr manā mājā radītais sovhozs viņus aizdzina uz kolhoziem. Par veco iekārtojumu priecāties un to izpētīt brauca ekskursanti no visām Latvijas malām, par to tiku aicināts rakstīt lauksaimniecības žurnālos, runāt radiofonā; ar gadiem mani kalpi kāpa pamazām uz augšu: viens no tiem, E. Z., jau nopirka Talsos labu māju, otrs, I. S., gatavojās, bet viņi to darīja, gribēdami tikt laukā no kalpu kārtas, bija vērts par to cīnīties, jo bija taču labāk būt par saimnieku nekā par kalpu. To pastāstīdams, es gribu rast salīdzinājumu ar savu tagadējo kalpa dzīvi.

Nepilni 5 mēneši esmu šeit. Esmu kalps. Sieva kalpone. Arī mans dēls ir kalps, meita kalpone. Strādājam katrs sev. Kauli veseli. Rokas raupjas, bet spēka pilnas. Jaunajiem veicies labāk. Dēls jau ir ļoti moderna un ar paša peļņu samaksāta limuzīna īpašnieks un, darbam farmā izbeidzoties, pāriet nedaudz labāk atalgotā vietā auto remontdarbnīcā. Viņš farmā sīksti turējās. Obligāto 8 st. vietā strādāja 12 st. un arī gandrīz visas svētdienas. „Bet par to man ir savs auto un arī labāk atalgota darba devēju netrūkst," viņš saka. „Kā saimnieka dēlam man bija tikai savs divritenis."

Meita strādāja turpat 10 st. dienu dienā, darbus nekad neizvēloties. Viņai tagad no farmas menedžera īss atestāts: „Labākā strādniece, kāda mūsu farmā jebkad bijusi". Tas un pašas sakrātie 400 dolari mācības naudai, mācības līdzekļiem un apģērbam, kā arī apņemšanās ziemu pašai nopelnīt uzturu un dzīvokli, viņai deva iespēju iestāties koledžā līdz nākamajai darba sezonai farmā. Viņi bija un ir kalpi. Man žēl un kauns, ka mani kalpi to nevarēja.

Pats ar sevi es nevaru neko lepoties. Domāju, ka neesmu nekāds labais kalps. Vismaz savā mājā es negribētu tādu turēt, kas neprot ne zirgu aizjūgt, ne nojūgt, ne lāga braukt, ne barot. Te, lūk, zirga vietā visur ir traktors, auto un motori, bet farmera 10 gadu vecais puišelis pie tiem nenoliedzami pārāks par mani. Es tikai strādāju, skatos, vēroju, vērtēju un mācos, mācos — „Kaut dzīvi kā izārdītu zeķi varētu aizsākt no gala!"

Man šeit ir tik daudz brīnumu un pārsteigumu sakrājies, ka tos nekur likt. Biju domājis vēlreiz par savu, kaut mazu, farmiņu. Saimnieks man atļāva turēt govi, pat divas, deva lielisku ganību, deva labu pļavu, zemi sakņaugiem, un par to no algas nekā neatvilka. Es neņēmu! Šeit tas neatmaksājas Kalpam savi lopi kūtī, kā saka, piebrien asti. Pa to laiku, ko paņem šāda lopu turēšana, šeit var citur vieglāk un vairāk nopelnīt. Un tu esi brīvāks. Tāpat šeit ir ar tiem saviem zemes stūrīšiem, ko daudzi farmeri jo labprāt dotu. Mazumiņā ražot šeit lauksaimniecībā neatmaksājas nekas.

Pastāstīšu tikai vienu piemēru. Šogad šeit visādu augļu pārpilnība. Tos neatmaksājas pat noņemt. Ir daudzas farmas, kurās farmeri atļauj iet dārzos un salasīt pašam plūmes, aprikozus, firziķus par brīvu, cik vien pats gribi. Arī mums, bij. DP, to pastāstīja, un draudzes mācītājs ar savu smago auto gribēja visus, kas vēlas, aizvest un ar visu savākumu pārvest mājās. Neviena nebija, kas brauc! Izskaidrojums vienkāršs: jāzaudē diena, kurā var nostrādāt un nopelnīt ne tikai augļus, bet visu pārtiku visai nedēļai.

Mēs gan manām jau arī bezdarba pazīmes un algu slīdēšanu uz leju, bet DP, kam baznīcas organizācijas izgādājušas galvojumu, tas mazāk izjūtams nekā pašiem amerikāņiem, jo baznīca šeit tur solījumus svētus. Ar baznīcas vidutājību arī pie farmiņas un farmas šeit iespējams tikt. Arī man tāda izdevība jau piedāvāta. Tikai es šeit sajūtos neģēga un nekādi nevaru vēl izkalkulēt, ko un kā lai ražoju, lai man kā farmeram klātos labāk nekā kalpam. Amerikā ir daudz brīnumu Tik brīnuma nav, ka visiem šeit neklājas labi. Šeit nav vecā pasaule, šeit neder arī vecās pasaules spriedumi Gribi vai negribi, šeit jāstrādā, jāvēro un jāmācās. Kam vērīga galva un čaklas rokas, tam šeit slikti nevar klāties Tikai negribēt vairāk nest nekā var celt. Daudzi to ir gribējuši, paši vīlušies, vīluši amerikāņus un gandējuši citiem ceļu uz šo krastu.

Takomā, Vaš., septembrī.

Alfr. Ābers.

Brīvlaišana Austrālijā

Vēstule Latvijai no Kanberas

Vai tikai pēc diviem gadiem mēs būsim brīvi? Tas palaikam bijis Austrālijas latviešu parastais jautājums, kad pārrunāts Vācijā parakstītais darba līgums.

Laikraksts The New Australian septembra numurā šīs bažas izkliedē. Paziņots, ka pirmā transporta dalībniekiem, kas Austrāliju sasniedza 1947. g. 27. novembrī ar tvaikoni General Heintzelman, darba līgums beidzas š. g. 30. septembrī. Teikts, ka viņi var brīvi meklēt darbu visā Austrālijā. Imigrācijas ministrs A. Kalvels vēl piebilst, ka līgumu bijis domāts saīsināt jau agrāk, bet šim projektam svītru pārvilcis nesenais ogļraču streiks.

Atbraucējiem ar otro transportu līgums beidzas š. g. novembrī. Viņi Austrālijā ieradās 1948. g. 12. februārī. Bez tam pirmo 6 transportu dalībniekiem, kas nodzīvojuši pasaules 5. kontinentā vairāk nekā 1 gadu, tiesības lūgt Austrālijas pavalstniecību.

Tie ir tagadējie „brīvlaistie" — pirmie DP imigranti, kas ieradās Austrālijā. No Bremantes viņus tālāk uz Melburnu pārveda tvaikonī Kanimbla. Uz šī tvaikoņa klāja viņus 1947. g. 5. decembrī apsveica imigrācijas ministrs Kalvels.

Ko darīs „brīvlaistie"? Daudzi, ļoti daudzi paliks savā līdzšinējā darbā, jo aizvadītajos gandrīz 2 gados sameklējuši nodarbošanos, kas „kaulus nelauž". Citi domā sākt kaut ko paši, sevišķi speciālisti. Vēl daži turpinās pasāktās studijas, meklējot varbūt vienīgi šim pasākumam izdevīgāku vietu, jo liels skaits latviešu pašreiz studē Austrālijā izplatītajā korespondences ceļā. Vārdu sakot — nodomi ir dažādi.

*

Dienās, kad šejienes iestādes un laikraksti tik daudz runā par imigrantu lietām — par „brīvlaistajiem" un par imigrantu bērnu mirstības traģēdiju, — nupat klāt nācis vēl viens temats. Broadmeadova hostelī, Melburnā, atrasts ar cirvi noslepkavots apm. 30 g. v. ukrainis Miša Motils. Policijai aizdomas, ka slepkavības pamatā ir kāds politisks moments.

*

Septembrī Austrālijā ieradīsies 6 imigrantu transporti, atvedot ap 10.000 bijušo DP. To pārvadāšanai tagad kalpo arī tvaikonis ar Austrālijas galvaspilsētas nosaukumu — „Canberra". Tas Neapoli atstāja 30. augustā un ieradīsies Sidnejā septembra pēdējās dienās.

Arnolds Šmits

Izceļotāju bērnu . . .

(Turpinājums no 1. lpp.).

bērniem nāvi: viens ar smadzeņu iekaisumu slims zīdainis nomiris mātes rokās īsi pēc tam, kad tā viņu strauji izrāvusi no gultas. Otram, kas kuņģa vājuma dēļ nespējis sagremot pat visvieglāko barību, māte slepeni iedevusi lielu gabalu šokolādes.

Jau pieminētais laikraksts The Herald kādā no saviem daudzajiem rakstiem par imigrantu bērnu traģēdiju tēlo izmisuma pilnos skatus kādā Alberijas kapsētas stūrī, kur pie 12 jaunām bērnu kapa kopām ik dienas pulcējas raudošie vecāki. „Jaunās dzimtenes vietā šie nelaimīgie ieguvuši niecīgu stūri svešā kapsētā, pār kuru spīd nežēlīgi karstā saule spilgti zilajās Austrālijas debesīs... Mūžīgi zaļajos kokos dzirdamas putnu balsis, un tikai 100 metrus tālāk ganās govju bars, kuru piena bagātība nespēja vairs palīdzēt karā izmocītās un sadragātās Eiropas bērniem..."

Kāds augstāks IRO ierēdnis Romā apstrīdējis, ka bērnu nāves cēlonis varētu būt nepareiza vai nepietiekama barība transporta laikā. Viņš norādījis, ka acīm redzot bērni saslimuši ārkārtīgā tropiskā karstuma dēļ braucot pa Sarkano jūru. Intervijā presei šis ierēdnis uzsvēris ka visos bēgļu transportos IRO gādājusi par ļoti rūpīgu medicīnisko palīdzību. Visi izceļotāji arī brīdināti brauciena laikā nepirkt no dienvidzemju tirgotājiem nepārbaudāmas kvalitātes augļus.

Melburnas laikrakstam piesūtītā vēstulē kāds jaunais austrālietis izsaka domu, ka bērnu slimību un nāves cēloņi nekādā gadījumā nav meklējami transporta apstākļos, bet gan nepiemērotajos dzīvokļos, kādos ieceļotāju ģimenes novietotas tūlīt pēc ierašanās Austrālijā. Tikko pārcietuši tropisko ceļojuma karstumu, pieaugušie un bērni apmetināti skārda barakās bez jebkādām apsildīšanas ierīcēm. Tā kā arī to bagāža pienākusi tikai pēc nedēļas, mātēm nav bijis gandrīz nekādas iespējas sagādāt saviem mazajiem normāli siltas telpas, jo naktīs temperātūra nokritusi ļoti zemu.

Kamēr vairāki ievērojami austrāliešu ārsti vienprātīgi izteikušies, ka imigrantu bērnu lielā mirstība izskadrojama vienīgi ar slikto barību jūras ceļojumā, IRO pārstāvis Austrālijā ģen. maj. Loids atteicies pagaidām dot jebkādus komentārus. Austrālijas veselības un imigrācijas ministrijas ievadītajā izmeklēšanā vispirms mēģina noskaidrot jautājumu par to, kādos apstākļos un kad slimajiem bēgļu bērniem iedragāta viņu normālā pretestības spēja, tā radot pamatu tālākām neglābjamām slimībām. Protams, vēl jānogaida turpmākie izmeklēšanas rezultāti un karā ziņā jācer, ka atklātībā radušās pārrunas varēs reāli palīdzēt bēgļu transporta trūkumu novēršanā.

Pēc pieciem gadiem atkal ar pirts slotu...

Eslingenas latvieši gaidāmai IRO padomdošanas komisijas „sutai" var savlaicīgi satrenēties. Nupat Nekaras malā atklāta īsta somu pirts un par divām DM katrs var izvicināt uz lāvas bērzu slotu, kā kādreiz Latvijā. Pēdējos piecos gados pērti mēs esam tiku tikām, bet vai nu tādēļ vecās ieražas jāaizmirst. Tiešām ir patīkami „uzmest garu" atkal vienreiz arī pirtī. Iedzimtie gan tūlīt naski raušas no lāviņas lejā, bet mūsējie to tikai gaida un pārākuma apziņā nosaka—„vajadzēja jums atnākt Rīgā Lapiņa pirtī, ek' bija siltumiņš, 10 minūtēs kartupelis palika mīksts..."

Par godu pirts būvētājam un īpašniekam, diplomētajam sporta skolotājam J. Fleišam tomēr jāsaka, ka visus somu pirts noslēpumus viņš ir pamatīgi izpētījis. Lāvas telpa celta no baļķiem, iekārtota lieliska ventilācija, gaiss ir vienmēr sauss un ar pāris „uzmetieniem" var dabūt patīkamu 90 gr. C. temperatūru. Blakus telpā ir neliels baseins vēsai peldei.

Vāciešiem somu pirts iekārtošana bija nepieredzēts notikums. Pirmās divās dienās pirti apskatījuši, ne jau pērušies, 5000 eslingeniešu. Īpašnieks izdalījis 3000 „pirts prospektus" ar pamācību, kā somu pirtī jāuzvedas. Un tomēr, pirmā īstā pirtsdienā, vairāki švābi uz lāvas uzkāpa peldbiksītēs...

Somu pirts iekārtošana arī atklāja, cik grūtos apstākļos vāciešiem nācies dzīvot. „Esslinger Zeitung" raksta, ka daudzi, tikai pirtī nosveroties, konstatējuši ievērojamu virssvaru un tūlīt arī pamāca, ka liekos kilogramus uz lāvas varot viegli izsvīst. Dīpīšiem, kas visu laiku taču esot labākos kumosus vāciešiem atēduši, par lieku tuklumu gan nav jāsūdzas, bet vai nu tādēļ mēs pirts slotu necilāsim...

M.

Izstrādāta sūtņa...

Jāziņo par motivētiem iebildumiem padomdošanas komisiju darbā

(Turpinājums no 1. lpp.).

LCK priekšsēdis Klarks tuvākās dienās atkal ieradīsies IRO galvenā štābā Bad Kisingenā un iesniegs papildus materiālus. Ļoti svarīgi konkrēti fakti, kādēļ Nacionālās komitejas, nometņu komandanti un tautieši aicināti iesūtīt ziņas par gadījumiem, kur DP tiesības aptaujās nav ievērotas, uzrādot cietušā uzvārdu un vārdu, dzimšanas datus, nometni, aptaujas izdarītāja ierēdņa uzvārdu, sīki aprakstot visu aptaujas gaitu. Ziņas iesūtāmas tieši priekšsēdim H. Klarkam.

13. septembrī pie DP komisijas koordinātora Vācijā, Skvadrilli, bija ieradušies LCK priekšsēdis H. Klarks, J. Lavenieks un P. Greizis, lai noskaidrotu izceļošanas akcijas norisi. Pavisam jau izceļojuši 80.000, vēl varēs izceļot 40.000, galvenā kārtā baltieši. Par afidēvitu pārtraukšanu no Vašingtonas ziņu nav, tā turpināsies, bet koordinātors uzsvēris vajadzību pasteigties ar galvojumu sagādi. Vēl pārrunāts par veco cilvēku papildus galvojumu pieprasījumiem, kas lielā mērā ņem iespēju veciem ļaudīm izceļot.

LCK vēl pārrunāja un apsprieda intelektuālo darbinieku izceļošanas iespējas uz Norvēģiju, par ko ziņojumu sniedza V. Lambergs, bijušo karavīru izceļošanas iespējamības un denunciācijas. IRO galvenājā štābā paskaidrots, ka denunciāciju nozīmi pārspīlējot. No 80.000 izceļotājiem galīgi noraidīti tikai 30. Tik mazs noraidīto procents izskaidrojams ar to, ka CIC pati rūpīgi pārbaudot ikvienu ieceļotāju.

LCK izteica pateicību Ansbachas nacionālai komitejai par kapa pieminekļa uzstādīšanu 28 mirušiem tautiešiem.

Šī LCK sēde bija pēdējā Valkas nometnē, kur kopš 1947. gada pavasara atradās LCK mītne. Mītnes ierīkošanā un LCK telpu uzturēšanā vislielāko atsaucību izrādījuši Valkas nometnes tautieši un vadība. Šķiroties no Valkas LCK pateicās Valkas latviešu komitejai, administācijai un ikvienam tautietim, kas līdzējis kopējo darbu veikt daudz cietušās tautas, trimdinieku saimes un trimdinieku labā, pasniedzot adresi. (in)

Parlamentāriešu memorands

„Latvju Ziņas" raksta, ka latviešu un igauņu parlamentārieši iesnieguši memorandu starpparlamentāriešu ūnijas delegātiem, kuras gadskārtējais kongress notika Stokholmā no 6.—13. septembrim, piedaloties 27 valstu 281 pārstāvim. Memorandā latviešu un igauņu parlamentārieši atgādina Baltijas valstu likteni un pašreiz notiekošo tautu iznīcināšanu un lūdz kongresa dalībniekus iestāties, lai viņu valstu valdības joprojām atzītu okupēto Baltijas valstu legālo starptautisko stāvokli, darītu visu iespējamo, lai apturētu tautu iznīcināšanu, kā arī paātrinātu to demokratisko valstu suverēnitātes atjaunošanu, kas kritušas par upuri komūnistu agresijai. Memorandu, kas kopā ar citu informācijas literātūru angļu valodā piesūtīts katram kongresa dalībniekam, latviešu parlamentāriešu vārdā parakstījis bīskaps Jāzeps Rancāns par katoļu partiju, Jānis Breikšs par demokratiskā centra partiju, Bruno Kalniņš, Arvēds Švābe un Klāra Kalniņa par sociāldemokratu partiju un Jānis Rubulis par demokratisko zemnieku partiju.

LATVIEŠI MŪZICĒ VĀCU RADIOFONOS

Kā zināms, Ziemeļvācijas radio stacijas samērā bieži raida latviešu autoru darbus. Arī nākamo sestdienu, 24. septembrī, pl. 18.30 vakarā, vesela pusstunda veltīta latviešu mūzikai. Programmā latviešu tautasdziesmas, kuras dziedās Ed. Ramata koris. Zīmīgi, ka Ziemeļvācijas lielais radio žurnāls Funk-Spiegel ievietojis par šo raidījumu tuvāku informāciju, kā arī diriģenta un kora dalībnieku foto uzņēmumu. Raidījums vislabāk būs dzirdams ar 332 m garo (904 k HZ) Hamburgas vilni.

Otru, vēl daudz interesantāku raidījumu dzirdēsim šo trešdienu no pl. 22.00—23.00 vakarā, kad Ziemeļvācijas radio stacijas pārraidīs simfonijkoncertu no Ķelnes. Programmā ģeniālā ungāru komponista Bela Bartoka Divertimento stīgu orķestrim un itaļu novātora Džordžio Ghedīni Concerto dell'Albatro vijolei, čellam, klavierēm, orķestrim un recitējošai balsij. Ārpus tīri mūzikālās intereses šis darbs mūs var saistīt ar to, ka tā čello partiju spēlē Atis Teichmanis, Freiburgas mūzikas augstskolas profesors. Jāpiezīmē, ka arī šis raidījums vislabāk būs dzirdams ar Hamburgas vilni.

V. D.

Padomju Latvijā vairs nav atpūtas dienu

Padomju Latvijas radiofona raidījumos augusta pēdējās nedēļās lielum lielo tiesu stāstīja to pašu, kas jau daudzkārt dzirdēts agrāk, bet no teikumiem varēja izlobīt arī ko jaunu. Visbiežāk pieminētie temati bija kolhozi un paradīzei līdzīgā dzīve tajos, ražības daudzkārtējais pieaugums, milzīgi skaitļi par sasniegumiem, kas iespējami tikai padomju valstī un kuri atbilst patiesībai tikpat maz kā visa padomju propaganda. Gandrīz katru dienu atkārtojās arī kūdīšana pret kapitālistiskajām valstīm, īpaši pret ASV un Lielbritāniju, bet atkārtoti uzsvērta Padomju savienības miera griba. Visos raidījumos vēl vairāk nekā agrāk dzirdami krieviski uzvārdi, piemēram, Ļeņina rajona sekretāra Ikoņikova ziņojumā Kalnbērziņam par piecgades izpildīšanu goda sarakstā ierakstītie sekretāri un komiteju priekšsēži saucas: Rasobiļskis, Navoļskis, Saronovs, Jasenko, Masalkovs, Cholchlovs, Andrejevs un Chaims. Neviena latvieša!

Slavinot kolhozu labumus, boļševistisko lugu rakstniece Brodele 21. augustā gribēja iestāstīt, ka latviešu individuālisma tieksmes ir buržuju ieaudzinātas un boļševisma paradīzē tās pašas no sevis izzūd. „Šodien jau aizmirsies kolhozu rēgs," teica Brodele, „ar ko apzināti biedēja buržujiskie nacionālisti. Vēl vakar zemnieki domāja, ka augstākā gudrība ir noslēgties savā kaktiņā, domāt tikai par sevi un nelikties ne zinis, kas notiek aiz sava kaktiņa robežām. Tagad cilvēks sāk dzīvot pēc jauniem principiem un tautā iesakņojas jaunas morālās īpašības. Tagad sava kaktiņa sienas ir noārdītas. Baltās Latvijas laikos prese un literātūra pauda uzskatu, ka latvietis ir nelabojams individuālists, bet es pārliecinājos, ka manām lugām nav interesantāka temata par to, kā viensētnieka psīch°loģija lūza pēc tam, kad bija noplēsti robežu stabi un kad viņš pats savām rokām bija aptaustījis, kas ir kolhozs."

Kas kolhozs tiešamībā ir, to apliecina vairāki citi ziņojumi, rādot, ka mūsu dzimtenē tagad cilvēkiem vairs nav atpūtas dienas. Svētdien, 21. augustā, Jērcēnu kolhozā Cīņa bija spraiga d a r b a diena, Raiskuma kolhozi Spēks un Cīņa s v ē t d i e n izpildīja labības nodevas un norēķinājās ar Lielstraupes mašīnu traktoru staciju; Talsu apriņķī vakar (s v ē t d i e n) kolhozi nodeva 10 t virs plāna; vakar (s v ē t d i e n) Jelgavas labības pieņemšanas punktā bija rosīga d a r b a diena. Arī skolnieki gandrīz katru svētdienu „priecīgi" dodas ražas novākšanas darbos, pie kam zīmīgi, ka jaunatne piedalījusies ražas novākšanā kontrolposteņos, tātad izpildījuši policijas funkcijas.

Kūdīšana pret ASV un Lielbritāniju un to iekārtu noniecināšana atkārtojas gandrīz katru dienu. Babinska rakstā kolhozniekiem 21. augustā teikts, ka ASV un Anglija izveidojušās tikai ar iekarojumiem, ASV nēģeri var pakārt un nošaut, nesaņemot par to sodu; kapitālistu valstīs nav ne brīvības, ne demokratijas, bet ir tikai viena brīvība darba ļaudīm — nomirt badā. Citā raidījumā dienu vēlāk kapitālistu valstis apvainotas diversantu sūtīšanā. UN ģenerālsekretārs Trigve Lī, kas, publicējot gadskārtējo pārskatu, atklājis tādas lietas, kas nepatīk amerikāņiem un angļiem.

Cik rietumvalstis tiek apvainotas kara kūdīšanā, tik no otras puses allaž uzsvērta Padomju savienības miera griba. Miera piekritēju kongresā Maskavā, kurā piedalījušies arī latviešu mākslinieki L. Bērziņa, Ed. Smiļģis, Jēk. Mediņš un L. Svemps, izskanējis sauklis — „padomju tautas prot karot." Šai pašai miera gribai, liekas. kalpojušas arī šaušanas sacīkstes jauniešiem Maskavā, kurās pirmo vietu ar kaujas šauteni ieguvis L. Paegles vidusskolas audzēknis Dobržinskis.

Lielīšanās par izglītības veicināšanu no laika gala bijusi padomju vīru stiprā puse. Izglītības ministrs Strazdiņš 30. augustā apgalvo, ka šogad skolnieku skaits esot par 25.000 lielāks nekā pagājušā gadā, un par 100.000 lielāks nekā kapitālistiskajā Latvijā. Mācību un audzināšanas darbs uzlabojies, skolas un skolotāji tālu aizsteigušies priekšā kapitālistu valstīm. „Taču atsevišķas skolas nepilda valdības direktīvas," turpināja Strazdiņš, „tāpēc daļa bērnu palikusi ārpus skolas. Mēs neesam veikuši pirmo 4 klašu darba uzlabošanu, ir skolas, kur skolēni nav apguvuši lasīšanas techniku un neapmierinoši arī rēķina. Daži skolēni paliek nesekmīgi, tādēļ pilnīgi jāizskauž atpalicējas skolas un skolotāji, nepieļaujot nevienam skolniekam palikt otru gadu. Atsevišķu skolu darbā vēl sastopams formālisms, jo skolēni gan labi iemācījušies gramatikas tekstu, prot formulas, bet daļa nav pilnīgi apguvusi mūsu valsts iekšējo un ārējo politiku, ne vienmēr prot marksistiski izskaidrot dabas parādības un pielietot praksē iegūtās zināšanas. Nedrīkst aizmirst, ka padomju skola ir kultūras darba sastāvdaļa."

Visās Latvijas valsts universitātes fakultātēs šoruden uzņemti 750 stacionāri un 200 neklātienes studenti. Vairāk nekā puse uzņemto ir komūnisti, komjaunieši un partijas kandidāti. Sevišķi nopietns konkurss bijis architektūras, mechanikas un filoloģijas fakultātēm. Mākslas akadēmijā uzņemti 50 jauni audzēkņi.

Raidījumos latviešiem ārzemēs bija dzirdama parastā melšana par kāda reta repatrianta atgriešanos mājās, par sirsnīgo sagaidīšanu un zibenīgo karjēru. Bet šie „zelta kalni", paldies Dievam, nevienu no mums nevilina.

Ordeņi par latviešu deportācijām

Maskavas laikrakstos nesen parādījušies gari, ar Padomju savienības goda zīmēm — sarkanā karoga, sarkanās zvaigznes, tēvijas kara un līdzīgiem ordeņiem apbalvoto saraksti. Sevišķi bagātīgi apveltīti MGB un MVD (čekas) ģenerāļi, virsnieki un karavīri. Vairākas pazīmes ļauj secināt, ka apbalvojumi piešķirti par sekmīgu darbību š. g. martā izdarītajās masu deportācijās. Apbalvoto vidū arī vairāki latviešu vārdi: „Iekšlietu ministrs", ģenerālmajors Augusts Eglītis, „Valsts drošības ministrs" ģenerālmajors Alfonss Noviks, plkv. Ivans Vēveris, kapt. Pēteris Reinholds, milicijas plkv. Nikolajs Platais uc.

„MELU DETEKTORS" ATMASKO ARĪ SAVU MEISTARU

Frankfurte (Jj). — Pirms dažām dienām noticis kuriozs gadījums ar t. s. „melu detektoru" — aparātu, kas kalpo kā palīglīdzeklis policijai, uzrādot nopratināmo personu iekšējo satraukumu nepatiesu izteicieniu laikā. Kāds amerikāņu policijas ierēdnis Džozefs Naits (Knight), kura tiešais pienākums aizvien bijis arī melu detektora apkalpošana, nesen apvainots par līdzdalību kādā kontrabandas afērā. Lai pierādītu savu nevainību, Naits labprātīgi licis sevi pratināt ar aparāta palīdzību, tomēr drīz vien „iekritis", jo acīm redzot bijis savu iekšējo mieru pārvērtējis. „Aparāts Naita pratināšanas laikā spēcīgās reakcijas dēļ gandrīz saspräga gabalos", teikts oficiālajā protokolā. Pēc šis pārbaudes Naits nekavējoties apcietināts.

Maskavas zinātnieki atraduši radikālu līdzekli, kas pārsteidzoši ātrā laikā kurlmēmiem atdod valodu. (Avīžu ziņa).

Reby zīmējums.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Zenta Liepa

KALNS

Vai vienmēr kā puķe plaukšu
Paēnā tavā?
Cel mani, augstais, uz augšu!

Uz smilgas pasapņot kāpa
Gliemēzis, skudra —
Man tavu galotņu slāpa.

Es zemes nemierā kaistu,
Degu un nīkstu —
Dod mieru, baltu un skaistu!

Vai vienmēr kā puķe plaukšu
Paēnā tavā? —
Cel mani, augstais, uz augšu!

The Story of Latvia

Nozīmīga grāmata par mūsu likteņu gaitām

„Baltijas valstu jautājums nav radies otra pasaules kara rezultātā. Tā ir veca starptautiska problēma, tikpat veca kā Dardaneļi un Balkāni. Visos Eiropas karos Baltija ir bijusi kaujas lauks lielajiem politiskajiem un ideoloģiskajiem sāncenšiem . . . Sargādamas rietumu civilizācijas priekšposteņus, baltu tautas zaudējušas daudz savas agrākās territorijas un dzīvā spēka. Tomēr tās varonīgi veikušas savu misiju. Tādēļ arī to nākotni nedrīkst uzskatīt un vērtēt kā vienkāršu demografisku problēmu, kas atkarīga no pašreizējā iedzīvotāju skaita. Pret šīm tautām jāizturas saskaņā ar viņu lomu pagātnē un nozīmību nākotnē".

Šos zīmīgos vārdus, kuros prof. Dr. Arveds Švābe koncentrēti ietver mūsu zemes un tautas, kā arī pārējo Baltijas valstu vēsturisko likteņu problēmatiku, atrodam viņa nesen iznākušās grāmatas The Story of Latvia pašā ievadā. Grāmatu izdevis Zviedrijas latviešu Nacionālais fonds. No 10 tās nodaļām 9 jau pāris gadus atpakaļ bija parādījušās brošūrā The Story of Latvia and Her Neighbours, ko Edinburgā izdeva Skotu līga Eiropas brīvībai. Nacionālā fonda izdevumā no jauna klāt nākusi nozīmīga nodaļa „Baltijas traģēdijas pēdējais cēliens — nāves ēnā", kurā Švābe raksturo padomju un vācu terrora politiku Baltijas valstīs kara un pēckara gados.

Sākumā citētie vārdi labi atspoguļo grāmatas pamatdomu, un tos zināmā mērā var uzlūkot par vadmotīvu visam saturam. Prof. Švābe viscaur izvairījies no kailas vēsturisko faktu uzskaites, bet reizē ar būtiski izvēlētiem faktiem aizvien plaši izceļ Baltijas problēmas sakarību ar visas Eiropas politiskām, saimnieciskām un kultūras parādībām un strāvojumiem attiecīgajā laikmetā. Šis ceļš arī atzīstams par vienīgo pareizo, jo skaidrs ka lasītājs — sveštautietis, kam grāmata taču vispirmajā kārtā domāta, neinteresēsies tik daudz par tīri lokāliem notikumiem, kā mēģinās saskatīt Baltijas problēmas nozīmību Eiropas mērogā.

Grāmatas ievadā autors sniedz raksturīgākās ziņas par baltiešu valodām, antropoloģiskajām īpatnībām, etnografiju un seno kulturu, uzsverot šīs kultūras rietumniecisko raksturu. Ļoti interesanti uzrakstīta sekojošā otrā nodaļa par Baltijas jūras nozīmi Eiropas saimniecībā un politikā un līdz ar to saistītām sensenām lielvalstu cīņām par šī kārdinājuma objekta pārvaldīšanu — Dominium Maris Baltici. Tālākajās nodaļās prof. Švābe notēlo mūsu zemes un tautas likteņu gaitas kopš vācu ienākšanas līdz pat šodienai, aizvien akcentējot latviešu nerimstošo cīņu par patstāvību. Raksturīgās parallēlēs parādītas vācu, bet it īpaši krievu senās ekspansijas tieksmes Baltijas telpā.

Plašā nodaļā par Latvijas neatkarības cīņām atsevišķas apakšnodaļas veltītas britu kara flotes aktīvitātei Rīgas atbrīvošanā kā arī tagadējā feldmaršala lorda Aleksandera nopelniem Latgales frontē. Seko nodaļa par Latvijas patstāvības gadiem, kurā raksturoti mūsu brīvvalsts sasniegumi visās galvenajās dzīves nozarēs. Šī nodaļa, šķiet, pārāk konspektīva, bet autors piebilst, ka ar nolūku sniedzis vienīgi pašus svarīgākos faktus, atļaujot tālāko secināt lasītājam.

Grāmatas beigu daļu aizņem laikmeta apraksts, sākot ar Baltijas valstu 1940. gada traģēdiju. Protams, trūkstot tālākai vēstures perspektīvai, pagaidām vēl grūti iegūt kopainu par šeit aprakstītajiem notikumiem un to savstarpējo mijiedarbību. Katrā ziņā Švābe šeit ar atzīstamu veiksmi un erudīciju parāda padomju politikas melu un terrora sistēmu, balstoties viscaur uz neapgāžami dokumentētiem faktiem. Pieminētas vai citētas daudzas padomju deklarācijas un līgumi ar Latvijas valdību, ko Krievija vēlāk ignorējusi un lauzusi. Tāpat plaši aprakstītas deportācijas, kollektīvizācija, rusifikācijas tendences, baltiešu partizānu aktīvitāte utt. Pietiekami notēlota arī vācu okupācijas varas izrīcība mūsu zemē

Prof. Švābes grāmata, blakus tās tīri zinātniskajai nozīmei, neapšaubāmi vērtējama kā ass rakstītā vārda ierocis mūsu cīņā par Latvijas atgūšanu. Šajā sakarā gribētos sevišķi atzīmēt grāmatas labo angļu valodu un gleznaino, eleganto stilu, kas liek to izlasīt ar neatslābstošu interesi no sākuma līdz galam.

„Nekad vēl vēsturē krievu imperiālisms nav pakļāvis savam jūgam tik daudz brīvu tautu kā šodien," saka autors 65. lpp. „Mēs neesam vairs tikai 6 miljoni baltiešu — mūsu skaits tagad pieaudzis par vairāk kā 100 miljoniem, jo vēl 8 citas zemes starp Arktisko okeanu un Adrijas jūru ir kļuvušas par mūsu sabiedrotām. 1939. gadā tās visas bija brīvas, bet tagad ir Kremļa satelītvalstis. Tādēļ mēs varam teikt, ka igauņu, latviešu un lietuviešu skaits gan mazs, bet viņu lieta ir liela. Tas ir pasaules sirdsapziņas un visas rietumu civilizācijas jautājums — būt vai nebūt." (65. lpp.).

Jāvēlas, lai prof. Švābes grāmata atrastu ceļu arī uz Vācijas tautiešu grāmatu galdiem, bet galvenais — lai to izlasītu iespējami lielāks skaits vīru, kas šodien vada un veido rietumu pasaules un līdz ar to arī Baltijas valstu likteņus. J.

Valoda ir garu teka!

„Valoda ir garu teka, Sirds pie sirds pa viņu staigā. Un tās sāpes, ko tu cieti, Lasāmas top drauga vaigā."

Šie dzejnieka L. Bērziņa turpat pirms 50 gadiem teiktie vārdi ir jāsauc atmiņā, kad lielākā daļa no mūsu pulka jau aizklīduši no Vācijas citās klaidu zemēs un diendienā citi seko. Tēvu valoda ir visstiprākais tautas kopā saturētājs spēks; ja mēs to aizmirsīsim, tad mēs aizmirsīsim arī Māti Latviju.

Tautas valoda un tautas dzeja mūs saista kopā ar nemināmām audzēm, kas sen jau dus kapos. Tā tēvu valoda un tautas dzeja kļūst par garu teku, uz kuras saprotas mirušie un dzīvie. Cik ilgi staigāsim pa šo sava gara teku tik ilgi tikai spēsim būt zaļoksnējs zars pie savas tautas aizlauztā dzīvības koka.

Mēs esam visai jūtīgi pret briesmām, kas draud mūsu miesai, un esam samērā vienaldzīgi pret briesmām, kas draud mūsu dvēselei. No Zviedrijas jau dzirdam par gadījumiem, kur bērni kaunās runāt tēvu valodā ar saviem veckākiem, ja to dzird svešas ausis. Tā ir reālitāte, kas arī mums draud tālākās klaidu zemēs, kur vairs nebūs latviešu skolu un kur arī bieži vien Dievs būs jāmācās lūgt svešā mēlē.

Pieaugušos tas viss apdraudēs tikai daļēji, jo ikdienas darbā un satiksmē ar citiem viņi runās svešo valodu, bet mājās un ģimenē savu tēvu valodu. Bet tā nebūs tiem, kas dzīvos vieni svešā vidē, jo tiem gluži vienkārši nebūs sarunas partnera tēvu valodā. Cik šāda situācija var būt bīstama, liecina kāda kollēģe skolotāja, kam pēc divu gadu nodzīvošanas Anglijā jau ir grūti izteikties savā tēvu valodā bez angļu vārdu iejaukšanas tanī. Vēl krasāks šis process būs pie bērniem, kas mācīsies skolā visu mācību priekšmetus svešā valodā un rotaļāsies vaļas brīžos ar bērniem, kas runās to pašu valodu, ko runā skolā.

Ko darīt, lai mūsu bērni nepazustu Mātei Latvijai? Pareizi saka skolu inspektors T. Sīlis (sk. Latvija Nr. 66), ka tās lietas, kas nekārtojas pašas no sevis. Ir jau viegli sacīt, ka tagad māte ir atbildīga par latviešu dvēseles glābšanu, bet būtu rūgta alošanās, ja mēs tikai mātēm uzveltu šo pienākumu un paši apmierināti sacītu, ka nu iespējamais jau darīts.

Ir pienācis laiks, kad atmetam visas ilūzijas un skatām lietas tādas, kādas tās ir savā reālitātē. Mums tagad ir tikai divi augstākie mērķi, kas var vienot visus tautiešus, kas negrib nelietīgi velti valkāt latviešu vārdu: a) Mūsu dzīvā spēka un latviešu dvēseles saglabāšana, b) tēvzemes brīvības atgūšana. Ap šiem divi mērķiem var un vajag varēt pulcināt visus mūsu tautiešus dažādās klaidu zemēs organizētās vienībās. Ir jāapzina attiecīgā zemē katra ģimene, katrs atsevišķs cilvēks un jāiesaista trimdas kopībā pēc Vācijas organizācijas parauga. Katram kopības dalībniekam ir jāmaksā zināma minimāla nodeva kopīgo mērķu labā, un par šo nodevu ir jāsaņem pretī latviešu laikraksts ar pielikumu jaunatnei. Lai šādu laikrakstu izdotu, ir vajadzīgs trimdas valdības centrs, kas var tikt izvirzīts no atsevišķām trimdas kopībām. Kā to izdarīt un techniski noorganizēt, tas ir mūsu tagadējo organizāciju pienākums. Loģiskā konsekvence saka, ka nepieciešams šāds trimdas vadības centrs, kas aktīvizē cīņu par tēvzemes brīvības atgūšanu, bet tanī pašā laikā tam jāiet palīgā latviešu mātēm latviskās dvēseles glābšanai. Vispirmā kārtā tas var notikt ar laikrakstu, kas būs vienīgā saite izklīdušajiem trimdiniekiem. Laikrakstu katrā ģimenē var lasīt priekšā, īpaši tanī iespiestos literāros darbus, un tā pastāvīgi dzirdēt labu literāru valodu. Bez tā pie šī trimdas vadības centra ir jārada latviešu valodas institūts, kuram jādod divi uzdevumi: a) Sargāt tēvu valodas tīrību un dot saistīgus norādījumus presei un grāmatniecībai, ja redz nepareizu tēvu valodas lietošanu, b) organizēt neklātienes mācību jauniešiem, kas spēj savas domas izteikt rakstu valodā.

Mazie bērni, kas vēl turas šaurā ģimenes lokā, tā paliktu galvenokārt ģimenes un īpaši mātes uzmanības centrā. Latviešu valoda ģimenē jākopj ar sarunām un ar latviešu grāmatu un laikraksta lasīšanu. Tādēļ skanējuši nemitīgi aicinājumi: ņemiet līdzi latviešu grāmatas! Un tas jāatgādina vēl un vēl, jo vēl gadās redzēt ainas, kad pēc lielāka transporta aizbraukšanas kādā pamatnometnē vējš šķirsta lapas Latvju Dainām vai citai kādai vērtīgai grāmatai, kā to nesen skolu vadītāju konferencē teica Jānis Rudzītis. Šis grāmatas svešumā vairs nevarēs nopirkt, un tad būs jāilgojas pēc tām, bet šis ilgas būs veltas. Ar to brīdi, kad pietrūks latviešu grāmatas, pārtrūks arī latviešu valodas mācīšanās un plašāka lietošana, jo tā valoda, ko mēs ģimenē lietojam ikdienas sarunās, vēl nav garu teka. Tā pārsvarā ir tikai sazināšanās līdzeklis.

Neklātienes mācība jāorganizē latviešu valodas institūtam, kurā jāsaista algotā darbā 1—2 mūsu valodnieki speciālisti, dodot viņiem arī dažus techniskus palīgspēkus. Institūts tad publicētu caur laikrakstu, lai katrs jaunietis izvēlas sev valodas krusttēvu un paziņo to institūtam, bet ja pats šādu valodas krusttēvu nevar atrast, tad jālūdz institūtam tādu nozīmēt. Katrs jaunietis ar izvēlēto vai viņam nozīmēto valodas krusttēvu tad uzsāktu sarakstīšanos un vēstulēs sniegtu rakstu darbus, kādus valodas krusttēvs viņam uzdevis. Valodas krusttēvs atbildes vēstulēs uzrādītu izteiksmes negludumus, valodas kļūdas un dotu visus citus norādījumus sakarā ar sava krustdēla darbu latviešu valodā. Šī sarakstīšanās no latviešu valodas var paplašināties tālāk uz Latvijas vēsturi un Latvijas ģeografiju.

Trimdas kopības dalībnieka kartiņā var būt īpaša aile, kurā atzīmēt, ka trimdas kopības dalībnieks ir izpildījis nevien savu materiālo, bet arī nacionālo pienākumu.

Ir jāatzīmē, ka skautu organizācija ir pasākusi un turpina ar labām sekmēm šādu neklātienes mācību savas organizācijas ietvaros. Man ir bijusi izdevība lasīt vientuļo skautu rakstu darbus vēstulēs, kas rakstīta dzimtenes skauta nosaukuma iegūšanai. Šos darbus lasot, kas bija rakstīti Austrālijā, izjutu, cik vientuļajam skautam kļuvusi mīļa sava tēvu valoda.

Visu to, ko še teicu, neesmu viens pats izdomājis. Par visu to runāja britu joslas latviešu skolu vadītāji savā konferencē pirms darbu sākuma pēdējā skolas gadā Vācijā un izteica šādas atziņas. Es te esmu bijis tikai par mūsu skolu vadītāju uzskatu un atziņu tulku un viņu uzdevumā ar šo rakstu griežos pie mūsu sabiedrības ar aicinājumu visiem vienoties kopējā darbā, lai neaizaugtu tā garu teka, kas mūs ved un reizi arī vedīs pie Mātes Latvijas, kas mūs lielus audzēja un prasa, lai mēs paliekam viņai uzticīgi līdz mūsu mūža dienu vakaram.

A. Dravnieks.

Kanadas mūzikas dzīve saviļņojusies

Atturīgā un mākslas jautājumos parasti vēsā Kanādas prese turpina cildināt Marisa Vētras vadībā uzvesto Mocarta operu Don Džiovanni. Jau kādā iepriekšējā Latvijas numurā atreferējām uzveduma recenziju, ko sniedza laikraksts Saturday Night. Tagad redakcija saņēmusi arī vairāku citu Halifaksas laikrakstu atsauksmes par šo operu

Tā Halifax Daily News mākslas kritiķis, rakstot par Don Džiovanni uzvedumu, it īpaši izceļ „skaistos kostīmus, krāšņās dekorācijas un lielisko orķestra spēli", kas izpelnījušies plašās auditorijas ovācijas. Maritime Chronicle recenzijai likts virsraksts „Marisa Vētras loma Kanādas kultūras dzīvē". Intervijā šī laikraksta pārstāvim Vētra pastāsta par savas 20 personu lielās operas trupas darbību, norādot arī uz lielo entuziasmu, ar kādu trupas dalībnieki nododas vokālās mākslas studijām. Kāds operas skolas audzēknis dzīvojot tālu no Halifaksas, bet tomēr regulāri ierodoties lidmašīnā uz visiem mēģinājumiem.

Morning Star garākā rakstā „Izmantosim izdevību!" starp citu atzīmē, ka Halifaksa pirms Don Džiovanni uzveduma nebija redzējusi nevienu nopietnu operu vairāk nekā 25 gadus un ka „Vētra un Strombergs paveikuši šo ļoti riskanto pasākumu ar spīdošām sekmēm. Pārpildītā zāle visās izrādēs liecina, ka uzvedumam ziedotās pūles publika prot novērtēt . . . Bet jau nereti agrāk mūsu vidū ir atradušies lieliski mūzikas spēki, ko mēs tomēr drīz vien esam pazaudējuši. Vai mums būs jāpazaudē arī Vētra un Strombergs? Jeb mēs varēsim pārliecināt viņus palikt pie mums un turpināt pasākto darbu? Par šo jautājumu būtu jāpadomā kā Halifaksas pilsētai, tā visai provincei." Raksta beigās autors ieteic sagatavot regulāri pa operai gadskārtējiem Halifaksas mūzikas festivāliem, kas pievilktu lielu skaitu apmeklētāju.

Jānis Klīdzējs

Brālis pārnāca

(3. turpinājums).

Drīzi bija klāt stacija, kur Silānam jāizkāpj.

Ziņkāres un jauna satraukuma pilns viņš izgāja caur stacijas uzgaidāmo telpu, bet arī tur neviena pazīstama nesatika.

Iznākot uz lielceļa, daudz vieglāk sāka cilāties kājas. Ar izsalkušu skatu Staņislava acis tvēra visu apkārtni. Tāls zilums pār galvu un plašs zaļums ar pelēkām ceļu svītrām visapkārt. Lazdu grava bija tāpat pa kreisi no lielceļa kā senāk, paeglēm noaugušais Kupra kalns aiz tās. Labajā pusē aiz tīrumu līdzenuma augstu slējās Starķu kalns ar divām simtiem gadu vecām priedēm, kuru galotnes bija apdrupušas un žuburainas, un tanīs savus mājokļus būvēja un atjaunoja starķi no gada uz gadu. Simtiem reižu šo piecu kilometru ceļa gabalu bija nostaigājis, un arī šodien viņam likās, ka pat aizmiegtām acīm atrastu mājas. Gāja tālāk, un šinī brīdī viņam negribējās ne par ko citu domāt, kā tikai par to, kas no pazīstamā debesu zilumа, tīrumu zaļuma un kalnu brūnuma un tālo silu dūmakainā zilguma nāca viņam pretī. Viss viņu apņēma ar siltumu un bagātām krāsām, nekur apkārtnes dabā nevarēja manīt kādu svešumu vai naidīgumu. Likās, ka it viss viņa nākšanu būtu gaidījis. Viņš gāja, brīžiem apstādamies un šinī pēcpusdienas saulainajā stundā bija pilns tādām sajūtām, kādas gadiem nebija sevī manījis. Nodomāja: tā kā tagad es, cilvēks jūtas laikam tad, kad viņam šķiet, ka ir laimīgs.

Ap ceļu zēla linu, auzu, miežu, zirņu un kviešu tīrumi, un katram no tiem bija sava zaļā krāsa. Rudzi jau kūpēja savos ziedos. Vītolu pelēki-zaļajos kupolos pār lielceļu čaukstināja vējš. Telefona stiepulēs vibrēja tā pati sērīgā melodija: nezin, ne-zin, ne-zin . . .

Kad viņš bija nonācis pie vietas, kur no lielceļa nozarojās otrs mazāks ceļš uz Klenču ciemu, viņš pamanīja kaut ko tādu, kas agrāk nekad te nebija bijis: pie zemē ierakta staba bija piesists plats dēlis, kuru sedza tāpat no dēļiem pagatavota nojume. Pie dēļa bija pielīmētas sarkanas paziņojumu lapas, kas apdrukātas melniem, jau pa gabalu redzamiem burtiem. Šīs paziņojumu lapas atgādināja afišas, kuras senāk aicināja ļaudis uz teātri. Nē, te nu bija kaut kas cits. Sarkanās lapas augšdaļā lieliem, melniem burtiem stāvēja: Pavēle.

Staņislavs lasīja:

„Ar šo tiek darīts zināms visiem iedzīvotājiem, ka aizliegts uzturēties mežā kā atsevišķām personām, tā arī grupām, ja tām nav kollektīva norīkojuma mežu izciršanas vai izvešanas darbos. Uz šīs pavēles neievērotājiem tiks šauts bez brīdinājuma.

22. jūnijā, 1948. gadā."

Tālāk bija policijas pulkveža paraksts.

Blakus šai pavēlei bija vēl citas— par sociālistisku siena pļaušanu, par ragu lopu audzināšanu, par dzimtenes plašuma mīlēšanu un par brīvprātīgu darbu svētdienās.

Staņislavs sāka iet tālāk. Viss cits, ko viņš tikko bija pavēlēs izlasījis, jau pēc dažiem soļiem izslīdēja no viņa domām, jo līdzīgi pavēļu teikumi un vārdi viņa smadzenēs bija gulušies kārtu kārtām jau gadiem. Viņa galvā vairs nebija palicis brīvas vietas, kur šiem jaunajiem nogulties.

No izlasītā viņam bija palicis prātā tikai viens vārds — jūnijs. Tā tad tagad ir jūnijs? Jau ilgi par to viņš nebija ne padomājis, ne atcerējies — kāds tagad mēnesis vai kāda diena. Nu atcerējās, ka arī vilcienā kāds bija pieminējis, ka šodien esot 26. jūnijs. Tad nu gan — jūnijs ir noteikti!

Viņš gāja, skatījās visapkārt un atkārtoja pie sevis: vai tomēr nav noticis brīnums un joks? Tu esi dzimtenē. Un dzimtenē ir jūnijs? Dzimtenē ir jūnijs!

Vēl vairāk viņa domas izplauka ap šo ilgi piemirsto un tagad pēkšņi atrasto mēnesi, kad no pļavām ielejā atskanēja divu ganu puiku dziedātā dziesma: Aiz upītes es izaugu . . . Viņi dziedāja, pūlēdamies viens otru pārkliegt. Tas skanēja reizē tā jocīgi, bet arī sparīgi un bezbēdīgi. Tālāk kāds kalnā ecēja un Staņislavam patika klausīties, kā zirgi sprausloja.

Nē, tomēr — dzimtenē ir jūnijs! Ek, kā gribētos vēl dzīvot!

No piekalnes brauca pajūgs. Neliels zirģelis rāva lielus ratus un tanīs sēdēja sieviete. Jau nākošajā solī Staņislavs viņu pazina: Skuruļu ciema Katrīne!

Nu tik viņa ieplētīs acis no brīnumiem un teiks: Vai tas var būt, ka tu, Stasi, esi mājās?

Pajūgs bija klāt. Viņš cieši skatījās braucējā. Jau bija blakus. Katrīne paskatījās pretimnācējā izbrīnētu skatu un, nepiturējusi, aizbrauca garām. Staņislavs sadrūmа: nepazina, nepazina . . . Vai tiešām mani vairs tik maz līdzības ar to cilvēku, kas es reiz biju? Saukt, lai pietur? Bet kā lai es saku: Pagaidi! Es esmu Staņislavs Silāns. Nē, labāk nē. Kad būšu atkopies un apkopies, pats viņu apciemošu. Pajūgs jau bija gabalā.

Viņš gāja tālāk un domāja: pēc maniem kauliem mani šodien spētu pazīt, laikam, tikai mana māte, ja viņa būtu dzīva.

(Turpinājums sekos).

Kara invalida bēdas

Kara invalidi ir mūsu visvairāk piemeklētie tautieši. To saprot gandrīz katrs latvietis, un tāpēc atsaucība, kaut arī neliela, arvien ir bijusi. Palīdzību bez tam sniedz arī vācu iestādes, maksājot mūsējiem tādas pašas pensijas kā vācu karavīriem. Diezin, vai mūsu izlaupītā, nopostītā un par nabagu zemi pārvērstā tēvzeme varēs daudz vairāk palīdzēt, kad, brīvības rītam austot, būsim tur nokļuvuši. Materiālās bēdas tātad invalidu nespiež tik daudz kā kādas citas. Pēdējā Daugavas Vanagu salidojumā Vircburgā no kāda kara invalida mutes izskanēja nopūta — kā iegūt latvju zelteni par dzīves draugu? — Šinīs nenoteiktajos laikos jaunavai ir liels upuris saistīties laulības saitēm ar invalidu, kad pat veselam vīram, kara dalībniekam, izceļošana dažkārt saistīta ar sarežģījumiem.

Kā pārmetums mūsu jaunavām izskanēja šī paša invalida konstatējums, ka vācietes ņemot viņu labprāt pretim, šādu piemēru esot pietiekami daudz. Neviļus paceļas jautājums, kāpēc tas tā? Vai tā ir vācu attieksme pret karavīru — cīnītāju, kam arī nelaimē, pēc sakropļošanas, pat pēc zaudēta kara, parāda vislielāko uzmanību? Vai vācu jaunavu apmierina dzīve blakus cīnītājam, par kura cīņām liecina nevis ordeņi, bet gan koka kāja vai mākslīga roka? Varbūt šinī attieksmē izpaužas vācu tautas neapšaubāmais kareivīgums? Vai arī atrisinājums pavisam vienkāršs — vīriešu trūkums? Šie jautājumi paliek neatbildēti. Varbūt tos pārdomās mūsu zeltenes. Mūsu kara invalidi lielāko tiesu ir jauni gados, neprecējušies, grib dzīvot un dzīvi baudīt. Viņu dziņa pēc izpriecas un baudas ir varbūt vēl lielāka nekā veselam cilvēkam. Nenāk latvju zeltene viņa dzīvē laimi nest, atliek draugu saime un aizmiršanās alkohola reibumā.

Mēs, latvieši, šajos laikos visur saskatām vairāk ēnas nekā gaismas. Labo bieži vien nesaredzam, un pat vajadzētu būt un kā tas būtu bijis un dienām ilgi neaizmirstam, vietā un nevienā minēdami trafarēto: jā, tādi jau mēs, latvieši, esam. Arī konkrētajā gadījumā daudzi vainu piedēvēs latviešu tautas negātivajām īpašībām. Bet, spriedelējot par mums pašiem, neesam uz pareizā ceļa, nopeļot savu tautu un piemirstot tās morālo vērtību apcirkņus. Šodien daudz kas nav tā, kā tam vajadzētu būt un kā tas būtu bijis normālos dzīves apstākļos.

Ciešam mēs visi, bet laikam gan vissmagāko ciešanu daļu dzīve uzliek kara invalidam. Labi mums visiem klāsies tikai mūsu tēvzemē. Kad latvju zeltene jutīs zem kājām tēvu zemi un eksistence būs nodrošināta, tad vērsies viņas sirds arī kara invalidam, bieži pat varbūt aiz gribas uzupurēties. Nešaubīsimies par mūsu jaunavu patriotismu!

Vienīgi ticība Latvijas brīvībai var dot spēku izturēt grūtās trimdas dienas un nepagurt. Gaišākas dienas piedzīvos tad arī kara invalidi kā pelnītu atmaksu par lielo upuri uz tēvijas altāra.

Arv. Krīpens.

Kamēr protam dziedāt, mūsu vēsture nav beigusies

Jau vairākkārt man ir pieprasīts atspēkot latviešu presē tik bieži izteiktās bažas par latviešu un sevišķi tās jaunatnes amerikānizēšanos svešajā zemē. Šīs bažas atspēkot nespēju. Vērojot pats savus bērnus un viņu augošo domu, šīs bažas varu tikai padziļināt. Kā gan tas citādi lai būtu? Lai cik liels iespaids ir ģimenei bērna audzināšanā, viņa dzīvā domu gaita un dzīves uztvere dabīgi veidojas arī saskarē ar dzīvo apkārtni un citu bērnu sabiedrībā. Akli un noziedzīgi pret mūsu bērniem būtu neievērot šo dzīves likumu. Tikai ģimenes iespaidā uzaudzis bērns būtu vārgs, dzīvei nederīgs, mākslīgs siltumnīcas augls.

Šīs pārdomas man biezi vien rodas arī tad, kad dzirdu neauglīgas, bet pārpatriotiskas sarunas par latviešu skolu nepieciešamību trimdā. Vai mums ir trūcis īstu latviešu, kas nekad nav gājuši latviešu skolā? Nē, latvisko skolu trūkums latviešus neiznīcinās. Vēl nesen Toronto pilsētā es satiku latviešu meiteni, kas Latviju nav redzējusi, skolā latviski nav mācījusies, bet — zina visas mūsu tautasdziesmas un ir latviskāka par daudziem, kas tikai tagad sāk mīt svešas zemes. Analoģisku gadījumu atceros arī dažu dienu piedzīvojumos Ņujorkā. Latviski var būt pat bērni, kas dzimuši Amerikā. Un tomēr bažas par latvietības zaudēšanu ir visai lielas. Pie mazākiem bērniem, 'pirms pubertātes, tas nav vēl bīstami. Tad bērns vēl dabīgi uzskata savus vecākus par neapstrīdamu autoritāti un, paldies Dievam, šiem bērniem arī trimdas grāmatniecība devusi kaut nedaudzas, tomēr vērtīgas un derīgas grāmatas, kuras viņi lasa un pārlasa un līdz ar latviešu valodu uzņem arī mūsu pasaku garu. Tukšs, absolūti tukšs, turpretim, ir mūsu grāmatu klāsts bērniem pubertātes laikā. Pasaku dziļāko skaistumu viņi vēl nesaprot un uzskata gandrīz par pazemojumu lasīt „bērnu grāmatas". Līdz mākslas literātūrai viņi vēl nav nobrieduši. Tas ir laikmets jaunekļu dzīvē, kad — dažiem skolotājiem un dažiem pārgudriem vecākiem par spīti — lasa un var lasīt tikai piedzīvojumu stāstus: par indiāņiem, par detektīviem, par mežoņiem utt. Bet šīs bērniem nepieciešamās „lubu literātūras" nav un nevar būt mūsu šaurajā trimdas grāmatniecībā. Un vai tad ir brīnums, ka mūsu pusaudži bēg no latviešu grāmatām, bet iedziļinās svešajā valodā?

Šis ir arī tas laikmets cilvēka dzīvē, kad bērnam rodas patstāvīgas domas un, pats neapzinoties, viņš sāk salīdzināt savus vecākus ar savu apkārtni. Pārāk krasa vecāku gribas uzspiešana jaunekļim pubertātes laikā var to atgrūst un atsvešināt uz laiku laikiem. Svešajā zemē šis ir patiesi bīstams laiks mūsu jaunatnes pazaudēšanai no tautiskā viedokļa. Un es patiesi šaubos, vai daudz kas būs panākams arī ar latviskām svētdienas skolām, skautu un gaidu nodarbībām, ja bērnu un jaunekļu izkaisītības dēļ tādas vispār būtu iespējams noorganizēt kaut cik ievērojamam latviešu bērnu un jaunekļu procentam. Es pat baidos, ka tas varētu jaunajās sirdīs iepotēt mazvērtīgu izolācijas sajūtu svešajās zemēs. Bērniem ir jāaug dabīgos savas apkārtnes apstākļos, ciešā saskarē ar apkārnes dzīvi un domu. Un mums gan būs jāatrod arī citi ceļi, kā saglabāt latviskumu savos bērnos arī pāri bīstamam pubertātes laikam, lai viņi, izmaldījušies cauri Mainridam, Žilam Vernam un kriminālromānu gubām, reiz atkal atgrieztos un saprastu Mērnieku laikus, Kalpa zēna vasaru un Andriksonu. Un vaļsirdīgi runājot — es neredzu cita ceļa, kā mūsu tautasdziesmas.

Reiz pirms gadiem piecpadsmit, Parīzes-Rīgas vilcienā es satiku amerikāni, kas gauži bija aizmirsis savu dzimto latviešu valodu. Bet viņš brauca uz mājām, kur teicās sievu meklēt. „Kā?" jautāju, „vai tad Amerikā sievu trūkst?" „Well," viņš stāstīja, „tur man nav laika to īsto izmeklēt. Nebūtu jau arī vajadzības, bet „now ir fourtnight" atpakaļ, kad vilciens ilgāku laiku stāvēja mazā prērijas stacijā. Kaut kas bija sakibelējies. Es bradāju pa smiltīm un — kaut kur tālumā ermoņikas spēlēja Pūt, vējiņi, dzen laiviņu, aizdzen mani Kurzemē. Zini, es sāku raudāt kā muļķis, Ņujorkā atmetu visiem veikaliem ar roku un paķēru biļeti uz mājām. Man jau arī pienākas trīs nedēļu atvaļinājums."

Viņa stāsts, protams, bija daudz garāks un nelatviskāks, bet viņa doma nogūla manā apziņā ar akmens svaru un kļūst smagāka ar katru Kanādā nodzīvotu gadu. Un kad mans dēls Pēteris atrakstīja savu pirmo vēstuli, un tā bija angļu valodā, pirmā brīdī kaut kas sāpīgi iedzēla. Bet tad es ilgi domāju par viņa 13 gadiem un visām tām tautasdziesmām, ko mēs kopīgi esam dziedājuši. Zēns, kas dzied, Kas tie tādi, Maziņš biju, neredzēju; kas prot priecāties par Caur sudraba birzi gāju, Jauns un traks tu, puika, esi bijis, — tas nevar pazust latviešiem arī tad, ja pāris gadu latviešu grāmatās un rakstos neatradīs sev piemērotas lasāmvielas.

„Mūsu dziesmās ir mūsu vēsture. Kamēr mēs protam dziedāt, mūsu vēsture nav beigusies," — teica Kārlis Skalbe vienā no savas dzīves pēdējām runām mazā Zviedrijas pilsētiņā Vallā. Šie vārdi būtu uz mūžiem jāiekaļ katra latvieša apziņā. Mūsu dziesma mūs saglabāja cauri verdzības gadu simtiem. Tā arī tagad ir vienīgā, kas spēj mūs saglabāt. Mums nav vairs savas zemes, mēs klīstam svešumā. Mūsu diplomātiem nav balss, mūsu karavīriem nav ieroču. Bet ja tautā mūsu dziesma neapklusīs, tā atsauks Lāčplēsi no Staburaga dzelmēm. Mūsu tautasdziesmās ir mūsu tautas likteņi — tēvu tēvu sviedri, brāļu asinis, mātes tikumi un mūsu zemes smarža. Kas pazīst mūsu tautasdziesmu, tas pat neredzējis zina, kā viļņo mūsu rudzu lauki, kā šalko baltie bērzi, kā kokos klusē kapsētas, kā smaržo mūsu tīrumi un pļavas. Tikai mūsu tautasdziesma var saglabāt mums mūsu bērnus gaŗiem gaŗiem gadiem cauri. Tāpēc — dziedāsim. Ik vakarus un rītus — reizē ar lūgšanu, lai mūsu bērnu zemapziņā ieaug mūsu tautas balss.

Mariss Vētra

Parize iemāca cīnīties

TĀLIVALDIS ĶENIŅŠ STĀSTA PAR SAVU DARBU

Pirms četriem gadiem jaunais latviešu komponists Tālivaldis Ķeniņš uzsāka cīņu par Parīzi un šodien viņš ar gandarījumu var teikt ka cīņas pirmo posmu ir laimējis. Kā rūdīts „monmartrietis", Ķeniņš gan arī tagad vēl mitinās jumta istabiņā, pats apkopj savu māju un pats gatavo ēdienu taču šodien viņš jau var raudzīties nākotnē ar paļāvību.

„Šovasar," saka Ķeniņš, „pirmo reiz esmu tik tālu, ka varu atļauties piešķirt sev atvaļinājumu Doviļā. Tas nebija viegli: pie pašreizējās komponistu pārprodukcijas Parīzē mūziķis tur var izsisties cauri tikai tad, ja viņš dara vairāk nekā spēj, guļ mazāk nekā drīkst un prot nedomāt par pasaules jaukumiem. Vislielākā problēma bija nobeigt konservātoriju. Mācīties un tam blakus nodrošināt arī savu eksistenci, tas ne vienu vien reiz man šķita uzdevums, ko nespēšu atrisināt. Un tomēr tagad esmu tam pāri, kaut arī dažs mēnesis ir prasījis no manis turpat divu cilvēku darbu.

Tagad? Tagad tā lieta ir jau samērā vienkārša. Manus darbus atskaņo, mans balets — pantomīma „Black-Bill" guvis Parīzē panākumus, un man pamazām rodas sajūta, ka mans vārds melomāņu aprindās vairs neskan gluži tik anonīmi kā priekš dažiem gadiem."

„Cik noprotu," viņš turpina, „tad arī nākamajā sezonā tikšu pie dažiem pasūtinājumiem teātrim un varbūt arī filmai. Financiāli tas ļoti vilina, tikai šai medaļai, diemžēl, ir arī otra puse: šādi rakstīta mūzika parasti nekur citur nav lietojama; un tad — tā gan attīsta techniku bet nepadziļina pasaules uzskatu. Un tas mūziķim nav nekāds mērķis.

Ko esmu komponējis? Līdz šim galvenokārt kamermūziku; konservātoriju nobeidzu ar stīgu kvartetu, ko drīzumā paredzēts iespēlēt lentā Parīzes radiofonā, bez tam esmu uzrakstījis vairākus darbus vijolei ar klavierēm un rindu dziesmu. Pagājušajā ziemā, lai iemācītos ekonomiski rīkoties ar izteiksmes līdzekļiem komponēju trio fleitai, klarnetei un fagotam un pirms dažiem mēnešiem pabeidzu septetu vijolei, klarnetei, mežragam, altam, fagotam, čellam un kontrabasam. Ar šo darbu piedalījos arī Parīzes nacionālās konservātorijas šāgada pavasaŗa konkursā un ieguvu pirmās šķiras atzinības rakstu. No šāgada piecpadsmit konkurentiem vienpadsmit bija franči viens rumānis, viens beļģis, viens urugvajietis un viens latvietis. Žūrijā — Žaks Ibērs, Florāns Šmits, Žoržs Oriks, Artūrs Honegers un Frančesko Malipjero — tā tad pieci dūži! Piecas slavenības ar pasaules vārdu! Man, kā saka dūša bija galīgi papēžos, toties gandarījums par iekaroto atzinības rakstu tagad jo liels, sevišķi tādēļ, ka tas man dod tiesības nākamgad kandidēt uz „Grand Prix".

Par Parīzes pagājušās sezonas mūzikālajiem jaunumiem komponists stāsta: „Gan simfoniskajā, gan kamermūzikas laukā tādu bija bez gala, taču, dīvainā kārtā, neviens neaizsniedza augstumus, kādus atklāja, piemēram, Olivjē Mesiēns savā „Trois Tala" vai Arturs Honegers „Liturģiskajā simfonijā". Ievērības cienīgs gan ir Martinē „Orfejs", tāpat Andrē Žolivē koncerts Marteno viļņiem un orķestrim un varbūt vēl Kloda Delvenkūra opera - balets „Lucifers", taču tas tad arī ir viss. Pārējais lielāko tiesu ir tikai vidusmērs un pelēcība."

Neraugoties uz paredzamo darba pārpilnību, Ķeniņš arī nākamajā ziemā ir nodomājis turpināt savas speciālstudijas pie ievērojamā franču novātora Olivjē Mesiēna.

„Visvairāk mani interesē," saka Ķeniņš, „Mesiēna jaunās atziņas par ritmu, kuŗas viņš nodibinājis, pētījot indiešu un polinēziešu seno tautas mūziku. Domāju, ka man tās var būt ļoti noderīgas, jo nākamziemu pirmo reizi gribu ķerties pie kāda lielāka orķestŗa darba, varbūt pat simfonijas."

Pirmo pēckaŗa laiku Ķeniņš atceras kā kādu retu un patīkamu izklaidēšanos. „Cik bezrūpīga," viņš saka, „man tagad šķiet tā dzīve, kādu dzīvoju kad vēl skaitījos DP. Šeit Parīzē, par katru dienu ir jācīnās ar zobiem un nagiem, jo šeit neviens neko nedod par brīvu. Un tomēr es esmu apmierināts, varbūt pat savā ziņā laimīgs, jo šeit es esmu iemācījies kaut ko, ko Vācijā laikam nekad neapgūtu. Esmu iemācījies cīnīties un esmu iemācījies savas dienas nenomest zemē."

V. D.

48 gaiļi pārskolo komponistu

Maršala vitamīni veicina demokratiju — Pēc 260 gadiem likvidēta pēdējā latviešu kolonija

Gaiļu dēļ divi latvieši, kas diez' vai kādreiz vaigā redzējušies, Eslingenā kļuvuši nikni ienaidnieki. Ienaids gan ir vienpusīgs, jo „vainīgais" jūtas nevainīgs. Kultūrvēsturiskie sarežģījumi, kas kādreiz trimdas vēsturē tiks sīkāk aprakstīti nodaļā par IRO padomdošanas laikmetu, ar apakšvirsrakstu „Gaiļu briesmas Eslingenā", sākās augusta beigās. Jaunie gailēni augustā sāk izmēģināt balsis, un kur dzīvo latvieši, tur, protams, katrai trešai ģimenei ir sava vistu būdiņa. Un tad sākās nakts koncerti. Parasti Eslingenā dziesmu gars atplaukst zināmas dienās reizi mēnesī, kā arī naktīs no otrdienas uz trešdienu, kad atvadības svin ASV braucēji, bet gaiļi nometnes iekšējās kārtības reglamentam nepadevās un stūrgalvīgi dziedāšanas treniņus sāka jau drīz pēc pusnakts stundas. Pirmais eksplodēja operešu melodiju nīdējs komponists Volfgangs Dārziņš.

Pirmajā vispārējā, bet slepenā gaiļu skaitīšanā viņš noskaidrojis, ka nelielajā blokmāju pagalmā iesprostoti 48 gailēni un 7 dziedoņi 20 stundas dienā nepārtraukti vingrinās tieši zem komponista loga. V. Dārziņš esot arī izdibinājis, ka gaiļi „izskrīnēti" IRO putnkopības kursu audzētavā Nellingenā. Komponists tādēļ par savu lielāko ienaidnieku uzskata kursu vadītāju, mūsu pazīstamo putnkopības speciālistu Andreju Leiši, kas, liekot olas perēt, nav izmeklējis tikai tās, no kuŗām šķilsies dējējas.

Gaiļu invāzija no švābu ciemiem drīz beigsies, un naktsmiera traucētājus vienu pēc otra noskrubinās pie atvadlāsītes, bet man ir vienīgi bažas, ka mūsu latviskās mūzikas komponistu 48 dziedātāji būs pārskolojuši modernāku par Hindemitu, Honegeru vai Belu Bartoku . . .

*

Līdz šim bija zināms, ka vitamīnu trūkums rada mazasinību, skorbutu un citas nelāgas kaites. Tagad esot noskaidrots, ka pastiprinātas vitamīnu devas ārstējot arī nacismu un veicinot demokratismu. Laikam tādēļ par Maršala plāna summām Vācijā ieved vitamīnus no visdažādākām valstīm. Savs labums tiek arī dīpīšiem, kas gan no visādiem „ismiem" jau sen izārstēti arī bez vitamīniem. Ja tikai ir D-markas, Vācijā šovasar varēja izēsties Italijas aprikozes, Ungārijas firziķus un arbūžus, Dānijas un Šveices ābolus un pat Turcijas ķiršus. Pašreiz sākusies vīnogu sezona, un vietējām cenu pamatīgi „nosit" Ungārijas saulē augušās. Arī mēs dažkārt atļaujamies pa ķekaram un, saldās ogas lupinādami, nemaz nedomājam, ka lasītāji bijuši Ungārijas jaunie kolhoznieki . . .

*

Vēsturnieki kādreiz par 1949. gadu rakstīs: tas bija toreiz, kad likvidēja pēdējo latviešu koloniju un lika mums braukt tur, kur neviens negribēja . . . Tiešām, Eslingenas latviešu kolonija likvidēta un palikusi vairs tikai parasta DP nometne.

Hercoga Jēkaba laikā latviešiem piederēja divas kolonijas — Āfrikas rietumu piekrastē Gambija un pie Rietumindijas Tobago sala. DP laikmetā latvieši iekaŗoja Nekaras ielejā Eslingenas koloniju un vairākus gadus ar veikliem runas vīriem un spēcīgiem memorandiem atvairīja visus iedzimto uzbrukumus. Pilnīga kapitulācija nav notikusi arī vēl tagad, bet lepnais vārds ir vējā un latviešu trimdas galvaspilsētniekiem jādzīvo vienkāršā DP nometnē . . .

Vēstures grāmatās stāv rakstīts, ka Gambiju jau Hercoga Jēkaba valdīšanas laikā, ap 1660. gadu, pārņēmuši angļi, viņa dēls Fridrichs Kazimirs Tobago salu zaudēja 1690. gadā, un atkal naskie bija angļi. Tagad, pēc 260 gadiem, rīkojumu par Eslingenas kolonijas nosaukuma pārdēvēšanu devis, izsakoties (bij.) ELK informācijas biļetena rakstībā: IRO Area 2, Sub Area Bad Cannstatt Field Supervisor's D. C. F. Gare kungs. Laikam tā ir sagadīšanās, — arī D. C. F. Gērs pēc tautības ir anglis . . .

Meimurs

TEĀTRIS SVEŠUMĀ

Gan varbūt novēlojušies un šaurākā apjomā nekā prasītu īsta modrība, esam sākuši runāt par krizi trimdas teātrī. Šai sakarā dažs šaubīgs vārds izteikts arī par mūsu rakstniecību kā tuvāko teātra likteņu dalītāju kā skatuves uzplaukumā, tā arī — kā šoreiz — pagurumа brīdī. Skaidrāk par piesardzīgām šaubām runā statistika: teātŗa zāles tukšojas, trimdas publikā vērojamas sairšanas tendences, ne tikai izceļojot, bet arī neapmeklējot izrādes. Cēlonis, tātad meklējams citur.

Ne mēs, ne trimdas teātri pirms divi gadiem nerēķinājamies ar valūtas reformu. Varam sameklēt mūsējām līdzīgas pastāvēšanas problēmas arī vācu teātŗa dzīvē, — tās ir tīri saimnieciskas dabas, tā ir jaunā vācu marka. Pirms reformas visi iestādījumi, kas tagad aizveras vai gatavojas to darīt taču eksistējuši. Tad bija interese un bija nauda. Pirmā ir palikusi, bet nav otrās. Bet Vācijas publikā un vācu teātrī valda pilnīgi citi samēri, kas nepavisam nelīdzinās mūsējiem. Nav dzirdēts, ka par likvidēšanos domātu Berlīnes valsts opera, vai Grindgena skatuve Diseldorfā, pat ne mazāki iestādījumi lielākās pilsētās. Jā, slēgti gan operešu teātri, entuziastu ansambļi, t. s. stāru trupas, kur kvalitāte parasti ir tikai viena, labākā gadījumā divi aktīvi, bet pārējie — teātra skolnieki. Caurmērā no 10 teātŗiem kapitulē 4.

Ja vācu teātrim naudas reforma, tā sakot, apcirpusi kaltušos zarus, tad mums — kā redzam — šādas vai citādas grūtības ķērušās pie pašas serdes, taisās paņemt vienīgo, kas mums vēl ir. Mums ir iemesls runāt par mūsu teātŗa krizi, bet nav nekāda pamata meklēt tās iztulkojumu parallēlismā ar Vācijas apstākļiem. Un bez tam — piem., Mērbekas teātŗa pēdējais brauciens pa britu joslu rāda, ka labai lugai un labam ansamblim — gluži kā pie vāciešiem — pāri markas atrodas katram. Zāles ir pārpildītas un paliek vēl krietna tiesa neredzējušo — vietu trūkuma dēļ. Maksātnespēja nav īstais iemesls. Drīzāk tad — maksāt negribēšana.

Bet līdzās apmeklētāju skaita krizei tiešām mēdzam runāt par repertuāra krizi. Turpat vai izsmelts viss latviešu lugu repertuārs, tā ka pāri palikušas gandrīz vai vienīgi smagās Raiņa, Brigaderes un Aspazijas drāmas, no kuŗu uzvešanas jāatturas, šoreiz tiešām gan saimniecisku, gan technisku apsvērumu dēļ. Krize ir sākusies, un mūsu teātri rāda tulkotus darbus. Bet dzirdami ne tikai konstatējumi par nacionāla repertuāra apsīkumu. Mēs arī prasām aptūrēt to, pildīt radušos plaisu, cik ātri iespējams. Bez tam dzirdam, ka bargākais krizes cēlonis nav vis pašu darbu trūkums, bet fakts, ka mūsu plānā sāk vairoties tulkotie darbi. Taču katrs labs latviešu darbs uz latviešu skatuves bauda un baudīja dabiskas priekšrocības — tas tā būs vienmēr. Bet tāpat katrs labs sveštautu darbs jāuzved, jo to taču vēlamies redzēt, vēlamies taču dzirdēt Moljēru, Šovu, Pirandello uc. latviešu mēlē un pašu aktieŗu uzvedumā. Tā tas bija Latvijā, un, ja nemaldos, bijām ar tādu stāvokli ļoti apmierināti.

Visam bija jāmainās, kad sākās trimda. Sākumā skatījamies latviešu izcilos darbus un cita nekā tiešām arī neprasījām. Bet tieši tagad, kad pagājuši jau vairāki trimdas gadi kopš jaunā sākuma, mēs bez tam redzam, ka visa tā laika ievirze bija ne atsevišķā mākslinieciskā vadītāja gribas vai visas teātra kopas mērķtiecīgs veikums, bet daudz lielākā mērā tā bija apstākļu vēlēta, tā tad spontāna rīcība. Nu varam jautāt — vai viss šis laiks pareizi novadīts? Vai neesam pārvērtējuši pirmā brīža inerces spēku? Nekad nav seku bez cēloņa. Vai neieminamies par to mazliet par vēlu?

Mēs runājam tagad par krizi, bet darām to joprojām bez tādas mērķtiecības, kas vestu ārā no kļūmīgā stāvokļa. Mēs prasām vairāk pašu lugu. Vai iedomājamies, ka pietiktu sadalīt uzdevumus trimdas rakstnieku starpā lai lietai būtu līdzēts? Mēs mierinām sevi sacīdami: trimdā sarakstīts tomēr daudz rādāmu lugu, bet otrā vārdā prasām, lai mums būtu vairāk nacionāli idejisku darbu. Labi zinām, ka to jauno darbu vidū, ko esam jau redzējuši, ir labi ja viens vai divi kas atbilstu šai prasībai. Pārējie kavējas vēsturē.

Taču iekāms spriežam, pilnīgi skaidri būtu jāzina, ko īsti prasām un vai mūsu prasības arī pildāmas. Mums jāzina, vai savu zemi atstājis un svešumā darbu atsācis teātris drīkst ilgstoši ierobežot repertuāru tā, ka atstāj tajā tikai pašu autoru — arī viduvējo — darbus un vai līdz ar to nerodas draudi ka šāds teātris ar laiku kļūst par arvien šaurāku aprindu interešu apkalpotāju? Jo labi zinām, ka bez tīri nacionālā momenta pastāv arī citi mēri un prasības, kas izteicas tīro mākslas vērtību novadā. Vai neaizmirstam, ka strādājam ne tikai šim brīdim, bet arī vēl nezināmai, taču iecerētai nākotnei? Aizejošās aktieŗu paaudzes vietā jānāk jaunai, ne vājākai. Ar daudzpusīgu repertuāru agrāk šos jaunos audzinājām. Vai to iespēsim arī tagad? Un beidzot — mākslīgi sašaurinot kāda ansambļa apvārsni, rodas radīšanas pagurums, zināma vienaldzība un pat nepelnīta mazvērtības sajūta.

Ir pazīmes, kas liecina, ka tieši šī pašapmierinātā ierobežošanās no vienas un šķietamā lielāku uzdevumu celtnespēja no otras puses jau labu laiku darbojušās kā ārdītāji un tagad sagaidītās krizes sagatavotāji spēki. Neaizmirsīsim, ka arī jau uzrakstīta luga patiesībā ir tikai puspadarīts darbs ko pabeidz iestudējums un izrādes. Ja nu turamies pie jau aprādītās metodes, neizbēgami gausinām mūsu teātŗa augšanu un beigās varam sagaidīt, ka par dažu latviešu valodā sarakstītu skatu lugu samaksājam ar kādu tiesu pašas latviešu teātŗa kultūras.

Par sveštautu autoriem un tulkotiem darbiem runājot, vispirms atcerēsimies, ka vairāk par visu mūsu apsīkušajā repertuārā gribam idejiski nozīmīgus darbus, kas stiprinātu, rosinātu. Tāda ir mūsu visu prasība. Taču — kā jau konstatējām — mūsu visu ir arī atziņa, ka pašu jaunajā drāmā šādu darbu tikpat kā nav.

Paveŗoties „aizliegtajā dārzā", sveštautiešu drāmatiskajā literātūrā, redzam, ka tur laiks un nācijas pārdzīvojums ir iedarbojies ar pavisam citu spēku. PirmskaŗaPirmskaŗa gados un kaŗa laikā vēl pilnīgi neitrāli eksperimentējošā franču, angļu vai amerikāņu drāma pavērusi gluži jaunus ceļus, kuŗus tagad nesaskatīt būtu akli un kuŗu tendenci neizvērtēt mūsu pašreizējā stāvoklī nebūtu gudri darīts.

Tiesa, jaunā sveštautu drāmatika latvieša psīchei un pasaules uzskatam ir diezgan pasveša. Galvenokārt tādēļ, ka tā tieši un bez aplinkiem pārdzīvojusi viskrasākās temperātūras pārmaiņas, aizrautīgi izbaudījusi visdažādākos, ne vienmēr labdabīgus kārdinājumus. Mūsu drāmas rakstniekam visas ārdošās pārvērtības gājušas secen. Tas arī īsti latvisku apdomību mācījās pāriet aizām un nu stāv gandrīz tukšām rokām, varbūt tieši pats savas apdomības upuris. Skats aizā varbūt būtu bijis ļoti pamācīgs, bet pieejams tikai riskētājam. Un mēs acīm redzot, riskēt neesam vēlējušies. Ir dīvaini, ka atrodamies bezplemēra stāvoklī, ka jaunlaiku sabiedrisko un politisko drāmu neesam spējuši bagātināt ne ar vienu darbu.

Mēs visi būsim pret mūsu skatuvju bezplāna internacionālizēšanu, bet negribam noskatīties, ka mūsu vietā mūsu problēmas risina varbūt mazāk pārdzīvojušie, pie tam mums pat nezinot.

Rietumu drāmas pārvērtība un ar to saistītā pēkšņi dzīva kļuvusi brīvības doma, jau pagājušos gados devusi darbus, kā Sartra „Netīrās rokas", „Bez apbedīšanas", Kamī „Kaligulu", Cukmaijera „Velna ģenerāli", minot tikai tos, kuŗu protests un apsūdzība ir tieši un vienīgi diktātūrām mērķēta. Savu laiku un kaitīgu pašpieticību tiesātājs ir anglis Prīstlijs, kuŗa „Inspektors nāk" Mērbekas teātŗa nometņu apmeklējumā dziļi saviļņoja latviešu publiku. Līdzīgā kvalitātīvā uzvedumā arī Sartra „Netīrās rokas" vienā vakarā idejiski paveiktu vairāk nekā sabiedriski mudinājumi un apellācijas daudz ilgākā laikā.

Latviešu trimdas teātŗu pienākums ir uzturēt jau dzimtenē sākto dzīvinošo kontaktu ar pasauli, īpaši kad tā — kā tagad — kļuvusi no korrekta partnera par likteņa sabiedroto. Latviešu trimdas teātrim jārāda, ka citur domā tāpat kā mēs un jāpalīdz kliedināt pagurumu, kāds tiešām ar laiku pārvarēs pilnīgi, ja — kaut arī ar visu kas mums vēl ir — tomēr jutīsimies vieni un pamesti. Latviešu teātris jāgatavo arī tam brīdim, kad izbeigsies mūsu apgādājamā attiecības ar pasauli, kas pati tad kļūs vēl par krietnu tiesu plašāka nekā vakar un šodien.

Valdemārs Kroders

Mūžīgais Blaumanis Mērbekas teātrī

Mērbekas teātris, gatavodamies turnejai, pārstudējis Blaumaņa Pazudušo dēlu. Pasaules rakstniecībā tik izplatīto temu rakstnieks risina cilvēcīgos ietvaros kā divu paaudžu cīņu, ko liktenīga nenovēršamība noved pie traģiskas izskaņas. Meistars, rakstot šo drāmu, pats raudājis; viņš izteicies draugiem, kam pirmajiem bijis dzirdēt Pazudušā dēla skatus, ka ilgi domājis, vai Krustiņš nav griežams uz labā ceļa, apsvēris visas iespējas, bet, ievērojot Krustiņa nepastāvīgo raksturu, izšķīries par traģisko atrisinājumu.

Bet arī tad Blaumanis nenotiesā Krustiņu. Vecā Roplaiņa vārdiem autors saka: „Bet še (rāda uz krūtīm) arī ir tiesnesis, un tā priekšā esmu tikpat vainīgs kā tu. Neesmu tevi diezgan uzraudzījis. Domāju, ka tev jaunībā būs tāds pats prāts, kā man vecumā. Caur manu nolaidību notikusi nelaime. Cietīsim abi."

Rūdolfs Blaumanis Pazudušo dēlu sarakstījis 1893. gadā. Pirmie galveno lomu tēlotāji bijuši Krustiņš— Pēteris Ozoliņš, Roplainis — Aleksis Mierlauks. Latviešu skatuves šī bēdu luga pārstaigājusi vairākkārt, tā izrādīta vairākos inscēnējumos Rīgas provinces teātros, neskaitāmas reizes Pazudušais dēls spēlēts Latvijas pagastos. Mērbekas teātris to sagatavojis ar V. Dajevska dekorācijām, Jāņa Zariņa režijā. Roplaini tēlo Jānis Šāberts, Krustiņu — Roberts Mucenieks, Roplainieti—Helga Gobzine, Ilzi—Milda Zīlava, Inķi— Kārlis Lagzdiņš.

Rūdolfs Mucenieks izsakās: „Šis ir jau ceturtais Pazudušā dēla iestudējums, kurā piedalos, un jāsaka, ka katrs nākošais no viņiem ir bijis grūtāks par iepriekšējo. Krustiņš savā cīņā starp labo un ļauno un nenovēršamo prasa no aktieŗa pilnīgu sevis ziedošanu viņam. Tā ir liela prasība, bet kas to spēj pildīt, kaut daļēji gūst lielu gandarījumu."

Kārlis Lagzdiņš 1920./21. gadā Nacionālajā teātrī bija vēl tikai suflieris. „Ar Pazudušo dēlu teātris atklāja sezonu," atceras Lagzdiņš. „Režisors Mierlauks, dekorātors Jānis Kuga. Krustiņa lomai bija četri tēlotāji — A. Zommers, K. Pabriks, K. Kvēps un J. Zaķis. Kādā izrādē Roplainis — Aleksis Mierlauks — ar pistoles korķi ievainoja Krustiņu — Pabriku — kaklā tik stipri, ka Krustiņa tēlotāju vajadzēja vest uz pilsētas slimnīcu. Roplaiņu māte bija Jūlija Skaidrīte, Ilze — Mirdza Šmitchena, Juris — Jānis Mārsietis, Pūlīšu Pauls — Teodors Valdšmits, Aža — Berta Rūmniece. Tā bija pilnvērtīga izrāde, skatuves mākslas augsts sniegums. Nacionālajā teātrī Pazudušais dēls iestudēts četras reizes. Pirmajām divām režisors Mierlauks, trešajai — Briedītis, un pēdējai, godalgotajai — Jānis Zariņš."

Trimdas aktieŗu seniors un Roplaiņu tēva tēlotājs Jānis Šāberts inscēnējumu vērtē šādi: „Ja mēs vēl šodien, kad nometnes tukšojas, esam uzdrošinājušies ķerties pie tik liela darba kā Blaumaņa Pazudušā dēla, dodot tam pilnīgi jaunu inscēnējumu, tad tas lieku reizi pierāda, cik liela nozīme ir Blaumanim literātūrā. Blaumanis ir viens no mūsu gaišākajiem un saulainākajiem māksliniekiem, bet Pazudušais dēls, pēc manām domām, pārspēj visas viņa lugas. Blaumaņa tēloto latviešu sētu ar vienkāršajiem lauku ļaudīm, kas sevī nes pasaules traģēdijas varoņu pazīmes, lai paņem līdzi mūsu trimdinieks, aizbraucot tālos ceļos. Atceroties Blaumaņa gaišos tēlus, tas nekad nevarēs zust Latvijai."

Patlaban Mērbekas teātris viesojas amerikāņu joslā.

P. A.

Lords Vansitarts aicina apzināties kopējās briesmas

Vecās tautas ļoti augsti vērtē cilvēkus, kas apbalvoti ar politisku nojautu, vismaz šīm tautām šādas personības tikpat nepieciešamas kā labi mākslinieki un izcili zinātnieki. Kā viens no pieredzes bagātākiem un arī nemaldīgākiem domātājiem, liekas, šobrīd Eiropā būs lords Vansitarts, smalks stilists, dzejnieks, kādreizējais Anglijas ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs, kas sabijis diplomātiskā darbā četrdesmit gadus. Nesen viņš publicējis grāmatu — „The Communazi Menace"! Šajā politisko atmiņu un atziņu grāmatā, ievērojamais angļu diplomāts cenšas analizēt nacionālsociālistu un komūnistu būtību un mēģina atrast veidu, kā novērst šīs totālās briesmas, kas draud mūsu civilizācijai. Vansitarta uzskats ir, ka komūnisti un nacionālsociālisti gribēja un spēja atrast kopējus ceļus un paņēmienus kā iedzīvināt savus globālos plānus. Tajā pašā reizē viņš ar augstasinīga analītika prātu aplūko demokratiju un komūnisma sadarbošanos mēģinājumu un tās sekas.

„Pieklājība ir viena no mūsu nacionālām vājībām," saka Vansitarts, aplūkodams rietumu demokratiju piekāpšanās politiku iepretim Kremlim. „Daži grib mums iestāstīt, ka ir nepieklājīgi aizstāvēties pret laupītāju". Turpat viņš turpina — „Mēs nokavējām veikt daudzus labus darbus un to vietā darījām daudz ļauna pēc otrā pasaules karā dzīvodami pārliecībā, kā jāpatur visās konferencēs vaļējas durvis Krievijai." Vēršoties pret to angļu politiķu nogrupējumu, kuŗi domā, ka Anglija būtu aicināta kļūt par tiltu starp Padomju savienību un Savienotajām valstīm, diplomāts runā pavisam „nediplomātiski" —

„Nekad nerotaļājaties ar ideju, ka Lielbritānija varētu būt „tilts" vai līdzsvara radītājs starp Krieviju un ASV. Starp brīvību un tiranniju nevar būt nekāda līdzsvara. Politika ir iespējamā māksla, nevis neiespējamā un nevēlamā aizstāvēšana. Nesakiet, ka Krievija tagad nav sagatavota kaŗam. Jums tas nav iespējams izdibināt un laikam arī nevienam" . . .

Ja ar šādu gaišredzību Eiropas jautājumi būtu kārtoti Teherānā un Jaltā, tad, liekas, dzelzs aizkars šodien neatrastos vis pie Elbas, bet gan tas sniegtos tikai līdz Somijas, Igaunijas, Latvijas, Polijas un Rumānijas 1939. gada robežām, varbūt tas nepastāvētu nemaz vairs. Diemžēl, tas nav noticis. Lords Vansitarts šodien spiests atzīt, ka Ruzvelts ir piekāpies krievu priekšā desmitkārt vairāk, kā to savā laikā darījis Čemberlens Minchenē, izlīgstot ar Hitleru.

Zīmējot nākotnes perspektīvas, angļu diplomāts atzīstas — „Es toreiz domāju (ir runa par laika sprīdi starp 1930. un 39. gadu), ka nacionālsociālisms kaŗos tikpat droši kā ikrītu lec saule. Un tagad komūnisti, nesavaldīti, darīs tāpat ar tādu pat drošību kā saule katru vakaru noriet."

Oponējot Čerčilam, Vansitarts aizstāv uzskatu, kā katrs totālitārisms neglābjami noved pie kaŗa. „Tā ir pašapmānīšanās, ja sakām, ka Staļins vēlas tikai kaŗa augļus, bet ne kaŗu. Visi totālitāristi sistēmatiski trenējās un mācās kaŗam." Šo „riteņbraucēja" mentālitāti, lai brauktu, ir jāmin pedāļi, šodien vēl daudzi negrib saprast. Vilciņš, kas zaudē ātrumu, neglābjami apgāžas. Totālitārām iekārtām vajadzīgs „ātrums" un kaŗš ir vienīgais līdzeklis, vai vismaz gatavošanās kaŗam, lai „ātrumu" uzturētu.

„Totālitāristu mentālitātes liktenis, ka tie arvien pieņem — demokratija draudu priekšā piekāpsies. Tiklīdz demokratija to nedara, notiek eksplozija," saka Vansitarts. Vērējot no šo atziņu viedokļa tagadējo pasaules politisko attīstību, jāatzīst, ka demokratijas, liekas, nebūs vairs ilgi spējīgas „piekāpties". Atlantijas līgums un ieroču palīdzības solījumu ir diezgan nepārprotami mājieni nākošajam agresoram.

Runājot par varbūtējiem sabiedrotiem trešajam pasaules kaŗam, kuŗš pēc angļu valstsvīra domām sācies jau pirms četriem gadiem, tikai ne Eiropā, bet Dienvidāzijā un Ķīnā, Vansitarts brīdina no Vācijas, no sakautās, bet atspirgt spējīgās Vācijas. „Ja no vēstures varam ko mācīties, tad būtu neprātība paļauties uz Vācijas izspēlēšanu pret Krieviju." Kamdēļ to nedrīkstētu darīt, viņš min trīs iemeslus.

Pirmkārt: „Tradicionālās saites starp Krieviju un Vāciju ir tik stipras, ka pat militārā sacelšanās pret Hitleru, bija domāta drīzāk miera slēgšanai ar austrumiem, nevis ar rietumu pretiniekiem." Otrkārt: „Nacionālsociālisms un urrānacionālisms vēl arvien ir dzīvs un rēgojas Vācijā visos kaktos." Treškārt: „Kremlis arvien mūs pārsolīs, piedāvājot vācu nacionālistiem priekšrocības, no kādām mums jāatturas."

Gala slēdziens tāds, ka rietumu demokratijām jābūt tiešām pietiekami stiprām, lai veiktu savu pienākumu. Šis pienākums ir — aizstāvēt savu eksistenci un kultūrālo mantojumu. Eiropas tautas vairs nedrīkst šodien, tāpat kā 1939. gadā, raudzīties uz citu tautu apdraudējumu: sak', tas notiek pie kaimiņiem. Kad manai mājai degs jumts, es dzēsīšu. Vansitarts sludina jaunu saprašanos un jaunu humānitāti un kopēju briesmu apzināšanos.

„Mums nepieciešams politiskā kaŗa departaments. Mums nav jātēmē propagandas bultas Eiropai vai visai pasaulei, bet tieši mūsu sirdīm. Mūsu sirdīs jāsākās pestīšanas revolūcijai. Mums jābūt skaidrībā, ka nav iespējams izbēgt nokomūnistu (komunaci) naidam. Komūnisti nepazīst pretrunas, jo viņiem nav principu. Ideja, ka diktātors ar laiku varētu kļūt humānāks arvien ir maldīga."

Šādu politisko diagnozi uzstāda vecais piedzīvojušais diplomāts slimajai pasaulei. Galvenais un svarīgākais ir tas, vai slimnieks spēs pats sevi pārliecināt, ka tam jātop veselam. Viss pārējais tad tikai laika jautājums.. Ja mēs sevi uzlūkojam par Eiropas mantojuma sargātājiem, tad arī jābūt skaidrībā, kur meklējami draugi un kur atrodas mūsu ienaidnieki. Agrāk teica — gaisma nāk no austrumiem, tagad jāsaka — briesmas nāk no austrumiem un tām ceļu gatavo mūsu gļēvulība. Patiesi dziļdomīga un gudra grāmata.

J. Jaunbērziņš.

Mūsu meistars Reinis Upe atvadās no Vācijas

Atvadoties no sporta draugiem Vācijā vissirsnīgākos sveicienus sūtu tieši mūsu slēpotāju saimei. Rīt kāpšu kuģī kas mani aizvizinās uz Ziemeļameriku. Lai nu kā izmāktu tur iekārtoties, bet vienu gan esmu apņēmies — labāk atteikties no materiāliem labumiem, bet nekādā ziņā negribu palikt bez slēpošanas. Man kāda amerikāniete izgādāja darba līgumu par kokgriezēju. Ceru, ka atliks laika arī slēpošanai. Tieši pēdējā laikā amerikāņi slēpošanā ievērojami progresē un tas ir ziemeļnieku trenētāju nopelns. Distanču slēpošana gan ASV nav sevišķi populāra jo tā ir ziemeļnieku speciālitāte.

Arī es pēc uzvaras 18 km slēpojumā pagājušā ziemā Garmišā DP meistarsacīkstēs, nodomāju garās distances atmest, bet tā kā augstākais kalns manā štatā sniedzas tikai nedaudz pāri 1000 m, tad droši vien iznāks vēl pielikt pie kājām norvēģu distanču slēpes. Tās kopā ar slaloma un nobrauciena slēpēm vedu līdz un uzskatu par savas nelielās bagāžas vērtīgāko daļu. Ja atradīšu piemērotus apstākļus slēpošanai kādā kalnu pilsētiņā, gribētu sazināties arī ar pārējiem latviešu slēpotājiem ASV. Tādēļ lūdzu visus mūsu ziemas sportistus un it sevišķi slēpotājus rakstīt man uz adresi: Reinis Upe c/o Johnson River Valley Fann Mantua — Ohio — USA, Portage County.

Ļoti iespējams, ka daudzi, kas jau tagad atrodas Amerikā un varbūt dzīvo izdevīgos kalnu un slēpošanas apstākļos, varēs man palīdzēt ar informāciju un arī es mēģināšu darīt visu, lai latviešu ziemas sportistiem rastu iespēju kopēji patrenēties un tādēļ negribu pazaudēt kontaktu ar mūsu slēpotājiem.

Atstājot Vāciju, gribētos dot mazu bilanci. Varu droši sacīt, ka mūsu sportisti visvairāk ir guvuši tieši slēpošanā. Nav iespējams salīdzināt to dienu pirms četriem gadiem, kad grupiņa latviešu slēpotāju — Reimanis, Skrastiņš, Zvirbulis, Liberts, Lazdiņš, Riņģis, es un Latvijas meistare Kārkliņa, pirmo reizi bailīgi apkārt skatīdamies uzbraucām Kreicekā, lai pēc tam mēģinātu kaut kā „nokulties" lejā. Toreiz, mēs bijām pieraduši pie Latvijas „kalniem" un likās gandrīz neiespējami veikt 4—6 km gaŗos un stāvos nobraucienus Alpos. Kad pirmo reizi stāvējām nobrauciena ceļa sākumā, labi sapratām mūsu olimpisko dalībnieku neveiksmīgo 1936. g. startu olimpiskās spēlēs Garmišā. Toreiz mūsu pārstāvji, kaut arī nepalika pēdējie savā konkurencē, nobraucienu veica apm. 15 min., turpretim uzvarētājs, slavenais norvēģis, pasaules meistars Birgers Ruds to pašu 4000 m distanci nepilnās 5 min. Arī mēs 1946. g. ziemā, kad pirmo reizi tikāmies ar vācu instruktoriem, pirmos mēģinājumos bieži vien lietojām „centrālo bremzi" un lejā no- ... no dzirnavām. Pēc cītīgiem treniņiem un startiem daudzās DP un vācu rīkotās sacīkstēs, katru ziemu vairākus mēnešus dzīvojot Alpos, arī latviešu trimdas slēpotāju spējas auga. Pagājušā ziemā jau vairāki no mums olimpisko nobraucienu veica apm. 6 min. Pirmās latviešu slēpošanas sacīkstēs Garmišā mūsu uzvarētāja laiks tai pašā ceļā bija tieši 16 min. Tas viss panākts cītīgos treniņos. Ar lielu pateicību mūsu slēpotāji atminās vācu sportistu un sporta skolotāju draudzīgo pretimnākšanu. Mēs tiešām jutāmies visi kā viena sportistu saime un vācieši nekad neliedza savus padomus un palīdzību latviešiem.

Lielākā daļa mūsu labāko slēpotāju jau izceļojuši uz Austrāliju un ASV, bet ja tiem, kas vēl šoziem paliks Vācijā un droši vien pirmo sniegu sagaidīs Alpos, radīsies izdevība piedalīties arī sacīkstēs, tad novēlu saviem draugiem labas sekmes un spēku godam pastāvēt pārējo DP tautību ziemas sportistu vidū, lai aizstāvētu latviešu izcīnīto pārākumu pirmajās DP meistarsacīkstēs Garmišā.

Visu labāko nākotnē un noteikti gribētos teikt — uz redzēšanos pēc gadiem Galsiņā, lai tad tur ar sekmēm varētu pielietot trimdā iegūtās zināšanas.

Reinis Upe,
DP meistars slēpošanā.

J. Pālēns veic 400 m 52,7 sek.

Mūsu pazīstamais kārtslēcējs nupat sacīkstēs Memingenā sasniedzis teicamu rezultātu 400 m skrējienā, veicot distanci 52,7. Pālēnam pašreiz ir labi treniņa apstākļi un arī augstlēkšanā viņš sasniedzis 1,68 un metis disku 36,64. Memingenā pēc nometņu pārvietošanām pulcējušies sportistu izlase. Sacīkstēs 9. septembrī Nora Ozoliņa veica 100 m13,5 un 60 m 8,4. E. Gangnuss 100 m 11,7 un 200 m 25,0.

Sacīkšu tehniskie rezultāti: 80 m meitenēm: Dzidruma 11,9, Sviestiņa 12,0; 80 m sievietēm: 1. N. Ozoliņa 11,2, 2. N. Reinberga 11,5; 100 m meitenēm: 1. Dzidruma 14,6, 2. Sviestiņa 14,8 sek. 100 m sievietēm: 1. N. Ozoliņa 13 5, Reinberga 14.2. 100 m jaunatnei: 1. Stepāns 13.2, 2. Zibens 14.6, 3. Ozoliņš 15,0 sek. 200 m Gangnuss 25,0 sek. 400 m 1. Pālēns 52.7, 2. Gangnuss 56,2 sek. Disks meitenēm: 1. Sviestiņa 23,57 m. Disks sievietēm: 1. Reinberga 20.08 m. Disks vīriešiem: 1. J. Pālēns 36.64 m, 2. Vigants 26,35 m. Lode: 1. Fricsons 10.36 m, 2. Kaspars 9,68 m. Lode meitenēm: 1. Sviestiņa 7,48 m., 2. Upesleja 6,27 m. 3. Kanderovska 6,20 m. Lode jauniešiem (7,25 kg): 1. Stepāns 9,11 m, 2. Kubuliņš 8,17 m, 3. Zibens 7,06 m.

Augstlēkšanā: 1. J. Pālēns 1,68 m, 2. Fricsons 1,49 m. Augstlēkšana jauniešiem: 1. Zibens 1,43, 2. Ozoliņš 1,40. Tāllēkšana jauniešiem: 1. Stepāns 5,00 m, 2. Ozoliņš 4,48 m.

Hokejists Kleinops Ohaio štātā slauc govis

Pagājušā ziemā vācu dienas presē un sporta laikrakstos un žurnālos bieži lasījām par latviešu hokejistu izcilajiem sasniegumiem. Koņecka, Veides, Bluķa un Kleinopa vārdi tika godam minēti katrā sacensības atreferējumā. Koņeckis ar Veidi joprojām vēl dzīvo Krēfeldā un nodomājuši tur palikt uzticīgi hokejam arī vēl šoziem. Kleinops ar Bluķi izceļojuši uz ASV. Bluķis nokļuvis īstos „džungļos" un centīsies pēc iespējas ātrāk meklēt citu darba vietu, bet Kleinops ar darbu un dzīves apstākļiem apmierināts, lai gan arī vēstulē Latvijas sporta nodaļai rezignēti raksta, ka hokeja slidas diez vai izdošoties šoziem asināt.

„Laukstrādnieka gaitās esmu jau 2 nedēļas," raksta V. Kleinops. „Dzīves apstākļu ziņā man tiešām laimējies. Mana ģimenes rīcībā ir 2 stāvu mājiņa ar 8 istabām. Viss ir tīrs un spodrs. Pie mums Latvijā tik labās telpās diez vai dzīvoja Zemgales bajāri. Saimnieks, kam pieder divas labi iekoptas farmas, dzīvo citā savrūpmājā, kas salīdzinot ar „manējo" ir kā nakts pret dienu. Esmu ticis tiešām pie labiem cilvēkiem, arī sarunāties ir viegli, jo saimnieks nav vēl aizmirsis vāciski un vispār šeit apkārtnē daudzi runā vācu mēlē. Esam atbraukuši otrā Vācijā, tikai, protams, daudz labākā un pie rakstura citādiem švābiem. Kad tiekamies ar kaimiņiem, tie tūliņ pasteidzas piebilst, ka esot cēlušies no Vācijas un protot arī vēl vāciski runāt.

Jāstrādā kā jau uz laukiem, no saules līdz saulei. Bet daru to labprāt, jo saskaņa ar saimnieku tiešām brīnišķīga. Nupat vakar pēcpusdienā ar saimnieku vairāk kā stundu nospēlēju softbolu un kad bijām pamatīgi izlocījušies, viņš noteica: „Viestur, tagad pietiek sportots, iesim atkal uz tīrumu." Viens no maniem dzelzspienākumiem ir katru rītu slaukt, protams, ar mašīnu, govis. Rītu būs jāceļas krietni pirms saules, jo saimnieks mani skubināja, lai tieku ar mājas darbiem ātri galā un tad nāku līdz medībās. Saimnieks man sagādās arī bisi.

Labās attiecības tomēr nenozīmē, ka darba gaitās nebūtu pamatīgi jāizloca mugura. Ne no viena darba šeit nekaunas un par dolaru velns danco. Sākums būs grūts visiem, it sevišķi tiem, kas nav fiziskā darbā vai sportā rūdījušies. Pats par 10 stundu „vingrošanu" dienā neskumstu, jo klusībā tomēr ceru kādreiz atkal tikt pie hokeja. Pagaidām gan gribu kārtīgi atkalpot par parādīto viesmīlību un palīdzību, kas tiešām bija neiedomājami liela. Kad ceļa nauda būs atpelnīta un parādi nomaksāti, varbūt tikšu tuvāk kādai pilsētai un tad varēšu atkal domāt par hokeju. Ieteicu tomēr visiem atbraucējiem darba vietas tik ātri nemainīt jo baznīcu organizācijas un arī darba devēji, kas mūs šeit aicinājuši, cer, ka vismaz pusgadu arī nostrādāsim. Mans saimnieks jau pāris reizes paņēma mani līdz uz sporta sacīkstēm pilsētā, jo vispār šeit par sportu interesējas visi, arī veci farmeri, vai mūsu valodā sakot saimniektēvi, kas Latvijā, pīpīti kūpinādami, sēdētu tikai uz mūriša.

Mana adrese ir: Viesturs Kleinops, Wapakoneta, Ohio, R. R. Z. Box 198. Būšu priecīgs, saņemot no draugiem un sportistiem Vācijā un citos kontinentos kādas ziņas.

Viesturs Kleinops

PATEICĪBA

Izsakām sirsnīgu pateicību Ambergas IRO tbc sanatorijas direktora kungam, personālam, slimniekiem un visiem, kas ar savu sirsnību un izpalīdzību ir atvieglinājuši mūsu mīļās mātes Martas Bištēviņas ciešanas.

Tāpat sirsnīga pateicība Ambergas sanatorijai, Haunstetenes nom. administratoram J. Dimanta kungam un Augsburgas-Haunstetenes nometnes latviešu komitejai par materiālo palīdzību.

Piederīgie

PATEICĪBA

Izsakām sirsnīgu pateicību prāvestam J. Ķullīša kungam, mācītājam J. Romaņa kungam, māksl. I. Gleškes kungam, skolotājai J. Saliņa kundzei, Haunštetenes nometnes ev. lut. draudzei, Haunštetenes nometnes latviešu komitejai un tās priekšsēdim Zeltkalna kungam, Haunštetenes nometnes YMCAs-YWCAs nodaļai, Hochfeldas Ausekļa ģimnazijai un visiem pavadītājiem, kas piedalījās mūsu mīļā tēva Eduarda Bištēviņa izvadīšanā uz pēdējo dusu.

Sirsnīgs paldies par dziļi izjustiem vārdiem, skaistajiem ziediem un sniegto atbalstu.

Piederīgie

Dziļās sērās paziņojam, ka mans dārgais vīrs, mūsu svainis un labais onkulis

Konstantins Šķēle

dzim. 1902. g. 6. maijā Barkavas pagastā, miris traģiskā nāvē 1949. g. 25. augustā Rolphtonā. Apbedīts 1949. g. 27. augustā Petawawas kapos Kanādā, Ont.

Viņu mīļā piemiņā paturēs

sieva, svainis Konstantīns Krūmiņš ar ģimeni Kanādā un svaine Anna Tērauds ar ģimeni Anglijā.

Puķe novīst pusziedā,
Pusē mūža gaita stājas;
Daudz vēl darba darāma,
Kad jau jāiet mūža mājās.
Vēl nav ciests un mīlēts gan,
Jau uz dusu zvani skan.

Mūsu mīļie, neaizmirstamie vecāki aizgājuši mūžīgā mierā

Marta Bištēviņa, dzim. Raudzepa

dzim. 1887. g. 10. jūlijā Ainažos, mir. 1949. g. 20. jūlijā Ambergā;

Eduards Kārlis Bištēviņš

dzim. 1870. g. 15. septembrī Šķibes pag., miris 1949. g. 9. sept. Augsburgā.

Dziļās sērās bērni un mazbērni.

Sēru ziņa

š. g. 6. septembrī pēc grūtas slimības Varbergas sanatorijā aizvēra acis mūžīgai dusai mūsu krietnais kopējo gaitu līdzgaitnieks, bij. karavīrs

Wdn. Egons Ādiņš

dzim. 1924. 24. 2. Latvijā, Jaunpils pagastā. Apbedīts 1949. g. 9. 9. Stefanija kapsētā Helmštetē.

Viņu mīļā piemiņā paturēs sardžu vīru saime Helmštetē.

Gribēju tālajos laukos
vēl iet . . .
Satumsa nakts.

1949. g. 19. augustā traģiskā nāvē no mums šķīrās mūsu mīļais

Rudolfs Miška

dzim. 1917. g. 26. 10., miris 1949. g. 19. 8. Apbedīts 24. augustā Vesthampnetas kapos.

Viņu mīļā piemiņā paturēs

Tēvs, māte, sieva un meitiņa Latvijā, brālēni Anglijā un Kalifornijā, māsīca ar ģimeni Vācijā, Vestertonas sporta kopa, Daugavas Vanagu Vestertonas nodaļa, draugi un paziņas Anglijā un svešumā.

Mrs. Martha M. Nolan, Whitesburg, Ky., USA,

MEKLĒ BURTLICI

savam laikrakstam „The Mountain Eagle", angļu valodas pratēju. Vēlams precēts pāris, var būt viens bērns. Rakstīt angļu valodā uz minēto adresi, uzdodot visas par sevi un ģimeni. (344)

Ja kāds ko zinātu par bij. 15. divīz. 32. pulka kar. **NIKOLAJU NORMUNDU KAUPIŅU**, dzim. 1920. g. 25. 7. Rīgā, lūdz ziņot māsai R. Kaupiņai, 453 Swift. St., Albury, NSW., Australia. (342)

DONAT BEITĀN,

steidzīgi raksti māsai!
(13a) Amberg, Pond Barracks, Bl. 12. (353)

LATVJU MEITENES!

Atsaucieties četriem latvju zēniem, šoreiz tiešām nopietnā precību nolūkā. Mīlam visu, kas skaists un patīkams. Rakstīt uz vārdiem: E. Akots (21 g.), J. Krautmanis (26 g.), I. Ādamsons (26 g.), K Daugulis (29 g.). Nepieciešama ģimetne. Lūdzu rakstīt pa gaisa pastu. Adr.: Dept. of. Works and Housing, Woomera, South Australia. (354)

Skolām piedāvāju:

	DM
Prof. Zicāna Vieglā gaita, ābece . .	5.—
Ramaņa Tēvu valodas mācība, 2. kl.	2.—
Ramaņa Tēvu valodas mācība 6. kl.	3.—
Gaides Tēvu valodas mācība 6./7. kl.	3.—
Gaides Tēvu valoda, las. grām. 3. un 7. klasei à	4.—
Gaides Tēvu valoda, las. grām. 5. kl., 248 lpp.	4,50
Dziļlejas Poētika	6.—
Skujas Rakstniecības teorija . . .	4.—
„Lāpa" — dzejoļu izlase tautskolām	3.—
Prof. Kārkliņa Latv. lit. vēst. I.,IV.à	3.—
Prof. Kārkliņa Citt. lit. vēst. I-III à	3.—
Homēra Odiseja IX—XII	2.—
Brēmaņa Sichere Schritte II (5. kl.)	2.—
Brēmaņa Sichere Schritte III (6. kl.)	4.—
Brēmaņa Sichere Schritte IV (7. kl.)	3.50
Zālīša Vispārīgā vēsture 7. kl . .	5.—
Nagobaḑa Jaunāko laiku vēsture .	3.—
Mālkalna Ķīmija ģ., organ., neorg.	5.—
Bumbēra Fizika — Siltums	5.—
Veisberga Fiziskā ģeograf., ģ. 1. kl.	3,—
Bokaldera Latvijas ģeografija,ģ.3.kl.	2.50
Svarcbacha Latiņu-latvju vārdnīca .	10.—
Gulbja Latiņu gramatika	5.—
Trauberga Zooloģija ģimn.	6.—
Dabas mācība 4. 5. kl à	3.—
Dabas mācība 7. klasei (Cilvēks) .	5.—
Matēmatika 5 klasei	3,50
Matēmatika 7. klasei (nedaudz eks.)	4.—
Kaufmaņa Matēmatikas teorija . .	3.—
Johansona Algebra II	6.—
Johansona Ģeometrija, ģimn. kurss	6.—
Sostes Ģeometrija II (Stereometrija)	3.—
Johansona Trigonometrija	5.—
Pieczīmju logar. tabulas	3.50
Cīruļa Dziesmu avots, solfedžo uc.	5.—
Kreicera Dzīves mācība	3.50
Šķērsliniju burtnīcas laba papīra .	0,30

Izsūtu pilnā pēcmaksā + porto.

ANDR. OZOLIŅA
apgāds un grāmatnīca,
(24b) Eutin/Holst., DP Camp. (346)

Meklēju

LTN. KONSTANTĪNU KAULU

no Annas pag. Ziņas lūdz Augusts Lācis, Anglijā N. S. Stanbridge Rd., Hostel Leighton-Buzzard. (350)

HALLO, TAUTIEŠI!

32 g. v. atraitne ar 5 g. v. meitiņu vēlas atrast sev dzīves draugu un bērnam tēvu. Nop. prec. nolūkā lūdz atsaukties kungus, neizslēdzot šķirteņus un atraitņus no 30—45 gadiem. Vēst. adresēt: (24a) Geesthacht/Elbe, Alte Landstr. 62, Daugavietei. (352)

Septembŗa beigās nedaudz eksemplāros atkal būs dabūjama

ANDREJA LEIŠES

Putnkopība

Cena DM 6.—. Piesūtīšana: Vācijā DM 0,50; uz ārzemēm DM 1.—

L. RUMAKA APGĀDS,
Nürnberg 2, Valka. (351)

FIRMA ANGLIJĀ MEKLĒ KVALIFICĒTU FORMU GATAVOTĀJU

Jabūt 5 gadu praksei. Jāprot gatavot plakanas un apaļas formas mežģiņveidīgu papīru izgatavošanai, kā arī formas rotaslietām, medaljoniem un taml. Var pieteikties arī invalīds, kam amputēta viena kāja, bet kam citādi veselība laba. Vēlams vienīnieks, jo nav iespējams novietot ģimeni. Vecuma robeža 32—55 g.

MEKLĒ SPECIĀLISTUS APAVU RŪPNIECĪBAI GRIEĶIJĀ

Vajadzīgi kvalificēti mašīnstrādnieki, kā arī priekšstrādnieki, kas pārzina apavu rūpniecības dažādās nozares. Varēs izceļot kopā ar ģimenēm.

Sludinājums attiecas tikai uz britu joslas DP.

Interesentiem anketas izpildīšanai pieprasāmas un izpildītās anketas piesūtāmas vienīgi BCP speciālistu kartotēkai, (21a) Detmold, Wittje-Str. 14, pievienojot pastmarkas atbildei.

IRO britu joslas galvenais štābs īpaši aizrāda interesentiem savus lūgumus nesūtīt tieši štābam un to nevajadzīgi neapgrūtināt. Tas nevis paātrinās dokumentu tālākvirzīšanu, bet gan liks tiem kavēties, jo tos nosūtīs BCP speciālistu kartotēkai vai pat noraidīs. (345)

LATVJU TAUTIETES, ATSAUCIETIES!

Vientulis latvietis, 40 g. v., ar nodrošinātu stāvokli, dzīvo klusā franču ciemā, vēlas nopietnā precību nolūkā iepazīties ar tautieti, kuras sirds ir vientuļa, kas vēlētos sev iegūt īstu draugu un kas nekāro pēc tālajām aizjūras zemēm bet ar mieru klusu un laimīgu dzīvi nodibināt tepat Francijā. Neizslēdzu atraitnes un šķirtenes līdz 40 g. v. Rakstiet, pieliekot foto; atbilde garantēta. Adr.: **M. Jēkabsons**, chez M. Puxieux, **Thiery**, par Mars-la-Tour (M. et M.), France. (355)

IRO STARPTAUTISKAIS MEKLĒŠANAS DIENESTS, AROLSENĀ, MEKLĒ:

Arnoldu A c t i ņ u, dz. 1905. g. nov. Vestienā, Madonas apr., dzīv. Vestienā, 1941. g. 14. 6. no Madonas deportēts uz Krieviju; Hariju B a u m a n i (Harry Baumann) dz. 1919. g. 29. 1. Rīgā, bijis intern. nometnē Neuengammē, pēd. z. no Hamburgas; Aleksanderu B i n d e r u, dz. 1921. g. 10. 11. Silajāņu pag., Rēzeknes apr., pēd. z. no 19. divīz. Liepājas apk., iespējams, ka kritis krievu gūstā; Artūru B i r s t i ņ u, dz. 1905. g. 22. 3. Rūjienā, dzīv. Lestenē, pēd. z. no 1945. g. 10. 1.; Anastasiju B i r z g a l i, dz. 1912. vai 1913. g. Rēzeknē, dzīv. Rubē, pēd. z. no 1944. g. jūlija; Pēteri B o g d a n o v u, apm. 60 g. v., dz. Krievijā, dzīv. Rēzeknē, Pulkv. Kalpaka ielā, 1941. g. 16. 6. apcietināts un deportēts; Ausmu C e r n o c k i, dzim. Rudzīte, dz. 1925. g. 29. 9. Rīgā dzīv. Rīgā, pēd. z. no Esbjorgas, Dānijā; Frici D u k u, dz. 1910. 3. 4., pēd. z. no Stuthofas konc. n.; Malvīni N a u d i s u. dz. Bolusu, dz. 1893. 23. 12. Krāslavā, dz. Poznaņā, p. z. no Erkneras pie Berlīnes: Aleksandru S t i p n i e k u, dzim. 1920. g. 9. 11. mobiliz. par izpalīgu vācu armijā, bijis Ausigā, Sudētijā, kritis amerikāņu gūstā, pēd. z. (laikam) no Francijas.

89. (347)

Čerčils prasa sasaukt apakšnama ārkārtēju sesiju

Londona (D). — Mārciņas devalvācija radījusi Lielbritānijā ārkārtīgu saviļņojumu. Arī citkārt nosvērtie un vēsie briti likās pilnīgi zaudējuši galvas. Veikalos, fabrikās, valsts iestādēs ierēdņi bija grūti piedabūjami pie darba. Lielākos vai mazākos pulciņos sastājušies, viņi dzīvi debatēja par savas mārciņas zemo kursu un sprieda kā varēs iekārtoties. Konservātīvo vadonis Vinstons Čerčils ar īpašu rakstu lūdza ministru prezidentu Etliju sasaukt jaunnedēļ apakšnama ārkārtēju sesiju. Viņam pievienojās arī liberāļu pārstāvis Dēviss. Etlija atbilde pagaidām nav vēl zināma. Iespējams, ka premjērs būs tomēr spiests paklausīt abu politiķu lūgumam, sevišķi tāpēc, lai nomierinātu britu tautas prātus.

Pirmdienas vakarā īpašā preses konferencē par mārciņas devalvāciju vēlreiz runāja arī finanču ministrs sērs Stefords Kripss. „Vašingtonā mēs konstatējām," teica Kripss, „ka vienīgi dolara un mārciņas kursa izlīdzināšana var radīt pasaules saimniecībā stabilitāti." Konferences turpinājumā finanču ministrs brīdināja savus klausītājus, ka mārciņas devalvācija varētu radīt acumirklīgus panākumus. Tos varēs sasniegt, vienīgi kāpinot produkciju un pazeminot ražošanas izdevumus.

Londonas prese jau pirmdienas rītā visu savu uzmanību veltīja vienīgi mārciņas kursa pazemināšanai. Pārējie pasaules notikumi bija palikuši vai nu otrā vietā vai attēloti nedaudzās rindās. Strādnieku partijas oficiozs Daily Herald konstatē, ka mārciņu vajadzēja pazemināt, lai sasniegtu līdzsvaru. Valdībai bija arī cita izeja — kāpināt eksportu, pazemināt algas un atlaist darbiniekus, bet tā atmesta, jo tad Etlija kabinets vairs nebūtu strādnieku valdība. Manchester Guardian domā, ka mārciņas devalvācija bija pareiza rīcība.

Konservātīvo Daily Telegraph turpretim runā daudz asāku valodu. „Ja mārciņai nebija uzticības, tad tas nozīmē, ka nepareiza ir arī visa strādnieku valdības saimnieciskā politika." Daily Express apgalvo, ka jau pirms diviem gadiem tas esot ierosinājis mainīt Kripsa politiku. Ja toreiz tas būtu noticis, tad mārciņa šodien nemaksātu tikai 2 dolari 80 centu.

Visai pesimistiski izskanēja arī BBC politiskā redaktora Lindlija Frēzera pirmdienas vakara komentārs. „Mārciņas devalvācija nozīmē, ka mums par amerikāņu precēm būs jāmaksā gandrīz divreiz vairāk, tas nozīmē, ka kvieši klūs dārgāki un mums būs vairāk jāizdod par maizi. Tas nozīmē arī to, ka par automobili, kas maksāja 1000 dolaru, tagad mēs saņemsim tikai 700 dolaru." Komentāra beigās Frēzers tomēr izteica cerību, ka mārciņas kursa pazemināšana varbūt beigu beigās dos arī kādus panākumus, lai gan britu tautai vēl vairāk vajadzēs ierobežoties un ciešāk savilkt jostu.

Mārciņas devalvācija Parīzē radīja īstu pāniku. Pirmajā brīdī likās, ka satraukums ir daudz lielāks nekā bija tad, kad sākās otrs pasaules karš. Lai nodrošinātos pret visādiem pārsteigumiem, daudzas bankas slēdza savas durvis. Īslaicīgi darbu pārtrauca arī birža. Kā Londonā, tā Parīzē informētas politiskās aprindas izsakās, ka mārciņas devalvācija nozīmē „kapa zvanus" tagadējai britu strādnieku valdībai. Katrā ziņā konservātīvie to izmantos, lai gūtu uzvaru nākamajās vēlēšanās.

Toronto ostā sadeg tūristu tvaikonis

Toronto (I). — Toronto ostā sestdienas rītā pilnīgi izdega kanādiešu tūristu tvaikonis Noronic. Pēc līdzšinējām ziņām liesmās galu dabūjušas 250 personas, bet 190 ar smagiem ievainojumiem ievietoti pilsētas slimnīcās, kas pārpildītas.

Katastrofas iemesli vēl nav pilnīgi noskaidroti, bet domā, ka uguns izcēlusies no tvaikoņa bārā nevērīgi nomestas degošas cigaretes.

SPĀNIJA SADARBOSIES AR TRANSJORDĀNIJU

Madride (F). — Svētdien Madridē publicēts paskaidrojums, ka Spānija politiski un saimnieciski cieši sadarbosies ar Transjordāniju. Šai paskaidrojumā bez tam vēl teikts, ka karalis Abdulla apspriedies ar ģen. Franko par komūnistu draudiem tuvajos austrumos. Abi valstsvīri konstatējuši, ka komūnisti Tuvajos un Vidējos austrumos paliek aizvien rosīgāki. Oficiālo paskaidrojumu parakstījis Spānijas ārlietu ministrs un Transjordānijas vēstnieks Madridē.

Ja padomju armija ienāktu Belgradē . . .

Tad Vidusjūra būs arī padomju flote

Savā naidā pret Jugoslaviju un Tito Maskavas politbirojs vairs nežēlo arī citus savus kādreiz tuvākos draugus. Tā Pravdas svētdienas numurā, kā to ziņo BBC, asi uzbrukts Anglijas apakšnama loceklim Cilliakusam tikai par to, ka tas atļāvies labvēlīgi atsaukties par kārtību Jugoslavijā, kur viņš pirms kāda laika viesojies un saticies arī ar maršalu Tito. Cilliakuss pie tam nesen izslēgts no angļu strādnieku partijas taisni par to, ka viņš politiskajā darbībā parasti nostājies kā Padomju savienības interešu aizstāvis un regulāri pārmetis Etlija valdībai, ka tā pret Maskavu izturas pārāk naidīgi. Šis angļu strādnieku partijas kreisā novirziena loceklis ir pēc tautības soms. Agrā jaunībā nonācis Anglijā, viņš drīz vien iekļuva arodbiedrību kreisākajās aprindās un līdz pašam pēdējam laikam, līdzīgi Kenterberijas dekānam Džonsonam, bijis viens no dedzīgākajiem komūnisma aizstāvētājiem angļu presē un likumdošanas iestādēs.

Ka Cilliakuss slavējis Tito, tādēļ nav nekāds pārsteigums, jo Tito galu galā arvien vēl ir simtprocentīgs komūnists. Tieši pēdējā laikā viņš vairākkārt uzsvēris, ka turpinās Jugoslavijas pārveidošanu Marksa un Ļeņina garā, nepadodoties vienīgi Maskavas centrāles rīkojumiem. To nedēļas laikrakstā Leader Magazine (10. 9.) vēlreiz apstiprina angļu publicists Toms Pokoks, kas, līdzīgi Cilliakusam, nupat atgriezies no Balkāniem. Šis žurnālists pie tam nāk ar ļoti nopietniem apgalvojumiem: „Padomju savienībai vai rietumvalstīm jāuzvar izšķirējā kaujā par Jugoslaviju jau pirms oktobŗa beigām, pielietojot šajā cīņā mazāk militārus, bet gan vairāk saimnieciskus ieročus. Ja kominformam neizdotos Jugoslavijā izraisīt iekšēju revolūciju, vai citādā ceļā atbrīvoties no Tito, tad Jugoslaviju glābt vairs varēs tikai viņas kalni un Tito piekritēju fanātiskā ticība savam vadonim."

Ar aukstu prātu rēķinot, Tito izredzes bruņota konflikta gadījumā, pretēji parastajām uzskatam, angļu novērotājam nerādās sevišķi spožas. Viņš atzīst, ka pirmo reiz Jugoslavijas vēsturē Tito gan pratis apvienot ap savu personu serbus, kroatus, melnkalniešus, slovēņus un citas sīkākas tautas tagad federālās valsts robežās. Bet viņa 30 divīziju 250.000 vīri nav sevišķi nozīmīgs spēks plaša vēriena operācijām tā vienkāršā iemesla dēļ, ka tie samērā slikti apbruņoti. Viss smagais apbruņojums, armiju reorganizējot, pirmajos pēckaŗa gados saņemts no Padomju savienības.

Sagaidot padomju uzbrukumu, Tito jau laikus sācis nostiprināt no partizānu cīņu laikiem pazīstamās Bosnijas, Hercegovinas un Melnkalnes kalnāju grēdas un pārejas. Pagājušās vasaras laikā tur izveidota vesela serija fortu un pagaidu nocietinājumu. Uz šiem kalnājiem jau pārceļ arī ieroču fabrikas un remontdarbnīcas. Ja padomju sarkanajai armijai izdotos ieņemt Belgradi un okupēt Jugoslavijas auglīgās ielejas, kritiskā stāvoklī nonāktu ne tikai Tito, bet arī vairākas rietumvalstis. Notiktu vismazākais 3 lietas. Vispirms, ja Padomju savienības rīcībā nonāktu Dalmācijas piekraste, dažu mēnešu laikā Vidusjūrā būtu arī padomju flote. Otrkārt — ja sarkanā armija pienāktu Morgāna līnijai pie Triestas, šīs brīvpilsētas pašreiz apklusušās problēmas paceltos no jauna. Treškārt — ja uz Dienvidaustrijas un Ziemeļitalijas robežām stāvēs padomju kaŗaspēks, tad tas vien jau ir iemesls jauniem sarežģījumiem.

Maskava nupat skaļi paziņoja savā presē un raidītājos, ka Jugoslavijā jau sākusies gandrīz vai visas tautas sacelšanās pret Tito. No Belgrades šai informācijai vienīgi lietišķi piebilda, ka galvaspilsētā gan izmētātas ārzemēs iespiestas proklamācijas, bet ka atradēji par tām tūliņ ziņojuši iestādēm. Tito nacionālie komūnisti pārliecināti, ka no iekšienes viņus neviens nevar gāzt. Uz Budapeštas prāvas atklājumiem viņi solas īstā laikā atbildēt ar saviem atklājumiem par Padomju savienības machinācijām Balkānos.

Tito nemaz vairs nevairās satikties un sadarboties ar rietumvalstu pārstāvjiem, kaut gan Maskava to viņam piedēvē par lielu grēku. Viņš visu vasaru nodzīvoja kādā Adrijas salā Polas tuvumā, kā stāsta, lai netraucētāki varētu sastapties ar saviem ārzemju viesiem. Svētdien Zagrebā atklāja starptautisku preču izstādi, kurā blakus Jugoslavijas karogiem plīvo arī 12 ārvalstu karogi, to starpā angļu un amerikāņu. Pēc jau atvēlētā ASV valdības aizdevuma raktuvju iekārtām Jugoslavijai radušās cerības saņemt lielāku aizdevumu arī no amerikāņu privātbankām.

Sagadījies, ka lielajā konfliktā starp austrumiem un rietumiem komūnistam Tito piekritusi izcila loma, bet vai ar naudas aizdevumiem un mašīnām rietumvalstīm izdosies pataisīt Tito arī par savu atklāto sabiedroto joprojām ir liels jautājums. Balkānu politika pazīstama ar evolūcijas trūkumu, to raksturo negaidītas frontu maiņas un neceŗēti izlēcieni. Pateicības pienākums arī nekad vēl nav noteicis kāda diktātora rīcību.

Spaidīgi apstākļi Albānijā

Tirānā (I). — Atēnu valdības atsaukšanās uz Apvienoto nāciju statūta 51. pantu ar piedraudējumu vajadzības gadījumā turpināt nemiernieku vajāšanu Albānijas territorijā sacēlusi Tirānas komūnistu aprindās lielu satraukumu. Pat Enver-Hodžas tuvākā apkārtnē dzirdamas runas, ka albāņu ekstrēmisti laikam stipri kļūdījušies, nenovērtējot savu poziciju pietiekami reāli. Pēc tam, kad starp Albāniju un Padomju savienību tagad nostājusies kominformam naidīga Jugoslavija, albānieši palikuši domīgi, vai grieķu nemiernieku tālāka atbalstīšana viņiem nedraud ar nepatīkamiem sarežģījumiem. Ja grieķu nacionālā armija, vajājot nemierniekus tiešām iebruktu Albānijā, tad apdraudēts arī pašas Albānijas režīms.

Cik pārliecināti komūnisti arī nesēdētu Tirānas centrālkomitejā, tie liekas sapratuši, ka Padomju savienība viņu dēļ trešo pasaules kaŗu nesāks. Ka Maskavai Albānijas intereses nebūt nestāv pirmā vietā, par to viņi pārliecinājās, kad pēc neapdomātās jugoslavu lietpratēju izraidīšanas Albāniju pavisam negaidot atstājuši arī padomju „speciālisti", kuŗiem pēkšņi bija jāatgriežas mājās. Kādu laiku dažos Albānijas garnizonos bija arī padomju instruktori, bet arī tie tagad atsaukti

Bažām par grieķu vai jugoslavu eventuālu iebrukumu pievienojās satraukums par iespējamiem nemieriem iekšzemē. Kā visur citur, tā arī Albānijā zemnieki nekad nav bijuši komūnistu draugi. Sasteigtā lauksaimniecības kollektīvizācija dezorganizējusi pārtikas sadali un ir apgabali, kuŗos jau valda bads. Sarūgtinātie kalnieši organizē bandas, kas uzbrūk valdības pārstāvjiem un izlaupa pārtikas noliktavas.

Šādos apstākļos nav jābrīnas, ka Tiranā jau sāk runāt par to, ka laikus būtu jāmēģina saprasties kaut ar Jugoslaviju. Jau esot itin kā ievadītas oficiālas sarunas ar Tito un arī ar Italijas jauno sūtni, kas nesen ieradās Tiranā.

Arī albāņu komūnistu vidū ir ļaudis, kas nesimpatizē padomju imperiālismam un labprāt gribētu rīkoties patstāvīgāki. Tito cīņa par Jugoslavijas neatkarību viņiem ir saprotamāka, nekā kominforma dekrētu prasības. Saimnieciskā ziņā albāņi justos vislabāk, ja viņiem būtu palikusi muitas ūnija ar Jugoslaviju, kas pēc Maskavas rīkojuma bija jāatsauc.

Notikumiem un noskaņojumam Albānijā uzmanīgi seko arī Tito. Grieķijas iesoļošana Albānijā viņam šķiet līdzsvara jaukšana Balkānos. Lai to aizkavētu, Tito Grieķijas agresijas gadījumā ieteic atjaunot pirmajos labās sadraudzības gados noslēgto Jugoslavijas un Albānijas savstarpējās palīdzības paktu. Pastiprinoties albāņu saspīlējumam ar Grieķiju, albāņu autonomistu nozīme droši vien pieaugs un nebūt nav izslēgts, ka tie atrod ceļus, kā saprasties ar Tito, kas, kā redzams, arī pats meklē sev sabiedrotos. Bet matēmatikas skolotājs un ģenerālissima Enver-Hodžas politiskā loma Balkānos tādā gadījumā būtu izspēlēta galīgi.

Iesoļoja, lai „aizstāvētu" . . .

Ņujorka (E). — 18. septembrī pagāja 10 gadu, kopš sarkanarmija iesoļoja Polijā. Tajā pašā dienā Berlīnē un Maskavā vienlaicīgi publicēja oficiālu paskaidrojumu par abu lielvalstu uzdevumiem Eiropā. Šis komunikē bija ietverts visai mīklainos vārdos. Īsto nozīmi izdevās atšifrēt vienīgi tad, kad Nirnbergas prāvā Ribentrops sāka stāstīt par draudzības un neuzbrukšanas līguma slepenajām klauzulām. Sarkanarmija savu rīcību pirms 10 gadiem mēģināja noslēpt aiz frazainiem saukliem. „Padomju savienība izšķīrās iesoļot Polijā tāpēc, lai aizsargātu ukraiņus un baltkrievus," rakstīja Pravda un Izvestija.

Budapeštā visi atzīstas

„Rajka procesam sekos vēl daudzi citi," domā BBC

Budapešta (D). — Pag. piektdienā Budapeštā sākās prāva pret agrāko Ungārijas ārlietu ministru Lašlo Rajku un 7 citiem prominentiem komūnistiem. Šo tiesas procesu vada tas pats prokurors, kas uzturēja apsūdzību pret kardināli Mindcentiju. Jau pirmajā dienā visi vainīgie atzinās un viens par otru vairāk centās sevi nomelnot un diskriminēt. Ungārijas valdība prāvā atļāva piedalīties arī 60 ārzemju žurnālistiem. Vislielāko interesi šim „skatu procesam" izrādījusi Padomju savienība. Preses tribīnēs redzami 30 padomju laikrakstu pārstāvji un 5 oficiālās ziņu aģentūras TASS locekļi.

Rajks un pārējie 7 prominentie komūnisti apsūdzēti par spiegošanu, nodevību un sazvērestību pret pašreizējo Ungārijas režīmu. Apsūdzības rakstā teikts, ka Lašlo Rajks jau kopš 1931. g. nodarbojas ar spiegošanu, sniedzot informāciju toreizējai Ungārijas polītiskajai policijai, Gestapo un kādai rietumu lielvalstij. „Rajk, vai jūs atzīstaties?" jautāja prokurors. „Jā, es atzīstos," vārgā balsī atbildēja agrākais Ungārijas ārlietu ministrs. Vislielāko pārsteigumu ārzemju preses ļaudis tomēr piedzīvoja sestdien. Bij. aizsardzības ministrs ģenerālleitnants Palfijs un Jugoslavijas sūtniecības padomnieks Brankovs viens par otru vairāk centās sevi nomelnot, „atzīstoties" pat tādos noziegumos, kas nebija minēti apsūdzības rakstā. „Mēs bijām fašistu suņi," patētiski teica Brankoss. „Mēs gribējām gāzt Ungārijas valdību, lai izpatiktu Tito." BBC pārstāvis, kas arī saņēmis atļauju noklausīties Rajka procesu, ziņo, ka tas gandrīz burtiski līdzinās kardināla Mindcentija prāvai. Ja agrākajam ārlietu ministram Rajkam būtu likuši ietērpties garīdznieka drēbēs, viņu varētu uzskatīt par notiesāto kardināli. Starpība būtu vienīgi tā, ka kardinālis Mindcentijs drosmīgi aizstāvēja savu pārliecību līdz procesa dienai, kamēr Rajks, kas tikai pirms pusgada piederēja komūnistu augstākajām aprindām, jau pirmajā dienā nožēlojami atzinās.

Lai gan prāvā nav neviena Jugoslavijas žurnālista, Belgrade procesam velti lielu uzmanību. Šī uzmanība ir saprotama, jo viens no svarīgākajiem apsūdzības punktiem skan: „Četrus mēnešus pirms kominforma deklarācijas publicēšanas Budapeštā notika slepena apspriede, kuŗā piedalījās maršals Tito, Jugoslavijas iekšlietu ministrs Rankovičs, toreizējais Ungārijas ārlietu ministrs Rajks un aizsardzības ministrs Palfijs. Šie četri nodevēji nolēma gāzt Ungārijas valdību. Jau toreiz tika izstrādāti plāni, pēc kuŗiem vajadzēja nonāvēt ungāru komūnistu partijas centrālās komitejas ģenerālsekretāru Rakoši un citus vadītājus sabiedriskus darbiniekus un valdības locekļus." Komentējot prāvas pirmās divi dienas, jugoslavu komūnistu partijas centrālais organs Borba ievietoja ārējās tirdzniecības ministra Popoviča runu, ko viņš teica Zagrebā, atklājot starptautisku tirdzniecības un rūpniecības mesi. „Apsūdzība pret Rajku ir smieklīga," teica Popovičs. „To sagatavoja Padomju savienības un Ungārijas iekšlietu ministrija. Ja Staļins domā ar šo prāvu vājināt Jugoslavijas saimniecisko stāvokli, tad viņš pievilsies tāpat kā pēc kominforma deklarācijas publicēšanas. Jugoslavija ar lieliem panākumiem un neapturami iet pretī sociālismam. Ne politbirojam, ne Staļinam neizdosies mūs no šī ceļa novirzīt." Interesanti atzīmēt, ka šajā mesē nav pārstāvēta ne Padomju savienība, ne pārējās Austrumeiropas satelītvalstis.

Ārzemju preses pārstāvji, bet sevišķi BBC, pārliecināti, ka process pret Rajku inscēnēts tāpat, kā savā laikā inscēnēja apsūdzības Padomju savienībā. Informētas aprindas izsakās, ka Rajku un 7 pārējos prominentos komūnistus nosēdināja uz apsūdzības sola vienīgi tāpēc, ka šie cilvēki Ungārijā kļuva pārāk populāri. Jau kopš pāris gadiem Rajks aizvien noteiktāk sāka aizēnot otru ungāru komūnistu — partijas ģenerālsekretāru Rakoši. Šāds stāvoklis bija nepatīkams kā Budapeštai, tā Maskavai. Politbirojs ar prāvu bez tam mēģina kaut mazliet saglābt savu prestižu, kas stipri iedragāts kopš tiem laikiem, kad no kominforma padzina maršalu Tito. BBC domā, ka pēc Rajka procesa sekos vēl daudzi citi, jo ungāru komūnisti pēc Maskavas rīkojuma tādā kārtā varēs ērti atbrīvoties no tādiem biedriem, kam vairs nevar uzticēties. Beidzot savu komentāru, BBC piebilst, ka Rajku jau tuvākajā nākotnē notiesās. Rietumi tomēr šauboties, vai ar šo prāvu Maskavai izdosies vājināt maršala Tito stāvokli.

Prāvas trešajā dienā „atzinās" arī četri pēdējie apsūdzētie. Pavisam īpatnēju kommentāru prāvai veltījis Maskavas radio. Gaŗā izklāstā, kur no vienas vietas skanēja tādi vārdi kā „fašistu suņi", „valsts nodevēji", „diversanti" — spīkers beidzot paziņoja, ka Rajks nav nekāds ungārs, bet gan „vācietis". Jau studiju laikos viņš esot „pārmainījis" savu vācisko vārdu Kraichs un kļuvis par Rajku.

Pēc „klasiska" parauga

Stokholma (T. T.). — Pieci jauni poļi, kas Dancigā bija iekāpuši satiksmes lidmašīnā, kuŗai bija jālido un Katovicu, ceļā piespieda pilotu mainīt kursu un nolaisties Zviedrijā. Viens no viņiem apdraudēja ar pistoli lidmašīnas vadītāju, bet otrs tāpat ar ieroci rokā terrorizēja pārējos septiņus līdzbraucējus un divus komandas locekļus. Poļu lidmašīna nolaidās Ničepingas militārajā lidlaukā. Bēgļi paskaidroja, ka viņus draudējusi apcietināt poļu slepenpolicija un lūdza patvērumu. Viņi nodomājuši vēlāk izceļot uz ASV. Pārējie pasažieŗi un lidmašīnas komanda izteicās, ka viņi Zviedrijā ieradušies pret savu gribu.

Rietumvācijas komūnistu vadonis taisnojas

Frankfurte (D). — Jau iepriekšējā Latvijas numurā ziņojām, ka 12. septembrī no padomju joslas uz Rietumvāciju atmucis komūnistu vadoņa Makša Reimaņa dēls Jozefs. Viņa izrīcība sagādājusi lielas nepatikšanas tēvam. Lai glābtu savu reputāciju, Reimans sestdien publicēja oficiālu paskaidrojumu, ka viņam ar savu dēlu nav nekā kopīga. „Jau tad, kad Jozefs bija tikai 3 gadus vecs, mēs izšķīramies. Viņš iestājās Hitlera jaunatnē un kļuva par dedzīgu nacionālsociālistu. Ja kādas aprindas no šīs bēgšanas mēģina izsist sev kapitālu, tad tās rīkojas nepareizi," paskaidrojuma beigās saka Reimans. Pats Jozefs turpretim runā gluži citādu valodu. Britu okupācijas iestādēm viņš esot paskaidrojis, ka Austrumvācijas policijā iestājies, paklausot sava tēva rīkojumam. Padomju licencētā vācu prese Jozefa Reimana bēgšanu uz Rietumvāciju līdz šim cenšas noklusēt. Īsa informācija par to parādījusies vienīgi Tägliche Rundschau.

Divi dienas vēlāk, kad Reimans ar lidmašīnu jau bija pārvests no Berlīnes uz britu joslu, Rietumvāciju saviļņoja kāds cits notikums. Berlīnes amerikāņu sektorā negaidot ieradās kāds ASV kaŗavīrs Sinkevičs (Sinkiewicz) ar 3 britu kaŗavīriem. Jau kopš pag. gada 5. novembra Sinkevičs bija pazudis. Amerikāņu okupācijas iestādes vēlāk atklāja, ka viņu apcietinājuši krievi. Ģenerāļa Haulija protesti izrādījās nesekmīgi Padomju iestādes atkārtoti apgalvoja, ka tās nekā nezina par Sinkeviču. Savai priekšniecībai amerikāņu kaŗavīrs paskaidroja:

„Laimīga gadījuma dēļ man izdevās cietumā iegūt nazi. Kopā ar saviem britu kollēgām es izurbu sienā caurumu. Izbāžot roku, mums izdevās no ārpuses attaisīt kameras durvis. Kad cietumā kādu nakti viss palika klusu, mēs izlavījamies ārā un, pārlēcot augsto žogu, noslēpāmies kādas sabumbotas mājas pagrabā. Otrā dienā, kad atkal iestājās nakts, mēs visi četri pārlavījāmies uz amerikāņu sektoru."

AP pārstāvis, kam bijusi izdevība runāt ar Sinkeviču, stāsta, ka apcietināto MVD virsnieki pratinājuši bez pārtraukuma 16 dienas un naktis. Krievi bijuši pārliecināti, ka Sinkevičs ir polis, par ko liecina viņa uzvārds. Kad apcietinātais to kategoriski noliedza, pratinātāji viņu piekāva. Veselu diennakti Sinkevičam vajadzēja pavadīt kādā telpā, stāvot līdz ceļiem aukstā ūdenī. Kad arī tad viņš neatzinās, krievi viņu ieslodzījuši kādā skapim līdzīgā būrī. Tur Sinkevičs nostāvējis 3 diennaktis. Tādas pašas eksekūcijas pārcietuši arī britu kaŗavīri, kas tagad ievietoti kādā armijas slimnīcā. Viņi paskaidrojuši, ka Pankoveras cietumā Berlīnes padomju sektorā atrodas vēl viens anglis.